

ספר השרשים ועניניהם

מבואר בו עניני השרשים שבמקרא

מאת
מאיר מרדכי אידלמן

ברוקלין נוא יארק
תשע"ה לפ"ק

מפתחות

שְׁכַר בַּר מִ"ב א'
שבת שבתכם ויק' כ"ג ל"ב
שבתו שמי' כ"א י"ט
שדהו בר' כ"ג ט'
שְׁדִי דב' ל"ב י"ג
שְׁדִי שמי' ר' ג'
שְׁדִים בר' מ"ט כ"ה
שְׁדִים דב' ל"ב י"ז
שה בר' ל' ל"ב
שוא שמי' כ' ד'
שובה במ' י' ל"ו
שוח קריתים בר' י"ד ה'
שוח בר' כ"ד ס"ג
שום - שים בר' ב' ח'
שור בר' מ"ט ו'
שור בר' מ"ט כ"ב
שוח - שית בר' מ"א ל"ג
שחת דב' ל"ב ה'
שְׁחָתָם במ' ל"ב ט"ו
שטים דב' י' ג'
שילה בר' מ"ט י'
שירה שמי' ט"ו א'
שְׁכִים במ' ל"ג נ"ה
שכם בר' מ"ח כ"ב
שלוחיה שמי' י"ח ב'
שלחן שמי' כ"ה כ"ג
שלם בר' ל"ג י"ח
שלמים ויק' ג' א'
שם בר' ב' י"א, ו' ד'
שמאל בר' י"ג ט'
שָׁמֶן במ' י"א ח'
שמצה שמי' ל"ב כ"ה
שנה בר' ה' ג'
שְׁנוֹתֵי דב' ל"ב מ"א
שְׁנֵי ויק' כ"ה ט"ו
שְׁנִים שמי' כ"ה י"ח

שסועה דב' י"ד ז'
שעטנו ויק' י"ט י"ט
שְׁעִירָם דב' ל"ב ב'
שְׁעָרוֹם דב' ל"ב י"ז
שפי במ' כ"ג ג'
שפיפן בר' מ"ט י"ז
שקעורות ויק' י"ד ל"ז
שְׁרִי בר' י"ב ט"ו
שררות דב' כ"ט י"ח
שרשרת שמי' כ"ח י"ד
שש בר' מ"א מ"ב
שֶׁת במ' כ"ד י"ז
שְׁתִי בר' ד' י"ט
שחם במ' כ"ד ג'
תאבה דב' י"ג ט'
תאו - תוא דב' י"ד ה'
תאות בר' מ"ט כ"ו
תָּכָה בר' ו' י"ד
תבוא בר' ל' ל"ג
תבואתה דב' ל"ג ט"ז
תבל ויק' י"ח כ"ג
תגורו דב' א' י"ז
תהום בר' א' ב'
תהי במ' י"ב י"ב
תהיה ויק' י"ג ט'
תְּהִינּו דב' א' מ"א
תולעים שמי' ט"ז כ'
תורה דב' ד' מ"ד
תוחד בר' מ"ט ד'
תִּזְכֹּר שמי' ל"ד י"ט
תָּחַד בר' מ"ט ו'
תָּחַל ויק' כ"א ט'
תחלאיה דב' כ"ט כ"א
תְּחַלֶּינָה בר' מ"א נ"ד
תחנם דב' ז' ב'
תחרא שמי' כ"ח ל"ב

תחת בר' א' ז'
תטמא במ' ל"ה ל"ד
תיכן שמי' כ"ו כ"ח
תימני בר' ל"ו ל"ד
תָּפֹו דב' ל"ג ג'
תָּכַל במ' י"ז כ"ה
תכלת במ' ד' ו'
תכסו שמי' י"ב ד'
תלאה שמי' י"ח ח'
תלאים דב' כ"ח ס"ו
תָּלָה בר' מ"ז י"ג
תליך בר' כ"ז ג'
תלין ויק' י"ט י"ג
תמים שמי' כ"ו כ"ד
תָּקְנֹו במ' י"ז כ"ח
תָּמַר שמי' כ"ג כ"א
תנוך ויק' י"ד י"ד
תנור שמי' ז' כ"ח
תניקהו שמי' ב' ט'
תנקש דב' י"ב ל'
תָּעַל שמי' ח' ב'
תִּפְאֹר דב' כ"ד כ'
תפיני ויק' ו' י"ד
תקבנו במ' כ"ג כ"ה
תקיפו ויק' י"ט כ"ז
תָּקַע בר' ל"ב כ"ו
תרועת במ' כ"ג כ"א
תריד בר' כ"ז מ'
תרפים בר' ל"א י"ט
תרשיש שמי' כ"ח כ'
תָּשָׁב בר' מ"ט כ"ד
תָּשִׂי דב' ל"ב י"ח
תָּשֶׁם בר' מ"ז י"ט
תשתה דב' י"א י"א, ל"ב י"ד
תתאו במ' ל"ד ז'
תתראו בר' מ"ב א'

הקדמה

ספר זה בנוי בעיקר מספר השרשים להרד"ק וקונקורדנציה הוצאת שבי"ל. כשכתבנו ענין לאיזה שרש שאינו בנוי על ספר השרשים להרד"ק או הקוני' ולא כתבנו מקור לדברינו יכול הקורא לעי' ברש"י וראב"ע ורד"ק ובמצודות ובמלבי"ם (בספר הכרמל, יאיר אור) במקומות שאותו שרש בא במקרא ובדרך כלל ימצא מקור מאיזה מפרשי המקרא למש"כ וכן כתבנו לפעמים דברים מהגהות ר' אליהו כחור על הרד"ק, והנה לפעמים פירשנו ענין לשרש שלא כו"ע ס"ל שהכי פי', וכשכתבנו כמה ענינים לשרש א' יתכן שהכונה שיש כמה דעות היאך לפרש ענינו ולא דוקא שיש כאן דעה א' המיחסת כל הגהות ענינים לאותו שרש (ויזהר הקורא בזה), ולפעמים לאחר שכתבנו ענין או עניני השרש ציינו למקום שמצינו עוד ענין להאי שרש (ע"ש חטב) או ציינו למקום שבחבורינו (אמרי מדריך) כתבנו דעות שונות (לפעמים הבאנו תיבה א' בב' שרשים ע"ש זן).

הרבה פעמים כתבנו „כל לשון" כמו אצל השרש אכל כתבנו „כל לשון אכילה" והכונה בזה היא שהשרש אכל בא לענין אכילת מאכל ובא לענין אכילת האש וביעורו ובא לענין השחתה וכליון ובא לענין כריתת החרב, וכן אצל השרש מצא כתבנו „כל לשון מציאה שענינו השגה" הכונה שמלבד שבא לענין מציאת הנאבד בא לענין השגה כמו מצאה ידו.

לפעמים העתקתי לשון הקוני' אף שלא הבנתי בבירור כונתו.

בדרך כלל לא בארנו שרש ארמית.

שרש שמצינו רק פעם א' במקרא בלשון הקדש רשמנו אצלו ציון כזה * (ובדרך כלל רשמנו הציון אף שבא עוד בארמית כמו בשרש נסק) ואם מצינו אותו רק ב' פעמים רשמנו ב' ציונים כזה **. כמוכן כשהשרש נמצא רק במקומות מועטים זה יכול לגרום ספק ומחלוקת בפתרונו (כי אין לו סמך ממקומות אחרים במקרא להבין ענינו).

בדרך כלל כשענין השרש אינו בא כי אם בשם ולא בפעל כתבנו השם ואם השם אינו בא אלא ברבים או בסמיכות או עם כינוי כתבנו לפעמים השם כמו שבא במקרא (ולא כתבנו צורתו בלשון יחיד נפרד), והנה יש שם שהוא נגזר מן הפעל ויש פעל שנגזר מן השם ולפעמים יש שם שאין נגזר ממנו שום פעל, כמבואר כל זה במכלול דף ק"מ: ובדרך כלל כשכתבנו שם ... והנגזר ממנו (לשון הקוני') כמש"כ אצל שרש אבק שם „אבק" והוא עפר הדק המתנשא מעל הארץ, והנגזר ממנו. הכונה שהפעל „ויאבק" בראשית ל"ב כ"ה) נגזר מן השם (אבק). (ולפעמים כתבנו התיבה ולא כתבנו אם היא שם או תואר) (אצל השרש אי כתבנו שם „איה" והוא מין עוף טמא, מלת והוא לשון זכר קאי על מלת שם ואצל השרש אמה כתבנו שם „אמה" והיא שפחה, מלת והיא קאי על שפחה, ובדרך כלל כתבנו כלשון הקוני' בזה).

השרשים ועניניהם		א	
שם	אכב	שם	אכב
האכביב ע"י ר"ה ז.		האכביב ע"י ר"ה ז.	
העדר וכליון.	אכד	העדר וכליון.	
א- חפץ ורצון, ועמו, „אביון“ והוא תואר לעני שהוא תאב לכל דבר	אכה	א- חפץ ורצון, ועמו, „אביון“ והוא תואר לעני שהוא תאב לכל דבר	
בעבור חסרונו ע"י מלבי"ם עמוס ד' א'. ב- שם „אכ“ והוא המוליד		בעבור חסרונו ע"י מלבי"ם עמוס ד' א'. ב- שם „אכ“ והוא המוליד	
והושאל לראשון וגדול בכל ענין. ג- שם או מלה „אבוי“ וענינו		והושאל לראשון וגדול בכל ענין. ג- שם או מלה „אבוי“ וענינו	
קריאת צער ואבל, ויגון.	אכח	קריאת צער ואבל, ויגון.	
שם „אכחת“ ענינו להט החרב, או ענינו הריגה, או ענינו השמעת		שם „אכחת“ ענינו להט החרב, או ענינו הריגה, או ענינו השמעת	
קול הרוגי חרב, או ענינו אימה ופחד ועמש"כ יחזקאל כ"א כ'.	אכטח	קול הרוגי חרב, או ענינו אימה ופחד ועמש"כ יחזקאל כ"א כ'.	
שם „אכטחים“ והוא מין זרעוני גינה. ועמש"כ במדבר י"א ה'.	אכך	שם „אכטחים“ והוא מין זרעוני גינה. ועמש"כ במדבר י"א ה'.	
רש"י (ישעי' ט' י"ז) פי לשון נכך (ענין בלבול) ולהרד"ק ענינו גאווה		רש"י (ישעי' ט' י"ז) פי לשון נכך (ענין בלבול) ולהרד"ק ענינו גאווה	
ולחקו' ענינו התאכל (ופי' הפסוק שיתאככו ויתאכלו סבכי היער		ולחקו' ענינו התאכל (ופי' הפסוק שיתאככו ויתאכלו סבכי היער	
בגאות עשן רשעה).	אכל	בגאות עשן רשעה).	
א- לשון אבילות וענינו שממה וחרבן וגם האדם כאשר הוא עזוב		א- לשון אבילות וענינו שממה וחרבן וגם האדם כאשר הוא עזוב	
ובודד ואיננו על מעמדו הוא חרב ושמים. ב- מלת „אכל“ נדרפת		ובודד ואיננו על מעמדו הוא חרב ושמים. ב- מלת „אכל“ נדרפת	
למלת „אכן“ שענינו אמת ויש שמלת אבל ענינו אין זה הדבר לבד,		למלת „אכן“ שענינו אמת ויש שמלת אבל ענינו אין זה הדבר לבד,	
כי גם זה. או אין זה, כי אם זה, וסותרת דברי חבירו לא דברי עצמו.		כי גם זה. או אין זה, כי אם זה, וסותרת דברי חבירו לא דברי עצמו.	
ג- שם „אכל“ והוא לשון מישור, כ"כ הרד"ק ועי' שופטים י"א ל"ג.	אכן	ג- שם „אכל“ והוא לשון מישור, כ"כ הרד"ק ועי' שופטים י"א ל"ג.	
א- שם „אכן“ כולל כל מיני אכנים. ב- שם „אָכְנִים“ זוגי למקום		א- שם „אכן“ כולל כל מיני אכנים. ב- שם „אָכְנִים“ זוגי למקום	
שהירכים מתחילין משם להפריד אילך ואילך ועמש"כ שמות א' ט"ז.		שהירכים מתחילין משם להפריד אילך ואילך ועמש"כ שמות א' ט"ז.	
שם „אכנט“ והוא אזור וחגורה.	אכנט	שם „אכנט“ והוא אזור וחגורה.	
פיטום ודישון.	אכס	פיטום ודישון.	
א- שם „אכק“ והוא עפר הדק המתנשא מעל הארץ, והנגזר ממנו. ב-	אכק	א- שם „אכק“ והוא עפר הדק המתנשא מעל הארץ, והנגזר ממנו. ב-	
לשון קשירה ועניבה ערש"י בראשית ל"ב כ"ה.		לשון קשירה ועניבה ערש"י בראשית ל"ב כ"ה.	
א- שם „אָכִיר וְאָכִיר“ וענינם עוצם וחוזק עמש"כ במדבר י"ז ד'.	אכר	א- שם „אָכִיר וְאָכִיר“ וענינם עוצם וחוזק עמש"כ במדבר י"ז ד'.	
והוא כנף, והנגזר ממנו. עמש"כ תהלים ע"ח כ"ה על תיבת אֶבְיָרִים.		והוא כנף, והנגזר ממנו. עמש"כ תהלים ע"ח כ"ה על תיבת אֶבְיָרִים.	
שם „אגדה“ לדברים מחוברים וקשורים יחד.	אגד	שם „אגדה“ לדברים מחוברים וקשורים יחד.	
שם „אגוז“ והוא מין עץ פרי. שה"ש ו' י"א.	אגז	שם „אגוז“ והוא מין עץ פרי. שה"ש ו' י"א.	
שם „אגלי“ בסמיכות טל והוא טיפות, וערש"י איוב ל"ח כ"ח.	אגל	שם „אגלי“ בסמיכות טל והוא טיפות, וערש"י איוב ל"ח כ"ח.	
א- שם „אגם“ והוא מקום נכון שבו קבוצת מים שאינם נובעים. ב-	אגם	א- שם „אגם“ והוא מקום נכון שבו קבוצת מים שאינם נובעים. ב-	
שם „אגמון“ והוא צמח רך שיכוף ראשו, ועמש"כ ישעיה נ"ח ה'. ג-		שם „אגמון“ והוא צמח רך שיכוף ראשו, ועמש"כ ישעיה נ"ח ה'. ג-	
לשון עגמת נפש, עמש"כ ישעיה י"ט י'.		לשון עגמת נפש, עמש"כ ישעיה י"ט י'.	
שם „אגן“ והוא מזרק.	אגן	שם „אגן“ והוא מזרק.	
שם „אגפים“ והוא חיילות המתפשטים סביב ועמש"כ יחזקאל י"ב י"ד.	אגף	שם „אגפים“ והוא חיילות המתפשטים סביב ועמש"כ יחזקאל י"ב י"ד.	
קבוץ ואסיפה, ועמו „אגָּת“ שם מכתב שאוגר בתוכו מלים, ועמש"כ	אגר	קבוץ ואסיפה, ועמו „אגָּת“ שם מכתב שאוגר בתוכו מלים, ועמש"כ	
ש"א ב' ל"ו.		ש"א ב' ל"ו.	
שם „אגרטל“ והוא מין כלי. עזרא א' ט'.	אגרטל	שם „אגרטל“ והוא מין כלי. עזרא א' ט'.	
ענינו כמו שרש דאב. ש"א ב' ל"ג.	אדב	ענינו כמו שרש דאב. ש"א ב' ל"ג.	
א- לשון אדמימות, ועמו „אָדָם“ והוא מין אבן יקרה והיא אדומה. ב-	אדם	א- לשון אדמימות, ועמו „אָדָם“ והוא מין אבן יקרה והיא אדומה. ב-	
שם „אדמה“ ושם „אדם“ הנגזר ממנו ועי' מלבי"ם ישעיה י"ג י"ב.		שם „אדמה“ ושם „אדם“ הנגזר ממנו ועי' מלבי"ם ישעיה י"ג י"ב.	
א- כל שם אדנות שענינו שררה וממשלה. ב- שם „אָדָן“ והוא פֶּן	אדן	א- כל שם אדנות שענינו שררה וממשלה. ב- שם „אָדָן“ והוא פֶּן	
ורחמים והושאל לימוד		ורחמים והושאל לימוד	

לפעמים כתבנו שרשים לשמות אף שבחבורינו (אמרי מדריך) רשמנו אותו באותיות דקות כמו ספרד לפי שהרד"ק הביא השרש.

לא כתבנו כל השרשים לכל הדעות כמו שרש „אשמר“ שלפי מחברת מנחם זהו השרש של תיבת אֶשְׁמְרָת (וס"ל שענינו נשף וליל) ולהרד"ק השרש „שמר“ ולא ס"ל שיש שרש „אשמר“, ובדרך כלל כתבנו השרשים לפי מה שכתבנו ב„אמרי מדריך“ (וכן אם לפי דרכינו שם אין אותו שרש בא כי אם פעם א' רשמנו ציון כזה. כמבואר לעיל).

וזאת למודעי כי עיקר כונתינו בחבור זה היא להרגיל הקורא שהתיבה מתפרשת על פי ענין שרשה, ולעוררו לעי' בספרי השרשים, ואין כונתנו שמלאכת חבור זה נעשתה בעיון רב והוגה בדייקנות והיא כוללת כל עניני השרשים עד גמירא ואם לא נמצא איזה ענין כאן אין להעמיד אותו ענין בכונת איזו תיבה במקרא, ולכן יתכן לפרש איזה שרש על פי איזה ענין שלא נמצא כאן אחר העיון במפרשי המקרא ובספרי השרשים אם נמצא אותו ענין לאותו שרש.

לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמה ויכול להיות שנוי מענין שרש שבמקרא לענין שרש שבלשון חכמים.

שרשי לשונינו בנוים מאותיות לבד ר"ל מבלי נקודות, תיבת „אמרת“ שרשה „אמר“ ולא „אמר“ ותפקיד הנקודות הוא להורות אופן הקרי, אות שי"ן ואות שי"ן אחת הן בכתוב ויש לה ב' אופני קריאה ר"ל אופן ביטוייה (עי' רוו"ה ריש פרשת נשא מש"כ לפעמים היא נשרקת בחוזק ולפעמים בחולשה), והא דמנו שרש שחק ושרש שחק לב' שרשים ולא שרש א' עם ב' ענינים הוא משום ב' אופני הביטוי להאות שי"ן (עמש"כ שרש אלה).

ראשי תיבות. איה"ש- אילת השחר להמלבי"ם. דרז"ל, לרז"ל- דברי רבותינו ז"ל, לשון רבותינו ז"ל. ספה"ש- ספר השרשים. ע"ש- עיין שרש, על שם.

השרשים ועניניהם

24. **אדר** א- יקר ותפארת בתוקף ועוז, ועמו, „אדרת“ והיא טלית חשובה (מענין שרש הדר בחלוקה ה"א לאל"ף). ב- שם „אדר“ והוא חדש שנים עשר.
25. **אדרכן..** שם „אדרכן“ והוא מין מטבע. ע"ש דרכמן. עזרא ח' כ"ז, דה"א כ"ט ד'.
26. **אהב** כל לשון אהבה.
27. **אהל** א- שם „אהל“ כמו משכן והוא דירת עראי, והנגזר ממנו. ב- שם „אהלים ואהלות“ מין עצי בשמים.
28. **או** מלת „או“ והיא באה להורות הברל בין ב' דברים, וענינה היות השם או הפעל הבא אחריה במקום ותחת אשר לפניו, ועי' רמב"ן שמות כ"א ל"א.
29. **אוב** א- שם „אוב“ ובעל אוב זה פיתום וכו' סנהדרין ס"ה. ב- שם „אבות“ והם נודות או קנקנים, ועי' איוב ל"ב י"ט.
30. **אוד** א- שם „אוד“ הרד"ק כתב שהוא עץ שמנדיין בו האש והקוני' כתב שהוא עץ אשר בער באש ומוצל ממנו. ב- מלת „אודות“ וענינה בסבת, כמו בדבר בגלל, על דבר כך וכך או בעבור כך וכך.
31. **אזה** א- חמדה וכוסף, יופי ונוי, ועי' מלבי"ם שמות כ' י"ד, עמש"כ שרש נאה. ב- ענינו גבול. עמש"כ בראשית מ"ט כ"ו.
32. **אות.** שם „אחים“ והם מין חיה. ישעיה י"ג כ"א.
33. **אוי** מלת הקריאה „אוי ואויה“ ליגון וצער.
34. **אול** שם „אויל ואולת“ וענינם סכלות.
35. **און** א- שם „און“ וענינו היפך הצדק והיושר נרדף לעול, ומענינו עמל ויגיעה וצער ועמש"כ במדבר י"א א'. ב- שם „און“ וענינו כח ועוצם, עי' מלבי"ם ישעיה מ' כ"ו. ג- כל לשון אנינות. עמש"כ הושע י"ב ט'.
36. **און** נחיצה ודחק לפעול מה.
37. **אור** כל לשון אור, ועיקר ענינו אור היפך חשך והושאל לאור חכמה ושכל והזוהר, גם לאושר והצלחה ועמו אורות והוא מין ירק שמאיר את העינים, וערש"י בראשית י"א כ"ח ובס' השרשים לרד"ק מש"כ שיש בענינו ענין עמק ויש בענינו ענין מטר עראב"ע ישעיה י"ח ד' ורמב"ן בראשית מ"א א', ועי' איוב ל"ו ל' ובראשית רבה סוף פרשה כ"ו דא"ר יוחנן כל פרשה האמורה באליהוא אינה אלא בירידת הגשמים. ערש"י תהלים קל"ט י"א שפי' לשון אופל (היפך ענין אור, ועי' ריש מס' פסחים). עמש"כ ישעיה כ"ז י"א.
38. **אות** שם „אות“ וענינו סימן, ויש נרדף למופת. ומזה השרש מלת „את“ שתבא להראות הפעול, ולפעמים תבא במקום מן, ולפעמים במקום אל ולפעמים במקום למ"ד השמוש ולפעמים במקום ביי"ת השמוש, ועמש"כ בראשית ל"א כ"ה.
39. **אז** מלת „אז“ וענינה בעת ההיא.
40. **אזב** שם „אזוב“ והוא עשב מה.
41. **אזל** ענינו הליכה עי' מלבי"ם ירמיה ב' ל"ו. עמש"כ יחזקאל כ"ז י"ט.
42. **און** א- שם „און“ והנגזר ממנו, ועי' תרגום קהלת י"ב ט' ולרש"י שם הוא מענין ב'. ב- שם „מאזנים“ והוא כלי המשקל. (העירוני שהאזנים פועלות בשווי משקל הגוף, או יען האזן מלין תבחן איוב ל"ד ג' נאמר מאזנים על הפלס והמשקל) חגירה במתנים, ועי' ישעיה נ' י"א. עי' מלבי"ם ירמיה י"ג א'.
43. **אזר** א- מלות הקריאה „אח“ לצער ויגון כמו אוי, ו„האח“ לשמחה.
44. **אח**

השרשים ועניניהם

- עליו אור לפני השרים.
45. **אחד** שם מספר יסודי „אחד“ והנגזר ממנו ועמו חד, ועמש"כ יחזקאל ל"ג ל'.
46. **אחה** א- שם „אח ואחות ואחזה“. ב- שם „אחור“ והוא אגם מקום מרעה, ועמש"כ בראשית מ"א ב'.
47. **אחו** כל לשון אחיזה שענינו תפישה והחזקה ובא גם על הדבר הנדבק בדבר או נתחבר אליו, ועמו „אחזה“ שם נחלת ארץ האחוז לאדם לקנין, וערש"י בראשית כ"ו כ"ו.
48. **אחל..** שם „אחלי“ תכלית (ר"י בן גינאה) והקוני' פי' ענינו ומשקלו כמו אשרי ועמש"כ מ"ב ה' ג'.
49. **אחר** איחור שענינו היפך ראש וקדם. עי' מצודת יחזקאל כ' ל"ט.
50. **אחשדרפן** שם „אחשדרפנים“ והם שרים.
51. **אחשתרן..** שם „אחשתרנים“ רש"י אסתר ח' י' כתב מין גמלים הממהרים לרוץ והאב"ע כתב י"א הפרדים, וערד"ק ובמס' מגילה י"ח. ועי' דה"א ד' ו' דכתיב ואת האחשתי ויש לעי' אם יש מקום לומר ש„אחשתרנים“ שם למשפחת אחשתי והנו"ן כנו"ן במשפחת הפוני עי' ראב"ע במדבר כ"ו י"ב שכתב אל חבקש דקדוק בשמות וכן מן פוה פוני וכו' ע"כ וע"ש רמך (וראיתי ש"מ אנשים הממהרים לנסוע עם דתי המלך וי"מ שהוא תאר השם והוראתו של הממשלה).
52. **אט.** ענינו בנחת, בסתר ובחשאי ועמש"כ מ"א כ"א כ"ז וישעיה י"ט ג'.
53. **אטד** שם „אטד“ ודרדר ת"א ויונתן אטדין.
54. **אטם** סגירה וסתימה.
55. **אטן.** תרגום של מיתריהם (חבלים) הוא אטוניהון ערש"י משלי ז' ט"ז והקוני' כתב שלפי מקומו נראה שהוא מין עץ ואולי ריחו נודף.
56. **אטר** ענינו סתימה, כוון נרדף לפעל קפץ.
57. **אי** א- מלת „אי“ כמו אין, עי' ש"א ד' כ"א ואיוב כ"ב ל'. ב- מלת „אי ואיה“ לשאלת מקום. ג- שם „איה“ והוא מין עוף טמא. ד- שם „איים“ והם מין חיות מדבריות. ה- מלת „אי“ כמו מלת אוי עי' קהלת י' ט"ו.
58. **איב** נרדף לענין שנאה, האויב איבתו גלויה ודורש רעתו וישמח לאידו וסבת האיבה היא לרוב קנאה או מריבה או רעה שעשה לו.
59. **איד** א- שם „אד“ והוא ענן. ב- שם „איד“ שענינו שוד ושבר (אי יד).
60. **איי** שם „אי“ והוא מחוז שנהר או ים מקיף אותו ועמש"כ בראשית י' ה'.
61. **איך** מלות השאלה „איך איכה ואיככה“ והיא באיזו אופן ומלת „איכה“ מ"ב י"ג בחולם לשאלת המקום, ועראב"ע שה"ש א' ז'.
62. **איל** א- כל לשון איל שענינו כח תוקף ועוז. ב- שם „איל“, והוא כבש גדול בן שתי שנים. ג- שם „איל“, והוא מין צבי. ד- שם „איל“ והוא העשוי אצל פתחי ושערי הבית. עי' תהלים כ"ב א'. עמש"כ בראשית י"ד ו'.
63. **אים** כל לשון אימה שענינו פחד ומורא מדבר מצד גדלותו ורוממותו ולא המורא מצד אפשרות הרע שיוכל להשיג מהדבר, וע"ש ירא.
64. **אין** מלת „אין“ ענינה היפך יש, ומשמשת גם לשלילת תואר אבל לא לשלילת פֿעַל עבר ועתיד ומלת „לא“ משמשת לשלילת פֿעַל עבר ועתיד וכן על הבינונים וכן על השמות אם תבא הודעה עמו כמו לא דבר רק הוא מכס (דברים ל"ב ט"ז) ובלא מלת הוא היינו אומרים אין דבר רק מכס, ועמה „מאין“ מלת השאלה מאיזה מקום, וערד"ק ובאילת

השחר תר"י.	
א- שם,, אִיפָה" והוא מדת היבש לג' סאין. ב-, אִיפָה ואִפּוֹא" מלת השאלה והוא כמו אָנָה ועמש"כ בראשית כ"ז לג ועד"ק שופטים ח' י"ח.	64. אִיפָה
א- שם,, אִישׁ" והוא אדם זכר שבא כבר לשני הגדלות, ולפעמים כולל זכר ונקבה (אשה בשרש אנש). ב- להרד"ק יש שענינו שחרות ע"ש אשן.	65. אִישׁ
שם,, אִיתָן" וענינו חוזק ותוקף.	66. אִית
מלת,, אַךְ" נרדפת למלת אבל, רק, מלת אך מורה מיעוט בהמשפט שבאה מלת אך ומלת רק מורה מיעוט במשפט הקודם איה"ש תקצ"א.	67. אַךְ
כל לשון אכילה.	68. אַכַּל
מלת הקשור,, אַכָּן" נרדפת למלת,, אבל" ומלת אכן סותרת דברי עצמו או ספק שנסתפק תחלה והיא מאמתת ומקימת ענין החדש וסותרת מחשבתו הקודמת לא דברי חבירו.	69. אַכָּן
כפיה, נגישה ונחיצה, ועי' ראב"ע משלי ט"ז כ"ו.	70. אַכָּף..
שם,, אָכַר" והוא עובד אדמה. ירמיה נ"א כ"ג	71. אָכַר
א- מלת אַל כמו לא, ורובו לאזהרה ובקשה, ועי' מלבי"ם ישעיה ו' ט'. ב- מלת,, אָל"ג- מלת,, אָלָה אַל".	72. אַל
שם,, אַלגביש" בצירוף אבני והוא אבני ברד גדולות ויונתן לא תרגמו, ועמש"כ יחזקאל י"ג י"א.	73. אַלגַּבֶּשׁ
א- קִינָה ואבל. ב- הבטחת קיום ושבועה בקללה, ובהזכרת השם. ג- שם,, אִלִּיה" והוא זנב (אולי השם אליה מורה על חזק ובריאות והשם זנב מורה על חולשה). ד- שם,, אָלָה ואלון" והם מיני אילנות, ועמש"כ בראשית י"ג י"ח ויהושע כ"ד כ"ו.	74. אִלִּה
כל שם,, אֱלֹהִים" ומנוהו שרש לעצמו מפני שאינו מנחי למ"ד ה"א והוא למ"ד ה"א נראית כשרש תמה וגבה עי' בספה"ש לר' יונה בן גינאח ובמכלול דף קכ"א. (וכן מנה הרד"ק ב' פעמים השרש יון א' בוי"ו שנראה במבטא וא' מנ"ע, אמנם השרשים און א', זוע, רוח עמש"כ בראשית ג' ח', שוע א' עי' ישעיה כ"ב ה', שוק ג', ותוך שבאים בוי"ו הנראה במבטא ומנ"ע בענין אחד לא מנוהו לב' שרשים השרש עור מענין עדות בא לפעמים בוי"ו נראה במבטא אחר הדל"ת ולכן עֲדָנִי מענין אחיזה הביא שם הרד"ק, ועמש"כ שרש כון. יש לעי' אצל שרש עור ג'. ענין שרש עות ב' לא הביא הרד"ק.	75. אֱלֹהִים
מלת,, אֱלֹ" ענינה כמו אם. עי' קהלת ד' י'.	76. אֱלֹ
תיעוב ומשחת.	77. אֱלֹחַ
מלת,, אֱלִי" והוא כמו אפשר בש"ס, ועמש"כ בראשית ט"ז ב'.	78. אֱלִי
עמש"כ במדבר כ"ב ל"ג.	
א- שם,, אֱלִיל" וענינו הבל ותהו. ב- שם,, אֱלֹל" והוא שם חדש השישי. ג- מלת הקריאה,, אֱלִילִי" לצער ויגון.	79. אֱלִל
א- אגודת עומרי שדה. ב- העדר הדבור (קשירת הלשון דומה לעינן א' שהוא קשירת העומרים). ג- כל לשון אלמנות וענינו היות ברד ונעזב (וענין אלמנה הוא מענין ב' כי אינה יכולה לדבר ולריב עם בני ריבה). ד- שם,, אֱלֹם ואֵלִים" והוא בית שער ומבוא (עדר"ק מ"א ר' ג', ואולי נאמר שמקום הכניסה מקשר החוץ להפנים). ה- מלת הקשור,, אֱלֹם" נרדפת למלת אבל. אכז. ומניח דעה הקודמת ואינו סותר רק מוסיף בה דבר חדש.	80. אֱלֹם

עמש"כ תהלים נ"ח ב'.	
א- שם מספר,, אֵלֶף". ב- שם,, אֵלֶפִים" והוא בקר (המלומר לחרוש, והוא מענין ד', מלבי"ם משלי י"ד ד'). ג- שם,, אֵלוֹף" והוא שר וגדול. ד- מה שענינו למוד (משלי כ"ב כ"ה).	81. אֵלֶף
ענינו דחיקה, לשון לחיצה בחלוף ח"ת לאל"ף ובהפוך אותיות, שופטים ט"ז ט"ז. ע"ש אנס.	82. אֵלֶץ.
שם,, אֵמָה" והיא שפחה.	83. אֵמָה
חולשה וכריתה, השחתה וקלקול.	84. אֵמַל
א- שם,, אָם" לנקבה היולדת. ב- שם,, אֵמָה" והוא מדת הבנין משוערת בערך יד איש וערש"י ישעיה ו' ד'. ג- שם,, אָמִים ואֵמוֹת" כמו גוים, ועמש"כ בראשית כ"ה ט"ז, וע"ש לאם. ד- מלת,, אָם" עיקר ענינו התנאי, ויש במקום אשר, ויש במקום אמת משרש אמן עמש"כ בראשית ד' ד' ויש מ"ז י"ח.	85. אָמַם
א- היות הדבר עומד וקים, ובמוסרי היות רוח נכון ולב שלם עם מי לבטוח בו ולסמוך עליו, ועמו מלת,, אֵמָנָם" שאינה סותרת דבר מהקודם ואינו מוסיף דבר חדש אלא פ"י האמת כן הוא. ב- ענין גידול (שהיננו יהיה עומד וקים). ג- לשון מעשה ידי,, אֵמָן" המופלג במלאכה יקרא אומן ועי' שה"ש ד' ב' ובמש"כ מ"ב י"ח ט"ז. ע"ש אמס ד'.	86. אֵמָן
חוזק ועוצם, ועי' מלבי"ם ישעיה כ"ח ב', ועי' זכריה ו' ג'.	87. אֵמָץ
א- כל לשון אמירה (השרשים אמר, זמר, דבר, ספר, יש בענינם הוצאת קול מהפה ועי"ן הפעל מאותיות השפטים ולמ"ד הפעל רי"ש). ב- שם,, אֵמִיר" והוא המעולה שבזית, הסעיף העליון ולרש"י הוא ענף. ועי' דברים כ"ו י"ז.	88. אֵמִר
שם,, אֵמֶשׁ" הלילה שעבר נקרא כן, והוא מענין חשך וערב עי' איוב ל' ג' ובמש"כ מ"ב ט' כ"ו.	89. אֵמֶשׁ
א- שאלת המקום שאליו יכונן פעל הליכה וביאה ודומיהם וכאשר באה לפניהן מלת עד הוא בזמן. ב- מלת,, אֵנִי" לשון יחיד מדבר בעדו נרדף למלת אנכי, ועי' מלבי"ם בראשית כ"ז י"ט.	90. אֵן
א- קִינָה ואבל עי' מלבי"ם ישעיה י"ט ח'. ב- הזמנה והמצאת רע למי. ג- שם,, אֵנִי ואֵנִיה" והוא ספינה עי' מלבי"ם יונה א' ה'. עמש"כ ירמיה ב' כ"ד.	91. אֵנָה
א- נשימה כבדה וגנחתה מחמת עצב קרוב לענין אנה א' בחלוף ה"א לחי"ת. ב- מלת,, אֵנַחְנו" לשון רבים מדברים בעדם ועמש"כ בראשית י"ג ח'.	92. אֵנַח
א- שם,, אֵנָךְ" והוא בדיל עי' עמוס ד' ז' (ובדחז"ל ע"ז ח: אינך וס"ת עי"ש). ב- מלת,, אֵנֶכִי" לשון יחיד מדבר בעדו וע"ש אן ב'.	93. אֵנָךְ
ענינו הכרח. אסתר א' ח'. קרוב לענין שרש אלץ בחלוף צד"י לסמ"ך. כעס וקצף, ועמו אף [חוטם], וערש"י דברים כ"ח י"ט, וכנה הכתוב הפנים באפים לפי שהאפים גבוהים על הפנים, ועראב"ע בראשית י"ט א' מש"כ והם הנחירים וכו' ע"כ, ועמו,, אֵנֶפֶה" שם עוף טמא ועי' חולין ס"ג. ועי' בהגר"א משלי ט"ז א'.	94. אֵנֶס.
א- הוצאת קול נמוך מחמת צער ועמו,, אֵנֶקָה" שם שרץ ואפשר שנקרא כן לפי שצוּק תמיד. ב- ענינו זעקה ועמש"כ יחזקאל כ"ד י"ז.	95. אֵנֶף
א- שם,, אֵנוֹשׁ ואֵנוֹשִׁים, אֵשָׁה ונשים" ועי' מלבי"ם ישעיה י"ג י"ב. ב- כוּבַד וחוזק החולי והכאב וכל דבר רע אשר לא יוכלו להרפא,	96. אֵנוֹק
	97. אֵנוֹשׁ

השרשים ועניניהם

ח

143.	אתק	ת"י זויתתא ועמש"כ יחזקאל מ"א ט"ו.
146.	אתת	מלת, "את" שפי' עם, (וע"ש עמם).
147.	באר	א- ענינו פירוש. ב- שם, "באר" והוא בור מים נובעים. מי באר אין המים צלולים כ"כ כמו עין המים (מלבי"ם בראשית כ"ד כ') ולפי"ז י"ל שהוא היפך ענין א'. באר היא חפירה בעומק הקרקע וביאור הענין בא ע"י העיין בעומק הענין, וע"ש חפר.
148.	באש	הפסד וקלקול, ובטבעי הוא סרחון ואצל בני אדם הוא תיעוב וגיעול, ועי' איוב ל"א מ'.
149.	בג	שם, "בג" וענינו מאכל, עמש"כ יחזקאל כ"ה ז'.
150.	בגד	א- כל לשון בגידה שענינו הפרת ברית וחוק המוסר, וע"ש פשע. ב- שם, "בגד" והוא מלבוש או יריעה הטויה למלבוש. עי' מלבי"ם ישעיה ס"ג א'. ע"ש מעל.
151.	בדא..	המצאת שוא וכזב. מ"א י"ב ל"ג נחמיה ו' ח'.
152.	בדר	א- הבדל מהיות יחד עם אחרים, ועמו מלת, "לבד" ומלת, "מלבד" ועי' מלבי"ם ויקרא כ"ג ל"ח. ב- שם, "בד" והוא פשתן (ועי' יומא ע"א: דבר העולה מן הקרקע בד בד וברש"י שם והוא מענין א' שפשתן בדר כיון שאין לו ענפים או אולי הוא היפך ענין ד'). ג- שם "בדים" והם מוטות. ד- שם, "בדים" והם סעיפים וענפים, והוא שם תואר לכל דבר המסתעף משרש כענף מן העץ. עמש"כ ישעיה מ"ד כ"ה.
153.	בדל	א- הפרשה והרחקה. ב- שם, "בדיל" והוא מין מתכות מה שהיה מעורב בכסף ובדל ממנו, וערד"ק ישעיה א' כ"ו. ג- שם, "בדל" סמוך לאוזן והוא תנוך, עמש"כ עמוס ג' י"ב.
154.	בדלח..	שם, "בדלח" והוא מין אבן יקרה. בראשית ב' י"ב במדבר י"א ז'.
155.	בדק	ענינו בדיקה (כמו חפוש בדרז"ל) והקונ' כתב שענינו תיקון, ועמש"כ מ"ב י"ב ו'.
156.	בהה	שם, "בהו" וענינו שממה וריק (העדר היופי והסדר בהרכבתו הפנימית בנין גופו בפנימיותו רך או קשה מוצק או נוזלי וכדומה אינו מסודר) נדרף לתהו ע"ש תהה, וערש"י בראשית א' ב'.
157.	בהט.	שם, "בהט" והוא מין אבן יקרה. אסתר א' ו'.
158.	בהל	חרדה וכא גם לענין מהירות כי החרד ממחר. ע"ש בלה.
159.	בהם	שם, "בהמה".
160.	בהן	שם, "בהן" והוא אצבע הגס ביד וברגל.
161.	בהק.	שם, "בהק" והוא מין נגע, עי' ויקרא י"ג ל"ט.
162.	בהר	שם, "בהרת ובהיר" וענינם לובן ונוגה.
163.	בוא	כל לשון ביאה. היפך יציאה, ועמו, "תבואה" עי' רד"ק יהושע ה' י"א, והקונ' על מלת תבואה כתב וז"ל שם יכול שתביא הארץ ובא לכל פרי ושכר הבא מדבר מה עכ"ל, ובא בלשון הזה על דרך כבוד כנוי לתשמיש. עי' משלי י"ח כ'.
164.	בוב.	שם, "בבת" בסמיכות לעין כמו אישון, ועמש"כ זכריה ב' י"ב.
165.	בוז	כל לשון בזיון.
166.	בוך	כל לשון מבוכה שענינו בלבול.
167.	בול	א- שם, "בול" והוא כמו יבול, ומוצא הארץ בין עשבים בין אילנות יקרא יבול, ועמש"כ ויקרא כ"ד ד' וישעיה מ"ד י"ט. ב- שם, "בול"

השרשים ועניניהם

ט

168.	בוס	והוא חדש מרחשון, ועמש"כ מ"א ו' ל"ח. רמיסה בבזיון.
169.	בוץ	שם, "בוץ" והוא פשתן.
170.	בוק	ענינו נדרף לפעל בקק.
171.	בור	שם, "בור" והוא מקום חפור בארץ.
172.	בוש	א- כל לשון בושה שענינו כלימה. ב- איחור ועכבה, ועמש"כ שמות ל"ב א', ועי' מלבי"ם שופטים ה' כ"ח. שממה וחורבה, ועמש"כ ישעיה ה' ו'.
173.	בות..	חרפה ונדרף לבוז. והרד"ק כתב שיש בענינו ענין בזה עיי"ש.
174.	בוזה	כל לשון ביזה שענינו שלל, וע"ש שלל ושרש שסה.
175.	בזז	שם, "בזק" כמו ברק א' ועמש"כ יחזקאל א' י"ד.
176.	בזק	ענינו פזור. תהלים ס"ח ל"א דניאל י"א כ"ד.
177.	בזר..	גיעול ותיעוב, נדרף לפעל קץ ב', וערש"י זכריה י"א ח' ובמס' נדה מ"ז.
178.	בחל.	א- עיון והסתכלות לברר דבר מדבר, ובא גם לענין נסיון כי הנסיון יברר אם אמת הדבר. ב- שם, "בחן" והוא מגדל או מבצר וערש"י ירמיה ו' כ"ז.
179.	בחן	כל לשון בחירה ומבחר, ועמו התואר, "בחור" למי שהוא בימי נעורים כי הוא נבחר לכל דבר לכל מלאכה או למלחמה יותר מהזקן, עי' מלבי"ם ישעיה א' כ"ט.
180.	בחר	דבור קשה, לה"ר או שבועה, עי' משלי י"ב י"ח.
181.	בטא	כל לשון בטחון, וענינו סמיכה והשען על דבר.
182.	בטח	הפסק ושביחה. קהלת י"ב ג'. (ע"ש חורץ).
183.	בטל.	א- שם, "בטן" והוא הכָּרֶס עי' מלבי"ם ישעיה מ"ו ג'. ב- שם, "בטנים" והוא מין פרי.
184.	בטן	מלת, "בין" לשון בקשה, ועמש"כ בראשית מ"ג כ'.
185.	בי	א- כל לשון תבונה (והוא מענין ב', הכניסה בין הדברים להבין ענינם). ב- מלת, "בין". עמש"כ תהלים נ"ח י'.
186.	בין	שם רבים, "ביצים" ובדחז"ל נמצא בלשון יחיד, "ביצה".
187.	ביץ	א- שם, "ביר" ירמיה ו' ד' והוא באר מים חיים. ב- שם, "בירה" והוא ארמון מלכים.
188.	ביר	כל שם, "בית" ועמו, "ביתן" שם ארמון, ועראב"ע שמות א' א', ועמו ענין בפנים עי' שמות כ"ה י"א, ועמו ענין מקום עי' שמות ל"ז י"ד, ועי' מ"ב כ"ג ז' וישעיה ג' כ'.
189.	בית	שם, "בכא" והוא אילן מה.
190.	בכא	כל לשון בכי, ועמו, "נִבְכֵּי" ים, שענינו עמקי ים, מקום שיש בו מים הרבה, או פ"י מרוצת הים כמו הדמע שיוצא במרוצה, ועי' איוב ל"ח ט"ז וברש"י שם, ושם כ"ח י"א ובספה"ש לרד"ק. עי' שרש נבך.
191.	בכה	כל לשון ביכור שענינו קדימה וראשית, ועמו, "בכרה" ירמיה ב' כ"ג שם גמלה בחורה.
192.	בכר	מלות השלילה, "בל בלי".
193.	כל	ענינו הגברה, התחזקות.
194.	בלג	

השרשים ועניניהם

196.	בלל	בהלה וערש"י תהלים ע"ג י"ט ויחזקאל כ"ו כ"א. א- בלילה שענינו ערוב ובלבול. ב- שם,, בליל" כמו יכול ותבואה, וערש"י שופטים י"ט כ"א ובמש"כ שם. חסימת פה, וערש"י תהלים ל"ב ט' ואיוב כ"ו ד' ומס' חולין פ"ט. חפוש, ועמש"כ עמוס ד' י"ד. כל לשון בליעה ועיקר ענינו בליעת מאכל בבעח"י והושאל להטמנה גם להשחתה כבליעה. עמש"כ במדבר ד' כ'.
197.	בלם	מלח,, בלעדי" נרדפת למלת,, זולת". עמש"כ בראשית י"ד כ"ד.
198.	בלס	ענינו חורבן. ישעיה כ"ד א' נחום ב' י"א.
199.	בלע	מלח,, בלתי" עם למ"ד (או מלת עד לפניה) כטעם,, ש"לא", ובלא למ"ד כטעם,, רק", "אך" ועם מ"ם כטעם,, מבלי" (והיוצאים מן הכלל ש"א כ' כ"ו ישעיה י"ד ו') ועמש"כ במדבר ל"ב י"ב.
200.	בלעד	שם,, במה" והוא מקום גבוה ועל הרוב הוא להקרבת קרבן, ועמש"כ ש"א ט' י"ב.
201.	בלק	כל לשון בנין, ועמו,, בן וכת" וערש"י וראב"ע במדבר כ"א כ"ה.
202.	בלת	שם,, בוסר" והוא פרי שלא נגמר ומקשה את השיניים. (ע"ש סמדר).
203.	במה	א- לשון בקשה. ב- ביעור והשחתה. ומבעה הוא מד' אבות נזיקין, ריש ב"ק, ועמש"כ ישעיה כ"א י"ב. ג- לשון גילוי עמש"כ ישעיה ל' י"ג. ד- לשון בליטה. ה- לשון רתיחה. השם,, אבעבעת" (עמש"כ שמות ט' ט') הוא מין שחין, והוא מענין ד' שכולט מהגוף, או מענין ה' כי המים כשירתחו יעלו אבעבעת, או מענין ב' שמשחית הגוף.
204.	בנה	ענין בעיטה ידוע, הבהמה מבעטת ברגליה לאחור. הברים ל"ב ט"ו ש"א ב' כ"ט.
205.	בסר	עשיית קנין בדבר להיות שלו ולמשול בו כאדון, ונקראו הפסילים והעצבים בזה השם כי הם כאדון לעובדיהם. ועי' יהושע י"א י"ז.
206.	בעה	א- שריפה והדלקה, עי' מלבי"ם ישעיה ט' י"ז. ב- שם,, בעיר" והוא בהמה והנגזר ממנו מסתעף לענין סכלות כבהמה ולאכילת הבהמה והושאל לכליון, הכרתה והסרה.
207.	בעט	חרדה ורעדה.
208.	בעל	שם,, בצלים" והוא מין זרעוני גנה. במדבר י"א ה'.
209.	בער	א- גזל חמס ועושק, ובא גם לתמוד מותר הון וריוח. ב- נרדף לשרש כלה ותמם א' אם להעדר והפסק או לגמר ותשלום. ג- חתיכה וכריתה, עמש"כ עמוס ט' א' וישעיה ל"ח י"ב.
210.	בעת	שם,, ב"ץ ובצה" והוא טיט ורפש.
211.	בצל	ענינו נפיחה, והעיסה נקראת בצק על שם שהיא נפוחה, ערש"י דברים ח' ד'.
212.	בצע	א- קטיפת ענבים. ב- חוזק ותוקף בחומת הערים. ג- ענינו מגיעה, ועמש"כ ירמיה י"ד א'.
213.	בצץ	שם,, ב"ק"ק" והוא כלי שפיו צר, וכאשר שותה בו האדם או שופך ממנו עושה בקבוק, ר"ל קול השפיכה נשמע כ,,בקבוק".
214.	בצק	כל לשון בקוע שענינו פליחה סדיקה וחלוק, ועמו שם,, בקעה" עראב"ע בראשית י"א ב', ועמו שם,, בקע" עראב"ע בראשית כ"ד כ"ב.
215.	בצר	ענינו הרקה כמו בוק.
216.	בקבק	
217.	בקע	
218.	בקק	

השרשים ועניניהם

219.	בקר	א- כל לשון ביקור שענינו שימת עין בדבר לצורך מה, ועמו,, בוקר" היפך ערב שיוכל אדם לבקר בינות הצורות, עי' ראב"ע בראשית א' ה', וע"ש שחר ג'. ב- שם,, בקר" והוא מין בהמה גסה טהורה והנגזר ממנו, עי' עמוס ד' י"ד. עמש"כ ויקרא י"ט כ'.
220.	בקש	כל לשון בקשה שענינו חפץ ורצון ובא גם לדרישה וחפוש כי המבקש דבר מחפש ודורש אחריו. עי' מלבי"ם משלי ב' ד', וישעיה ס"ה א'.
221.	בר	שם,, בר" והוא מלה ארמית כמו בן, וערד"ק שכתב שהנכון שהשרש ברה.
222.	ברא	א- הוצאת דבר להויה ומציאות, ובבנין פיעל הפכו ביטול דבר מהויתו. ב- שמון הגוף וחזקו. ג- ענינו כריתה. ד- ענינו בחירה. עמש"כ יהושע י"ז ט"ו.
223.	ברבר	שם,, ברברים" והוא מין עוף. מ"א ה' ג'.
224.	ברד	א- שם,, ברד" ידוע, ועמש"כ ישעיה ל"ב י"ט. ב- היקף דבר מקומות מקומות סביב.
225.	ברה	א- אכילה להשיב נפש. ב- ענינו בחירה ועמש"כ ש"א י"ז ח'. ע"ש בר.
226.	ברזל	שם,, ברזל" והוא מין מתכות ידוע.
227.	ברח	א- ענינו ניסה, ע"ש נוס. ב- שם,, בריח" והוא כלי ארוך עשוי לחבור והסגר בבואו למקום מוכן לו, והנגזר ממנו, ועי' ישעיה כ"ז א' דכתיב,, ב"רח" והקונ' כתב שהוא תואר לחזק ותקיף ככרית.
228.	ברך	א- כל לשון ברכה. ב- שם,, בוך וברכים" נרדף לכרעים, והנגזר ממנו. ג- שם,, בריכה" והוא מקום כניסת מים.
229.	ברם	שם,, ב"רמים" לדעת רש"י הוא מין ארגז ולהרד"ק פי' בגדים החמודים, עמש"כ יחזקאל כ"ז כ"ד.
230.	ברק	א- שם,, ברק" והוא נוגה אש הבא בעת הרעם, והנגזר ממנו, ועמו,, ברקת" שם אבן טובה מבריקה. ב- שם,, ברקן" והוא מין קוצים.
231.	ברר	נקיון זכוך וצירוף טבעי או מוסרי, ועמו,, בר" שם לדגן הנקי מן התבן, עי' ראב"ע בראשית מ"א ל"ה ומשלי י"א כ"ו.
232.	ברש	שם,, ברוש" והוא מין עץ ארז. עי' נחום ב' ד'.
233.	ברת	א- שם,, ברית" ותרגומו קים. ב- שם,, ברותים" כמו ברושים ע"ש ברש, ועי' ראב"ע שה"ש א' י"ז.
234.	בשל	כל לשון בישול. אם במאכל ע"י האש או בפרי ע"י השמש, וערש"י דברים ט"ז ד'.
235.	בשם	שם,, בשם" והוא הנותן ריח טוב.
236.	בשם	עומס וטורח, ועמש"כ עמוס ה' י"א.
237.	בשר	א- הודעת שמועה טובה. ב- כל שם,, בשר". אולי הקשר בין ב' הענינים הוא ששניהם משמחים, עי' פסחים ק"ט.
238.	בת	שם,, בת" והוא מדת הלח כשיעור איפה כיבש.
239.	בתל	שם,, בתולה ובתולים" וערד"ק מ"ב י"ט כ"א.
240.	בתק	תקיעת החרב בגוף האדם. יחזקאל ט"ז מ'.
241.	בתר	ענינו חלוק.
242.	גאה	גודל וגבהות טבעי או מוסרי.
243.	גאל	א- ענינו פדיון, ועי' מלבי"ם ויקרא כ"ה כ"ה. ב- טנוף ולכלוך.

השרשים ועניניהם

שם, „גבא” והוא מקום שיקונו בו מעט מים. ישעיה ל' י"ד יחזקאל מ"ז י"א.	244	גבא..
שם „גב” והוא דבר גבוה, ועמו „גַּבְת” עניו, ויקרא י"ד ט', ועמו „גִּבְיָן” ויקרא כ"א כ' ועי' בכורות מ"ג:	245	גבב
רוממות טבעי או מוסרי, ועי' מלבי"ם ישעיה נ"ב י"ג.	246	גבה
שם „גבח וגבחת” וענינם שפוע קדקד מפאת פנים ע"ש חלקת גובה הפדחת שאין שם שער. ע"ש קרח.	247	גבח
שם „גבול” והוא תחום החולק ומבדיל בין מקום למקום בארץ והנגזר ממנו, ועמש"כ מ"א ה' ל"ב.	248	גבל
שם „גבניה” ידוע. איוב י' י'.	249	גבן.
א- שם „גבעה” נרדף להר, והר הוא גדול מגבעה, ועמו „מִגְבַּעַת” שם כובע גבוה. ב- שם „גביע” והוא כוס, ועי' מלבי"ם ירמיה ל"ה ה'.	250	גבע
שם „גבעל” והוא קנה הפשתן. שמות ט' ל"א.	251	גבעל.
כל לשון גבורה שענינו חוזק, ועמו „גִּבְר” שם איש זכר שבו גבורה יותר מבנקבה, ועמו „גביר” תואר לאדון וראש.	252	גבר
שם „גביש”, והוא מין אבן יקרה. איוב כ"ח י"ח.	253	גבש.
שם „גג” והוא כסוי הבתים ממעל, ועמש"כ דברים כ"ב ח'.	254	גג
א- קבוץ אנשים יחד. ב- שריטה בבשר הגוף. ג- שם „גד” ענינו מזל, עי' ישעיה ס"ה י"א. ד- שם „גד” והוא מין זרע, עמש"כ במדבר י"א ז'. ה- שם „גְדוּדָה” והוא בקעי החרישה (כמין שריטות בבשר) והם העמקים שבין תלם לתלם, עי' תהלים ס"ה י"א וע"ש תלם. עמש"כ בראשית מ"ט י"ט.	255	גדר
א- שם „גדי” והוא רך שבעזים, וערש"י וראב"ע שמות כ"ג י"ט וחולין קי"ג: ב- שם „גדותיו” והוא שפתי הנהר.	256	גדה
א- כל לשון גדול טבעי או מוסרי, ועי' מלבי"ם תהלים ל"ד ג'. ב- שם „גדלים” והוא פתילים מעשה קליעה.	257	גדל
קציצה וכריתה.	258	גדע
חרוף ובזיון.	259	גדף
עשית מחיצה והיקף לדבר.	260	גדר
שם „גדיש” והוא תבואה צבורה לגל.	261	גדש
מלת „גה” כמו „זה” (והגימ"ל זיין באלפא ביתא דאטב"ח) ורש"י כתב שיש עוד לפתור גה לשון גיא, ולפי"ז הוא שם ועמש"כ יחזקאל מ"ז י"ג.	262	גה.
לשון הסרה או לשון רפואה או לשון כהות ורפיון (אולי י"ל כי כולם קרובים בענין כי רפואה היא הסרת החולי וכהות ורפיון היא הסרת הכח), וערש"י משלי י"ז כ"ב שהוא לשון אור, כמו נוגה. הושע ה' י"ג.	263	גהה..
שטוח הגוף.	264	גהר
א- שם „גו או גו” והוא גוף או גב האדם, ועמש"כ מ"א י"ד ט'. ב- שם „גו” וענינו כמו תוך, עי' איוב ל' ה'.	265	גו
א- שם „גִּבְי” והוא מין ארבה, והנגזר ממנו. ב- שם „גבים” והוא בורות מלאים מים. ג- שם „גבים” והוא לבנים חלולים והם כחצי קנה עגול שעושים לכיסוי הבתים, עמש"כ מ"א ו' ט'. הקונ' כתב וישם וריח”ה הוא צינורים ומרובים המסלחים מים.	266	גוב

השרשים ועניניהם

א- שם „גויה” והוא גוף חי או מת. ב- שם „גוה” כמו גאה והאל"ף מומרת בוי"ו ולהקונ' ענינו עוני מצוק ושפלות ועמש"כ ירמיה י"ג י"ז.	267	גוה
לשון העברה והסרת הדבר ממקומו. תהלים ע"א ו' ושם צ"י עמש"כ במדבר י"א ל"א.	268	גוז..
א- ענינו המשכה. ב- ענינו הוצאה, ועמו ענין האנחה שהיא הוצאת הנשימה. ג- ענינו מלחמה. עמש"כ שופטים כ' ל"ג. (עי' מיכה ד' ז'). שם „גוי” נרדף לעם ולאום.	269	גוזח
ענינו שמחה. עי' מלבי"ם תהלים כ"א ב'.	270	גוי
מיתה קלה שאינה באריכות חולי, ועי' מלבי"ם במדבר כ' כ"ט.	271	גול
שם „גופה” והוא גויה עי' דה"א י' י"ב, וע"ש גפך.	272	גוע
א- חניה ודירה שם גר עיקר הנחתו הוא מצד שגר בארץ לא לו. ב- מורא ופחד, עי' מלבי"ם ירמיה ו' כ"ה, וע"ש יגר. ג- שם „גור” והוא אריה הקטן והרך, ועי' רד"ק שופטים י"ד ה'. ד- אסיפה וקבוץ, עמש"כ הושע ז' י"ד, ועמו „מגורה” שם לאוצר תבואה. ערש"י תהלים נ"ו ז'.	273	גוף..
שם „גוש” והוא חתיכה, רגב ודבר עב, ועי' איוב ז' ה'.	274	גור
שם „גזכר” והוא פקיד האוצרות. עזרא א' ח'.	275	גוש.
כריתה וקציצת שער ושחת, ועי' ראב"ע במדבר י"א ל"א. ועמו „גזית” ערש"י שמות כ' כ"ב.	276	גזכר.
א- לקיחת דבר בחזקה. ב- שם „גזול” והוא בן יונה. ערש"י ויקרא א' ט"ז.	277	גזז
שם „גזם” והוא מין ארבה.	278	גזל
שם „גזע” נרדף לשרש, ועי' מלבי"ם ישעיה י"א א'.	279	גזם
בקוע וחתוך טבעי וגם כריתה דבר לאין, ובמוסרי פסק דין וחתוך משפט, ועי' יחזקאל מ"א י"ב. וע"ש גזז.	280	גזע
שם „גחלת וגחלים” והוא פחם בוער באש.	281	גזר
שם „גחון” והוא בטן של שרץ ונחש, ועמש"כ בראשית ג' י"ד.	282	גחל
שם „גיא” נרדף לעמק, ועי' מלבי"ם יחזקאל ו' ג' (ועמש"כ ישעיה כ"ח א').	283	גחן..
שם „גיד” ידוע.	284	גיא
שם „גיל” וענינו דומה. דניאל א' י'.	285	גיד
ענינו הסגר. נחמיה ז' ג'.	286	גיל.
שם „גיר” ישעיה כ"ז ט' לרש"י הוא מין צבע ולהרד"ק הוא סיד (כבלשון ארמית על גירא דניאל ה' ה').	287	גיף.
שם „גלבים” והוא מגלחים שער, עמש"כ יחזקאל ה' א'.	288	גיר.
שם „גלד” לרש"י הוא מכה יבשה והעלאת גלד ולהאב"ע הוא עור. איוב ט"ז ט"ז.	289	גלב.
א- כל לשון גלות. ב- כל לשון גלוי.	290	גלד.
הסרת שער.	291	גלה
א- כל לשון גלגול שענינו סבוב הדבר והתהפכו מצד אל צד, ובא על הסרת והעתק דבר כבד שדרך להסירו ע"י גלגול, ועמו „גל” שם צבור אבנים, שיגולו שם אבנים עד שהתחברו, והושאל גם לגלי עפר וגלי מים, וכן המעין נקרא „גל” לסבובו, ועמו „מגלה” ע"ש שגוללין אותו, ועמו „גלגלת” והוא הראש ע"ש סבובו, ועמו „גלגל” שם אופן עגלה עי' ישעיהו כ"ח כ"ח. ועמו גלגל השמים הסובר	292	גלח
	293	גלל

השרשים ועניניהם

הרוח עי' תהלים פ"ג י"ד, ועמו, גלל" והוא דומן וצואה ע"ש שהוא מתגלגל, ומזה נקראו הצלמים גלולים לזלותם ולטנופם עראב"ע ויקרא כ"ו ל', ועמו, בגלל" שענינו סבת הדבר, (ע"ש עבר א'). וערש"י ב"ק דף ג. ד"ה הגלל וברד"ק מ"א י"ד י' (השן דומה לאכן שיש הנקרא גלל עורא ו' ד') ובתרגום שם והקוני' כתב שגלל הוא שם כלי שגוללין אותו על בני אדם להמיתם הנהוג בימי קדם (וזהו לפי התרגום). ב- שם, גליל" כמו גבול או מחוז או מדינה (ואולי הוא ע"ש שהגבול סובב העיר או ע"ש שדרך להסתובב אצל הגבול).

א- ענינו קיפול. ב- שם, גלמי" והוא צורת הגוף טרם הולדו, והוא מענין א' כי הולד במעי אמו דומה לפנקס מקופל עי' נדה ל: ובדחז"ל הוא לשון כלי שלא נגמרה מלאכתו עי' חולין כ"ה.

שם, גלמוד" וענינו בדידות.

א- לשון גלוי כמו שרש גלה ב'. ב- התערב והכנס בדבר.

א- לשון קריעה וקריחה. ב- לשון השקפה וראיה. ג- השכמה בשחר. ד- השתלשל ממקום גבוה. שה"ש ד' א' ושם ו' ה'.

מלת, גס" נרדפת למלת אף.

א- בליעה וגמיעה, ועמש"כ חבקוק א' ט'. ב- שם, גומא" והוא מין עץ קל על פני המים.

שם, גומד" והוא מדת אמה, ועמו, גמדים" עי' יחזקאל כ"ז י"א.

א- העתקת יונק משדי אמו והושאל לבישול הפרי שאיננו צריך עוד לעץ המיניקו. ב- עשית טובה או רעה עי' מלבי"ם ישעיה נ"ט י"ח. ג- שם גמל" והוא מין בהמה טמאה.

שם, גומץ" והוא בור ושוחה. קהלת י' ח'.

ענינו כמו בצע ב' אם לכליון או לתשלום.

ענינו לקיחת דבר מאחר בסתר, ועמו גנבת דעת.

שם, גנזי" והוא דברים יקרים שגונזין בבית האוצר.

שם, גנזכיו" והוא מקום שאוצרות הקדשים מונחים. דה"א כ"ח י"א.

מחסה וסכוך, ועמו, מגן" שם כלי מלחמה עשוי למחסה, ועמו, גן" שם מקום אילנות הסוככים בענפיהם ומגינים על היושבים תחתיהם. (עי' איכה ג' ס"ה).

ענינו המיית בקר. ש"א ו' י"ב, איוב ו' ה'.

מיאוס ותיעוב וקוץ בדבר, ועי' ש"ב א' כ"א ואיוב כ"א י' שפרש"י מלשון פליטת דבר וכלשון רז"ל הגעלה בחמין.

נזיפה וקצף, ועי' ראב"ע בראשית ל"ז י' שכתב שגערה עם ב' דרך קלון ובלא ב' לשון השחתה.

תנועה ותנודה רעדית. עי' מלבי"ם תהלים י"ח ח'.

שם, גנף" והוא עץ פרי ענבים.

מלת, בגפר" כמו לבדו וערש"י שמות כ"א ג' שכתב שהוא לשון כנף ועמש"כ שם ועי' משלי ט' ג', וע"ש גוף ושרש אגף.

א- שם, גופר" והוא מין עץ, קל על פני המים. ב- שם, גפרית" שם דבר השורף ידוע.

גלם .294

גלמד .295

גלע .296

גלש.. .297

גם .298

גמא .299

גמד.. .300

גמל .301

גמץ.. .302

גמר .303

גנב .304

גנז .305

גנזך.. .306

גנן .307

געה.. .308

געל .309

גער .310

געש .311

גפן .312

גפף .313

גפר .314

השרשים ועניניהם

שם רכים, גרגרים" והם זיתים יחידים הנשארים בראש עץ זית כמו עוללות בכרם. ישעיה י"ז ו'.

ענינו חכוך. איוב ב' ח'.

א- שסוי וחרחור ריב. ב- שם, גרון וגרה" והנגזר מהם, ועמו, גרגרותיך" שם נרדף לצואר, ועי' מלבי"ם משלי א' י' עמש"כ ישעיה ג' ט"ז. ג- שם, גרה" והוא מטבע, עשרים גרה הוא השקל.

ענינו כריתה כמו שרש גזר, ועמו, גרון" שם כלי הגזר וחוצב.

שם, גורל" והוא המברר דבר למי יתיחס, והושאל לחלק ונחלה בעבור הגורל כמו חבל, עראב"ע דברים ל"ב ט'.

שם, גרם" נרדף לעצם והנגזר ממנו וערש"י במדבר כ"ד ח' גרם מציין עצמות הקשים ועצם כולל הרכים והקשים.

שם, גורן" והוא מקום פנוי מוכן לתבואה למלאכתה.

וענינו כתיחה וטחינה, וע"ש גרש ובמש"כ ויקרא ב' י"ד.

מיעוט וחסרון ר"ל גרעון מדבר השלם או מחק הקצוב.

א- טיאוט וזריקה. ב- שם, גָּרָף" והוא חתיכת עפר ובדברי רז"ל דומה כי אגרוף היא היד הכפופה, ועי' רמב"ן שמות כ"א י"ח.

כריתה וחיתוך.

א- שילוח והרחקה. ב- שם, מגרש" והוא שדה הערים סביבותיהם.

שם, גרש" והוא חטה הנשברת וע"ש גרס.

שם, גשם" נרדף למטר והנגזר ממנו, ועי' מלבי"ם ויקרא כ"ו ד'.

ענינו מְשׁוּשׁ. ישעיה נ"ט י'.

שם, גת" והוא מקום דריכת ענבים ליין, ועמו, הגתית" שם כלי שיר הבא מעיר גת. ועמש"כ שופטים ו' י"א.

כאב ועצב, ודאגה.

יראה ופחד. דאגה היא מחשבות להסיר ענין שלבו נוקפו עליו, והיראה היא מפני שונא שיכול לעשות לו רע.

עופף במהירות, ועמו, דָּאָה" שם מין עוף טמא ואפשר שנקראת כן לפי שתעוף ביותר.

שם, דבאך" ענינו זקנה או תוקף, ועמש"כ דברים ל"ג כ"ה.

ענינו דבור והקוני' כתב שענינו עורר ועמו דבה שמעורר נפש השומע בדבר רע (מביא דבה הוא אמת ומרציא דבה הוא שקר).

שם, דביונים" ולהרד"ק השרש דב וענינו צואת יונים ולהקוני' השרש דבה וכתב שנראה שהוא מין שרץ ועמש"כ מ"ב ו' כ"ה.

שם, דכלה" והוא תאנים דרוסות וכבושות בכלי עד שנעשו ככר לחם.

חבור טבעי או מוסרי ובבנין הפעיל בא גם לענין רדיפה והשגה (המשיג את חברו דבק בו).

א- כל לשון דבור, והושאל לכל ענין ועסק, ועמש"כ שמות ו' כ"ט.

ב- שם, דבר" והוא מגפה. ג- ענינו הנהגה עי' מ"א ה' כ"ג. ד- שם, מדבר" והוא ארץ לא נושבת, מקום מרעה בהמות (וקרוב לענין ג' לפי שהרועה נוהג שם בהמות). ה- שם, דבורה" והוא מין שרץ יונק ג' י"ח. דבור" והוא מקונום אמה מרמזי הממנה קנין ההנהל

גרגר. .316

גרד. .317

גרה .318

גרז .319

גרל .320

גרם .321

גרן .322

גרס .323

גרע .324

גרף .325

גרר .326

גרש .327

גרש.. .328

גשם .329

גשש.. .330

גת .331

דאב .332

דאג .333

דאה .334

דבא. .335

דבב .336

דבה. .337

דכל .338

דבק .339

דבר .340

השרשים ועניניהם

ל"ק. ערש"י מ"א ו' ט"ז ועי' יומא נ"ב. והושאל לק"ק.	
שם, "דבש" והוא דבש תמרים ונקראו גם התמרים כן ויש דבש דבורים ועי' ויקרא ב' י"א ברש"י ראב"ע ורשב"ם. ועמו, "דבשת" עי' ישעיה ל' ו'.	341. דבש
שם, "דג ודגה" ידוע, והנגזר ממנו.	342. דגה
שם, "דגל" והוא נס המחנה לתפארת והנגזר ממנו.	343. דגל
שם, "דגן" והוא חמשת מיני תבואה הנגמרת.	344. דגן
צפצוף העוף להמשיך האפרוחים אליו והרד"ק פי' שענינו אסיפה וקיבוץ ועי' ירמיה י"ז י"א.	345. דגור..
שם, "דד" ובא רק בלשון רבים סמיכות, "דדי" והם השדים שבאשה, והקוני' כתב שהוא אותו מקום באשה, וזהו טעם דדי בתולים, ולשון חכמים לחדוד ע"כ (נפי' הפסוק ושם עשו דדי בתוליהן, ע"ד מאמרם ז"ל אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנא' כי בועליך עושיך, סנהדרין כ"ב) שו"ר שהמלבי"ם ביחזקאל כ"ג ג' כתב שדדים במקרא הם במקום הבתולים (וכ"כ עה"פ דה"ק ירדף משלי ה' י"ט הם הדדים התחתונים) עיי"ש ועי' ריש פרק בא סימן שלכאורה נראה מבואר שהדדים למעלה וצ"ע, ועמש"כ יחזקאל כ"ג ג'.	346. דד
הטלטול והנענוע וההלוך מעט מעט והקוני' כתב הליכה בדרך רקוד לשמחה, ועי' ישעיה ל"ח ט"ו ותהלים מ"ב ה'.	347. דדה..
שם, "מדהבה" והוא לשון מרבית גאווה ומשא כבד ולהרד"ק הוא תואר לבבל שהיתה מלאה זהב והקוני' כתב כמו מדאבה בחלוף א' לה'. עמש"כ ישעיה י"ד ד', ע"ש ראב.	348. דהב.
משיכת יד מן המלחמה ולהרד"ק ענינו בהלה. ירמיה י"ד ט' ועיי"ש במלבי"ם.	349. דהם.
א- דלוג וקפיצת הסוס. ב- שם, "תדהר" והוא מין עץ ארז ישעיה מ"א י"ט.	350. דהר
שם, "דוב" והוא מין חיה, ועמש"כ ש"א י"ז ל"ד.	351. דוב
צידת דגים.	352. דוג
א- שם, "דוד ודודה" והוא אחי האב ואשתו או אחות האב, ועמם שם "דוד ודודים" שענינם ידידות (וע"ש סרף). ב- שם, "דוד" והוא סיר או סל. ג- שם רבים, "דודאים" והוא שרש עשב עי' סנהדרין צ"ט: והרד"ק כתב שהוא כדמות זכר ונקבה.	353. דוד
א- כאב ודאבון. ב- שם, "מדויהם" וענינו מלבושיהם ועמש"כ ש"ב י' ד'. עמש"כ ויקרא י"ב ב'.	354. דוה
רחיצה ושטיפה. (מלת דחו דתהלים ל"ו י"ג הביא הרד"ק בשרש דחה מבנין פֿעַל וכתב שרבי יהודה כתבו מנחי העי"ן).	355. דוח
ענינו כתישה. ואינה דקה כמו השחיקה עי' שבת י"ט: במדבר י"א ח'.	356. דוך..
א- שתיקה ושבתה ועי' תהלים קט"ו י"ז שהושאל לקבר, ויש דומיה בתוחלת, ע"ש דמם. ב- ענינו כריתה עמש"כ יחזקאל כ"ז ל"ב.	357. דום
ריב וזכוח. עמש"כ דברים ל"ב ל"ו.	358. דון
גיל ושמחה. איוב מ"א י"ד.	359. דוץ.
א- שם, "דור" והוא משך זמן הקצוב לשני חיי האדם, ונאמר גם על כלל אנשים החיים בזמן אחד, ועי' תהלים פ"ד י"א. ב- הבערה ויקוד.	360. דור

השרשים ועניניהם

פרק ופרך בתבואה להוציא הזרע, הרד"ק הביא בהאי שרש, "דישן" שם מין חיה, וע"ש דשן א'.	361. דוש
הדפה ודחיפה, כמו שרש נדה.	362. דחה
שם, "דחן" והוא מין תבואה. יחזקאל ד' ט'.	363. דחן.
הדפה ממקום. (ע"ש הדף)	364. דחף
ענינו לחץ. שופטים ב' י"ח יואל ב' ח'.	365. דחק..
א- מלת, "די" וענינו הספוק והצורך. ב- מלת, "מדי" ותרגומו בזמן ועמש"כ ישעיה ס"ו כ"ג. עי' רד"ק ירמיה נ"א נ"ח.	366. די
א- שם, "דיה" והוא מין עוף טמא (ואולי נקרא העוף דיה לפי שהוא שחור כדיו). ב- שם, "דיו" והוא מי שחור לכתיבה.	367. דיה
ענינו משפט. עמש"כ דברים ל"ב ל"ו.	368. דין
שם, "דיק" והוא מגדל שבונים נגד העיר לכבשה.	369. דיק
שבר וכתישה. נמיכה ושפלות.	370. דכא
כמו שרש דכא.	371. דכה
שם, "דוכיפת" והוא מין עוף טמא. ויקרא י"א י"ט דברים י"ד י"ח.	372. דכף..
ענינו קפיצה.	373. דלג
העלאה והגבהה, ועמו, "דלי" שם כלי שמעלים בו מים, ועמו "דליותיו" ירמיה י"א ט"ז שם ענפים גבוהים. עמש"כ במדבר כ"ד ד'. ע"ש שאב.	374. דלה
הדריסה עם עכירת מים, עי' רד"ק יחזקאל ל"ב ב' ובמלבי"ם שם.	375. דלח
א- רוזן וחוסר ועוני, ועי' רד"ק ישעיה י"ט ו'. ב- ענינו הרמה ועמש"כ ישעיה ל"ח י"ד.	376. דלל
נטיפה וטפטוף גשם, ובא על צד השאלה לשאר דברים ערש"י תהלים קי"ט כ"ח.	377. דלף
א- ענינו רדיפה ורדיפה באש חמתו הבורע, מלבי"ם תהלים י' ב'. ב- ענינו הבערה, עי' מלבי"ם ישעיה ט' י"ז.	378. דלק
שם, "דלת" והוא העשוי לסתום פתח הבית, והמושאל ממנו, עי' ירמיה ל"ו כ"ג.	379. דלת
א- שם, "דם" באדם ובבהמה, ועמו דם ענבים, מרוב אדמימות היין דמה אותו לדם ואולי דם ואדמימות הם מענין אחד. ב- שווי דבר אל דבר, ובבנין פֿעַל יש בענינו גם דמיון במחשבת הנפש. ג- שביטה והפסק. עי' תהלים מ"ח י' וס"ה ב' וברד"ק שם. ע"ש דום ושרש דמם.	380. דמה
השאר במעמד בלי נטייה ותנועה, ויסתעף מזה שתיקה והפסק המתנה ותוחלת. ע"ש דום א'.	381. דמם
שם, "דמן" והוא אשפה וזבל, ושם, "מדמנה" שהוא חומר וטיט, ועמש"כ ישעיה כ"ה י'.	382. דמן
נזילת נטפי מים מעין בוכה ועמו, "דמעך" שהוא רמז לתירוש ויצהר, שהיין והשמן ברדתם טיפות ידמה אל הדמעה ערש"י שמות כ"ב כ"ח.	383. דמע
נרדף לפאה ועמש"כ עמוס ג' י"ב.	384. דמשק.
שם, "דונג" והוא שיעור. (אולי ע"ש שהוא דבר נמג).	385. דנג
קפיצה ונתור מהר ממקומו ואיננו, ונופל על האש ועל המים, וערש"י תהלים קי"ח י"ב, והרד"ק כתב שענינו הכבוי והכליון.	386. דעך

הדף, ערש"י תהלים נ' כ', והרד"ק הביא מא"א ז"ל שהוא מורכב משתי מלות, "דו", ו"פ", ודו הוא שנים בארמית (דו פרצופין, ברכות ס"א), ופירוש המלה שתי פיות ידבר, אחת בפניו ואחת שלא בפניו. ע"י חיי אדם כלל קמ"ג אצל דברנו דופי מש"כ בשני פיות היינו א' בפה וא' בלב. ענינו דחק.

ענינו שחיקה, ונאמר דק גם לרזון וכחוש ערש"י וראב"ע ויקרא כ"א ב'. תחיבה ונעיצת חרב.

שם, "דר" והוא מין אבן טובה. אסתר א' ו', ועי' מגילה י"ב.

שם, "דראון" וענינו מיאוס ובזיון ע"ש ראה ג', ועמש"כ ישעיה ס"ו כ"ד.

שם, "דרכן" והוא המחט התקוע בראש עץ מלמד הבקר, המחט יקרא דרכן והעץ יקרא מלמד, ערש"י שופטים ג' ל"א ורד"ק ש"א י"ג כ"א.

שם, "מדרגה" לדעת ת"י הוא מגדל, וערש"י יחזקאל ל"ח כ'. שה"ש ב' י"ד.

שם, "דרדר", והוא קוץ ואטד. בראשית ג' י"ח הושע י' ח'.

כל לשון דרך ודריכה טבעי או מוסרי, ובענינו משיכת הקשת ערש"י במדבר כ"ד י"ז, וירמיה ט' ב', ואיכה א' ט"ו.

שם, "דרכמון" והוא מטבע של זהב, ערש"י עזרא ב' ס"ט. ע"ש אדרכן.

שם, "דרום" והוא פאת נגב ימין מזרח.

שם, "דרור" וענינו חופש, ועמו דרור שם עוף עראב"ע תהלים פ"ד ד' (מר דרור דשמות ל' כ"ג הוא המור הטוב חפשי מן זיוף ותערובות).

חקירה ושחר. חפוש ועיון.

שם, "דשא" והוא כולל צמיחת כל מיני ירק ועשב [ועץ ערמב"ן בראשית א' י"א], והנגזר ממנו.

א- ענינו שומן, הקוני' כחב ועמו, "דישן" שם מין חיה ע"כ וע"ש דוש. ב- דברים שמנים כמו בשר, עצמות, וחלב הנשרפים, והנגזר ממנו.

והוא היפך ענין א' שהאש מסיר את הדשן, ונדרף לשם, "אפר" הכולל כל הנשרף גם דבר בלתי דשן ושמן, וכששם אפר בא על דבר שמן שנשרף ענינו שנשרף עד שנעשה כאבק ושם דשן נקרא תיכף ששלט בו האש להתחיל לחותו ודשניותו.

שם, "דת" והוא חק ומשפט ומנהג.

מלת, "הא" כמו הנה. בראשית מ"ז כ"ג יחזקאל ט"ז מ"ג.

ענינו נתינה. ועמו מלת, "הבה" שהיא מלת הקריאה להזמנה והכנה ובאה מלעיל, ועמש"כ בראשית י"א ג'.

עמש"כ הושע ח' י"ג על תיבת, "הבהבי".

ענינו נדרף לריק, ועי' מלבי"ם ישעיה מ"ט ד'.

שם רבים, "הבנים" והוא מין עוף ועמש"כ יחזקאל כ"ז ט"ו.

"הבכרי" שמים, ענינו חוזי כוכבים, ועמש"כ ישעיה מ"ז י"ג.

א- דבור ומחשבה, צפצוף והמיה, ויש גם יללה עי' מלבי"ם תהלים א' ב'. ב- ענינו הסרה משלי כ"ה ד' וע"ש יגה.

שם, "הגינה" וענינו נכונה וישרה ועמש"כ יחזקאל מ"ב י"ב.

מלת, "הנדה" והיא מלת ההרואה משונום הדורגים לשמחה וזיוו

388 דפק

389 דקק

390 דקר

391 דר.

392 דרא.

393 דרב.

394 דרג.

395 דרדר.

396 דרך

397 דרכמן

398 דרם

399 דרר

400 דרש

401 דשא

402 דשן

403 דת

404 הא.

405 הבה

406 הבל

407 הבן.

408 הבר.

409 הגה

410 הגן.

411 הנה

ועמש"כ יחזקאל ד' ד'.

ענינו הושטה, ועמש"כ ישעיה י"א ח'.

ענינו רמיסה עי' איוב מ' י"ב.

שם, "הדם" והוא כסא קטן תחת הרגלים.

שם, "הדס" והוא ענף עץ עבות.

ענינו דחיפה. מענין שרש הדף בחלוף חית"ת לה"א ובהפוך אותיות. עי' מלבי"ם במדבר ל"ה כ'.

א- יופי המתגלה למראה עינים, וע"ש הוד. ב- לשון סביבה ועגול עמש"כ ישעיה מ"ה ב'. (דומה ללשון רז"ל שענינו חזרה).

מלות הקריאה, "אהה" ו, "הה" ליגון ואנחה.

מלת, "הוא" כנוי לזכר נסתר.

שם, "הוד" נדרף להדר. הוד בא על ענין פנימי הבלתי נגלה תמיד לעיני הרואים בראיה החושיית כמו מעלת החכמה והבינה. "הדר

כבוד הודך" ר"ל התגלות ההוד הפנימי על ידי ההדר החיצוני. ומשרש הוד לא נמצא ממנו הפעל כמו שנמצא מהדר פעל, "והדרת"

על פעולת ההידור בדברים נגלים אשר יתהדר בס לעיני רואיו. ענינו כמו שרש היה א', ולהרד"ק יש בענינו גם ענין ב' של שרש היה

ועמש"כ מיכה ד' ג'. מלת הקריאה, "הוי" לצער ויגון, ויש להכרזה, ועמש"כ עמוס ה' ט"ז.

שם, "הון" נדרף לעושר.

שוד ושבר, ועמש"כ מיכה ד' ג'.

"הזים" ענינו נרדם, ועמש"כ ישעיה נ"ו י'.

שם, "הי" ענינו הספד ונהי, ועמש"כ יחזקאל ב' י'.

מלת, "היא" כנוי לנקבה נסתרת.

א- מציאות וישות הדבר, או שינוי והתהפכות דבר אל דבר, גם להביא תואר מה אל הנושא. ב- ענינו שבר עמש"כ ש"ב ד' ב'.

מלת, "היך" כמו איך בחלוף א' לה'. דה"א י"ג י"ב דניאל י' י"ז.

שבר, רעם ורעש, ע"ש המה והמם.

א- ענינו הסכמה דברים א' מ"א ועי' שרש הן ב'. ב- שם, "הין" והוא מדת הלז לשנים עשר לוג.

שם, "היכל" והוא ארמון ומקדש מלך, ועמש"כ ש"א א' ט'.

ענינו תמיהה גדולה או ענינו עזות ועי' ישעיה ג' ט' ואיוב י"ט ג' (מלת תהכרו לרש"י אולי השרש נכר ובאה בהראות ה"א הבנין, וכמו

"יהושע" ש"א י"ז מ"ז, "הילילו" ישעיה נ"ב ה', עי' במכלול דף ס"ה:).

מלת, "הלאה" ענינו רחוק מהמקום והזמן, ועמש"כ מיכה ד' ד'.

כל לשון הליכה, טבעי או מוסרי, ובבנין פעל ענינו פעולת הליכה בלבד לא לבוא למקום ידוע. ע"ש ילך.

א- פאר ושבח. ב- סכלות ושגעון, ועמש"כ ישעיה מ"ד כ"ה. ג- אור וזוהר.

א- שבירה וכתיתה. ב- שם, "יהלם" והוא מין אבן יקרה. ג- מלת "הלם" נרדפת למלת פה, הנה. "הלם" מציין חשיבות המקום או המצב ומדרגה כמו קדושה.

412 הדה.

413 הדך.

414 הדם.

415 הדס.

416 הדף.

417 הדר.

הה.

418 הו.

419 הוד.

420 הוד.

הה.

הוי.

הון.

הות.

הזה.

הי.

היא.

היה.

היך.

הים.

הין.

הכל.

הכר.

הלא.

הלך.

הלל.

הלם.

כ	השרשים ועניניהם
439	המה רגש ושאון, טבעי או מוסרי, ועמו, "המון" שם תואר לרבויו ושפע בעם ע"ש שיתנו קול הומיה ושאון, והושאל לרבויו ושפע בשאר דברים, ועמש"כ בראשית י"ז ד'. ע"ש הים והמים. ערד"ק תהלים ל"ז ט"ז ורמב"ן דברים ו' ה'.
440	המל.. שם, "המולה" והוא שאון עם רב, ועמש"כ ירמיה י"א ט"ז.
441	המם הרעמה והרעשת קול, ע"ש המה והים.
	המן רשמנו השרש המה לתיבת, "המון" עמש"כ בראשית י"ז ד'.
	המס. רשמנו השרש מסה לתיבת, "המסים" עמש"כ ישעיה ס"ד א'.
442	המר. שם, "מהמרות" והוא שוחות עמוקות וערש"י תהלים ק"מ י"א שפי' מלחמה ותגר מענין ממרים הייתם (מענין שרש מרה), ותרגומו בגיציץ דמחמרין, נרדף לאש וגחלים.
443	הן א- מלת, "הן והנה" כנוי לרבות נסתרות. ב- מלת, "הן" ענינה כמו הלא ולקיים דבר וערש"י בראשית ל' ל"ד וראב"ע שמות ח' כ"ב (ע"י שרש הין א'). ג- מלת, "הנה" לעורר על הענין וחדוש וערשב"ם בראשית כ"ט כ"ה. ד- מלת, "הנה" נרדפת למלת הלום, היפך שמה, "עד-הנה" בזמן, עד עתה. ויש, "עד-הנה" עד כאן ע"י ש"ב כ' ט"ז.
	ה- מלת, "הנני" דרך קצרה לעונה לקורא אליו ומצוהו כלומר הנה אנכי לקריאתך ולמצותך וע"י בראשית כ"ב א' ושם ל"ז י"ג. מצינו תיבת הן עם הכנוי כמו הִנְנִי בראשית מ"א י"ז, הִנְנֶנּוּ שם מ"ד ט"ז, הִנֵּךְ בראשית כ' ג', לזכר, הִנֵּךְ שם ט"ז י"א, לנקבה, הִנֵּן במדבר כ"ג י"ז, הִנֵּכֶם דברים א' י', הִנֵּם בראשית מ' ו'.
444	הסה שתיקה והשקטה.
445	הפך כל לשון הפיכה ובענינו שינוי המצב המראה והמחשבה, ועמש"כ ירמיה כ' ב'.
446	הצן. שם, "הצץ" והוא מין כלי מלחמה ועמש"כ יחזקאל כ"ג כ"ד.
447	הרג מכת מות. ע"י בהגר"א משלי ד' כ"ו.
448	הרה עבור פרי בטן, וע"י ברוך"ה בראשית ל"ח כ"ד.
449	הרם. לרש"י הוא מענין גאווה ושררה כלשון ארמי הורמנא דמלכא (ב"מ פ"ג:) שענינו ציווי המלך או הוא לשון חרם (בחלוף ח"ית לה"א) עמש"כ עמוס ד' ג'.
450	הרס סתירה ושביחת דבר המסודר.
451	הרר ענין, "הר" ידוע, וע"ש גבע א', ע"י ראב"ע תהלים קמ"ח ט', וברו"ה בראשית ל"ח כ"ד.
452	התל ענינו לעג, והמבטיח על שקר ילעג ויהתל בחבירו כי רמהו, וע"י רו"ה בראשית ל"א ד'.
	התת. הקונ' הביא תיבת, "תהותתו" תהלים ס"ב ד' בשרש הות, ועיי"ש ברש"י.
453	ו שם רבים, "וויים", והן אונקליות עשוין כמין ווין.
	עראב"ע במדבר כ"א י"ד.
454	זאב שם, "זאב" והוא מין חיה.
455	זכב שם, "זכוב" והוא מין שרץ עוף.
456	זכד.. נחיתת מתן וחלק טוב. בראשית ל' ב'. העירוני ששרש זה מיוחד להענין שם, ד' בני לאה ובי' בני רחל וד' בני השפחות, והיתה לה מתן וחלק טוב מהג' חלקים עיי"ש

כא	השרשים ועניניהם
457	זבח שחיטה לקרבן שלמים, ושמחת מריעות, (ע"י בראשית ל"א נ"ד).
458	זבל חניה ודירה.
459	זג. שם, "זג" והוא קליפת ענבים, וע"י נזיר ל"ד: ועמש"כ במדבר ו' ד'.
460	זה מלת, "זה" כנוי הרומז יחיד זכר. "זאת, זו, זה" לנקבה. "זו" משותף זכר ונקבה יחיד ורבים. ויש, "זו" שענינו אשר, ערד"ק שרש, "זו". וערש"י תהלים ע"ד ב', ועיי"ש ק"ד ח' שמהטעמים שם נראה שמלת, "זה" פ"י אשר.
	שם, "זהב" והוא מין מתכות ידוע, וערד"ק ירמיה נ"א ד'.
461	זהב מאוס ותעוב. איוב ל"ג כ'.
462	זהם. א- פקידה ושמירת דבר. ב- אור וזיו.
463	זהר נגור ונזילה.
464	זוב עשיית מעשה רשע ברצון וכוונה, ועמש"כ שמות י"ח י"א.
465	זוד שם רבים, "זוית" נרדף לקרן, וע"י תהלים קמ"ד י"ג.
466	זוה שם, "מזוזה" והוא לחי השער והפתח.
467	זוז נזילה והרקה ועמש"כ ישעיה מ"ו ו'.
468	זול. א- שם, "מזון" והוא מחיה. ב- שם, "אזנך" והוא כלי זיין, עמש"כ דברים כ"ג י"ד ומ"א כ"ב ל"ח. ע"ש זן.
469	זון רעד ורתת, פחד ותנועה עראב"ע אסתר ה' ט'. וערש"י קהלת י"ב ג'.
470	זוע א- נרדף לפעל נכר ב', ועמש"כ דברים כ"ג ג'. ב- מעוך וכבוש שיוצא הלחה, ועמש"כ ירמיה ל' י"ג שהשם, "מזור" יבוא לענין מכה וגם לענין רפואה. ג- ענינו עטוש מ"ב ד' ל"ה, בהתעטש האדם יזור עצמו, רד"ק בספח"ש, ל"י אם כונתו שימעך עצמו או אם כונתו שירפא עצמו עיי"ש. עמש"כ במדבר י"א כ'.
471	זור ע"ש נזח.
	זחה.. א- הליכה נמוכה כגרירה. ב- יראה ופחד, ע"י איוב ל"ב ו' והקונ' כתב, "כאשר יירא האדם הולך שחוח וכפוף ואין הליכתו ניכרת".
472	זחל שם, "זיו" והוא החדש השני, ע"י ר"ה י"א. מ"א ו' א' ושם ל"ז.
473	זיר.. לשון הזזה עמש"כ ישעיה ס"ו י"א. שם, "זיו" הוא עוף טהור גדול וכשהוא פורש את כנפיו מכהה גלגל החמה ונקרא זיו שיש בו כמה מיני טעם מזה ומזה, ויקרא רבה אחרי מות סוף פרשה כ"ב, וע"י ב"ב דף ע"ג: והקונ' כתב שהוא שם גם לחלב ודשן.
474	זיז שם, "זיקות" והוא ניצוצי אש. ע"ש זקק ג'. ישעיה נ' י"א, ערש"י שם.
475	זיק.. שם, "זית" והוא עץ פרי ידוע, וע"י רו"ה דברים ח' ח' שכתב שזית שם האילן גם שם הפרי.
476	זית זכך ונקיות מוסרי.
477	זכה טהרה ונקיות, טבעי או מוסרי, ועמו, "זוכית" מין אבן יקרה בהירה ונקיה ע"י איוב כ"ח י"ז.
478	זכך א- שמירת דברים במוח, היפך שרש שכת, וע"י מלכ"ם ירמיה י"ד י'. ב- שם מין, "זכר" והנגזר ממנו. אולי הוא מענין א' כי כח הזכירה ניכר ביותר אצל זכירת הבנים ע"י ירמיה י"ז ב' וסנהדרין ס"ג: וגם ע"י בנים ישאר שם האב לזכרון.
479	זכר שם, "מזלג" והוא כלי בעל שיניים לתחוב בו בשר.
480	זלג שם, "זלזלים" והם זמורות ושריגי הגפן. ערש"י וראב"ע ישעיה י"ח ה'.
481	זלזל. התנהג בכזיון וקלוז ולכן בא גם על המרבה באכילה.
482	זלל

כב	
זלעף	483
זלת	484
זמם	485
זמן	486
זמר	487
זן..	488
זנב	489
זנה	490
זנח	491
זנס	
זנק	492
זעה	493
זעך	494
זעם	495
זעף	496
זעק	497
זער	498
זפת	499
זקן	500
זקף..	501
זקק	502
זרב	503
זרה	504
זרזיף	505

השרשים ועניניהם

שם,,זלעפה" וענינו שריפה או ענינו אימה ורעדה וערש"י תהלים י"א ו'.

מלת,,זולת" נרדפת למלת בלעדי. עמש"כ דברים א' ל"ו.

א- מחשבה ועצה לעשות דבר. ב- שם,,זמה" נרדף לנבלה. עי' מלבי"ם פ' קדושים אות קי"א.

שם,,זמן" והוא מועד ועת קבוע, והנגזר ממנו.

א- שיר ורנון. ב- שם,,זמורה" והוא שוכת הגפן והנגזר ממנו, ועראב"ע בראשית מ"ג י"א. ג- שם,,זמר" והוא מין חיה טהורה. ד- שם,,זמורה" והוא ריח רע עמש"כ יחזקאל ח' י"ז.

שם,,זן" וענינו שעת אוסף התבואה ערש"י תהלים קמ"ד י"ג ולהרד"ק השרש זון והוא תואר למינים הזנים כמו החטה והשעורה ומיני קטניות. ע"ש זנה.

שם,,זנב" והוא אבר בקצה אחורי גוף בעל חי, והנגזר ממנו.

א- בגידה בבעל ובאדון, ובאשה בא על הרוב למשכב שלא כדת. ב- שם,,זן וזנים" והוא לשון,,מין" למינו תרגומו לזונה, עראב"ע תהלים קמ"ד י"ג ועי' דה"ב ט"ז י"ד וע"ש זנס ועי' רד"ק שרש זון וב"ק ט"ז. עמש"כ יחזקאל כ"ג מ"ג.

רחוק וסור השגחה.

הקוני' כתב שם,,זנים" (על משקל גביר, קפיר) והוא מין בושם ע"כ וע"ש זנה ב'.

קילוח או דלוג עי' דברים ל"ג כ"ב.

שם,,זעה" להרד"ק ענינו כמו שרש זוע ולהקוני' ענינו סחי ומאוס. (עראב"ע ישעיה כ"ח י"ט ובמש"כ דברים כ"ח כ"ה וצ"ע).

ענינו כמו דעך בחלוף ד' לז', ולהרד"ק ענינו כריתה. איוב י"ז א'.

קללת אף וכעס, מאיסה וזעף וכעס.

סער וקצף, ועצב.

ענינו כמו צעק ובבנין הפעיל ענינו אסיפה ע"י זעקה. עי' מלבי"ם תהלים ק"ז ו'.

שם,,זעיר ומזער" וענינם מעט ומצער.

שם,,זפת" והוא מין שרף.

רבוני ימים היפך נער, ועמו,,זקן" שם לשער הלחי שבא בזוקן וברבוני ימים.

הרמת הכפוף. תהלים קמ"ה י"ד ושם קמ"ו ח'.

א- התכה וצרוף. ב- שם רבים,,זקים" והוא כבלים ושלשלאות. ג- שם,,זקים" והוא להבת אש, זקוקין דנור עי' משלי כ"ו י"ח, וע"ש זיק.

ענינו חמום או ענינו קור עי' איוב ו' י"ז וערד"ק שפי' נגרים כמרזב.

א- שם,,זר" והוא שפה גבוה מעט מקיף ומכתיר דבר, ועמש"כ שמות כ"ה י"א. ב- ענינו פזור, ועמש"כ במדבר י"א כ'.

שם,,זרזיף" לשון נטיפה והזלה, ולפי' א' בהרד"ק הוא עשב הנגזז והנחתך, עי' תהלים ע"ב ו' (תרגומו דנטפין על עסבא דארעא, ויש לעי' אם,,דנטפין" הוא תרגומו של זרזיף או,,עסבא" הוא תרגומו).

השרשים ועניניהם

כג

(הרד"ק הביאה עם בני ארבע אותיות ומ"מ נראה מדבור המתחיל שם שהשרש זרזיף ואולי צ"ל בר"ה שם זרזף בלי היר"ד או צריך להוסיף שם ברד"ק ואשר הם בני חמש אותיות, והקוני' הביאה בשרש זרזיף).

שם,,זרזיר" והוא מין חיה, עי' משלי ל' ל"א. (מש"כ בנוגע ליו"ד של שרש זרזיף שייך גם לכאן).

הארת אור טבעי או מוסרי ועמו מלת,,אזרח" והוא תושב קבוע בארץ ועמש"כ פ' בהעלתך ט' י"ד.

שטף בחזק ומהירות.

א- כל לשון זריעה, באדמה באדם ובבהמה, ועי' מלבי"ם ויקרא י"ט כ"ג. ב- שם,,זרוע", אבר ידוע והושאל לכח ואומץ. והוא מענין א' כי זרע החי תלוי בכוחו עי' בראשית מ"ט ג'.

הזיה והשלכה, ועמו מזרק והוא כלי לקבל בו הדם לזריקה.

שם,,זרת" והוא מדה שיעור חצי אמה.

ענינו הסתר, מסכת המחפשים אחריו עי' מלבי"ם ישעיה מ"ט ב'.

אהבה וחובה, סגולה (ועי' רוו"ה דברים ל"ג ג').

ענינו כמו שרש חבא. ואולי ענינו חוזק ואומץ.

ענינו הכאה, כעין דישה, וקל ממנה שהוא במקל. ערש"י בראשית מ"א ו'.

א- עבוט ומשכון, ע"ש עבט. ב- השחתה טבעי או מוסרי. ג- שם,,חבל" והוא מכאוב וצירים, והנגזר ממנו. ד- שם,,חַבַּל" והוא קו ומיתרים, והנגזר ממנו, ועמו,,חַבַּל" סיעה קהל וחבורה (הקשורים בחבלי אהבה) עמש"כ ש"ב י"ז י"ג, ועמו,,חַבַּל" תואר למלח ומנהיג הספינה ע"ש החבל שמושך בחכמה, ועראב"ע דברים ל"ב ט'. ה- שם,,תחבלות" וענינו עצה ומזימה, דקות העיון.

שם,,חבצלת" והוא ורד. ישעיה ל"ה א' שה"ש ב' א'.

לקיחת דבר אל החיק מרוב חשק בו.

דבוק וקשור, ועמו,,חבורה" שם מכה שנצטר בה חבור דם, ועמו,,חִבֵּר" תהלים קי"ט ס"ג תואר לריע הדבק דבק מוסרי. ועי' ירמיה י"ג כ"ג.

כריכה וחגירה סביבית.

שם,,מחבת" והיא כלי אפיה, ועמש"כ ויקרא ב' ה'.

שם,,חגב" והוא מין ארבה.

תנועה ורקידה ועל הרוב הוא לשמחת יו"ט ולזבוח בו זבחים. ערש"י תהלים מ"ב ה', וק"ז כ"ז ובמש"כ שם.

שם רבים,,חגוי" בסמיכות, והוא נקיקי סלע (ועמש"כ ירמיה מ"ט ט"ז).

חבישה וקשור האזור על המתנים, וערש"י תהלים ע"ו י"א. ע"ש אור.

כל לשון חדוד ולטוש.

ענינו שמחה, ועי' מלבי"ם שמות י"ח ט' ותהלים כ"א ז'.

מניעה ועזיבה והפסק. עי' רד"ק ישעיה ל"ח י"א שפי' חדל כמו חלד. חלד, יציין המניעה והנחת העסק בסבת המאון כפועל עצמו (חלד להיות לשרה ארח כנשים, בראשית י"ח י"א) מנע וחשך הוא מניעה הבאה מסבה שתוצה לו (מלבי"ם ביאור אור בשם רש"י).

השרשים ועניניהם

משלי י"ג כ"ד) ומנע הוא בקום ועשה (אשר מנע ממך פרי בטן, בראשית ל' ב', כי זולת זה היתה יולת כל הנשים) ואם הדבר ראוי להיות מצד המוסר או מדרך העולם והוא מעכב או יפול מנע כי בזה הוא עושה פעולה נגד דת הטבע והמוסר ואף שהוא כשב ואל תעשה (אל תטוב מבעליו, משלי ג' כ"ז) ואם הדבר ראוי שלא להיות ומנע הדבר לכל יהיה אף שמונע בק ועשה יצדק עליו שם חשך אחר שזה כשב ואל תעשה כי מצד המוסר או הטבע ראוי שיהיה (גם מזהם חשך עכור, תהלים י"ט י"ד). (אל נא תמנע מהלך אלי במדבר כי יד כונת בו היתה שמן הראוי הוא שבלעם ישמע לו).

שם, "חדק" והוא מין קרן. מיכה ז' ד' משלי ט"ו י"ט.
שם, "חדר" והוא תא הבית, והנגזר ממנו. ועמש"כ יחזקאל כ"א י"ז.
ועי' איוב ט' ט'.

היפך ישן, ועמו שם, "חךש" והוא שם להיקף הירח ע"ש חדוש או הירח בכל יום מחבירו. (ונקראו כל השלשים יום בכלל חדש ונקר יום הראשון לבדו חדש עי' ש"א כ' י"ח ומ"ב ד' כ"ג ישעיה ס"ו כ' ויחזקאל מ"ו ג').

ענינו ידוע בדברי חז"ל. יחזקאל י"ח ז' דניאל א' י'.

היקף וגבול דבר מכל צד.

דבור סתום רומז לדבר אחר, ונרדף למשל.

א- הגדה והוא בחכמה ובדעת עי' מלבי"ם איוב ט"ו י"ז. ב- שם רבין, "חזות" ותרגומו כפרני, ועמש"כ במדבר ל"ב מ"א.
ע"ש מחז.

שם, "חוח" והוא מין קרן, ועי' הושע ט' ו' שהוא מין חיה ובמש"ש שם ושמואל א' י"ג ו'. ערד"ק יחזקאל כ"ט ד'.

שם, "חוט" כמו פתיל.

א- פחד ורעדה, ובא לחבלי לידה כי אז תחיל האשה ותרעד מהמות.
ב- הויה וחניה, ובבנין פֶּעַל והפעיל ענינו היות דבר קים על צמדו. ג שם, "חול" והוא עפר הדק סביב המים. ד- לשון המתנה. ה- לשו יצירה. ו- "חול" שם עוף ולא נקנסה עליו מיתה שלא טעם מע הדעת ולבסוף אלף שנה מתחדש ויחזר לנערותיה, עי' סנהדרין ק"ח ורש"י איוב כ"ט י"ח. ולנהרדעי השם, "חול" עי"ש במנחת שי.

שם, "חום" והוא אודם נוטה לשחרות.
עמש"כ תהלים ק"ב ט"ו.

רחמים וחמלה. חום הוא מה שאינו רוצה להשחית דבר שיש בו תועלת, וחמל הוא מצד טוב הדבר בעצמו הגם שאין לו תועלת ממנו שם, "חוי" וענינו שלילת מקום החניה, והנגזר ממנה שם, "חויצו" וחיצוץ. ומצינו בקהלת ב' כ"ה שענינו כמו, "זולת" (והאב"ע שו כתב: ואין כלשון הזה במקרא כי אם בדברי הקדמונים וכו' ע"כ והנו בספר קהלת נמצאו מלות שלא נמצאו רק בדרז"ל כמו, "כבר, ענין כך ראיתי בהערות לר' אליהו בחור בשרש זמן, וע"ש תקן ועי"ש

בקהלת בראב"ע ג' י"א, ושם י' ט', וע"ש חוש, ואולי ניתן להאמו דאצל שלמה המלך דכתיב ויחכם מכל האדם, מצינו בדבריו לשו חכמים). (ע"ש בטל, טנף).

א- ענינו לובן, ועמו, "חרים" כינוי לגדולים ושרים כי על הרוב הן זקנים ופניהם יחורו. ב- שם, "חור" והוא נקב. עי' מגילה י"ב. מא חור רב אמר חרי חרי ושמואל אמר מילח לרוב

529. חדק..

530. חדר

531. חדש

532. חוב..

533. חוג

534. חוד

535. חוה

חוה.

536. חוח

537. חוט

538. חול

539. חום

חון..

540. חוס

541. חוי

542. חור

חוש

חזה

חזו

חזק

חזר

חח

חטא

חטב

חטם

חטף

חטר..

חיה

חיי

חיל

חין.

חיץ.

חיק

חכה

חכך

חכלל..

השרשים ועניניהם

ענינו מהירות. י"מ, "יחוש" דקהלת ב' כ"ה מלשון חוששין בדרז"ל, וע"ש חוי.

א- כמו ראה, ועל הרוב למראה נבואה עי' מלבי"ם איוב ט"ו י"ז. ב- שם, "חזה" והוא אבר בעח"י ידוע וערש"י יומא כ"ה. ג- ענינו סבוך עי' רלב"ג איוב ח' י"ז. ד- ענינו גבול, ע"ש מחז. עמש"כ ישעיה כ"ח ט"ו.

שם, "חזיד" והוא ענף, ולהאב"ע ענינו אומץ ותוקף עמש"כ זכריה י' א'. תוקף ואומץ, טבעי או מוסרי, ובבנין הפעיל הוא לשון אחיזה. ועראב"ע שמות ט' ב'. ובענינו מה שיכיל הכלי עי' דה"ב ד' ה'. עי' מלבי"ם יהושע א' ו'.

שם, "חזיר" והוא מין בהמה טמאה. ובלשון חכמים בא ללשון חזרה. שם, "חח" הוא תכשיט ערש"י פ' ויקהל ל"ה כ"ב, ובא גם לטבעת שנוקבין בה האוזן או האף, ועי' מ"ב י"ט כ"ח, וערד"ק יחזקאל כ"ט ד'. נטיה מדרך הישר והצדק, ועל הרוב בשינוי מצות ה', ובבנין פֶּעַל והתפעל ענינו תיקון והכשר ערש"י פ' תרומה כ"ז ג'. עי' מלבי"ם תהלים א' א'.

ענינו כריתה בעצים כמו חצב באבנים. ערש"י תהלים קמ"ד י"ב ומשלי ז' ט"ז שכתב מהוללות וכו', ור' יונה בן גינאח פ' גבוהות ונשאות והביא מרב שרירא גאון שפי' מסומנות בקשור מצרים כמו תרגום את ה' האמרת היום דברים כ"ו י"ז חטבת וגזר האמרת מדברי רז"ל שקראו לסימן הרקום שבבגד אמרא (עי' תענית י"א:). ועי' בדר"ק שהביא התרגום כשהביא פ' ר' יונה וכתב שלפי דעתו אין להוציא מענין כריתה.

אריכת אף (כמו חוטם בלשון חכמים שהוא ה, אף"). ישעיה מ"ח ט'.

לקיחה במהירות ובחזקה.

שם, "חטר" והוא מטה או ענף. ישעיה י"א א' משלי י"ד ג'. עי' מלבי"ם יחזקאל י"ז ד'. חי בבדיאות טוב ולא חולה ועצב ומתפרש לפי הענין עי' בהעמק דבר פ' שמות א' ט"ו. וערש"י שמות א' י"ט שפי' שהוא לשון מילדת (וכלשון רז"ל שקראו למילדת חיה).

שם, "חיי ותקיה" ענינו היפך מות, והוא תואר לכל יציר מתנוועע ומרגיש. ובענינו בשר חי עי' ויקרא י"ג י' וש"א ב' ט"ו. ובענינו מים חיים עי' ראב"ע בראשית כ"ו י"ט. ויש שהוא לשון מחנה ועדה או עיר פרזות שאין לה חומה עמש"כ ש"ב כ"ג י"א ושם פסוק י"ג. עמש"כ בראשית י"ח י"ד.

שם, "חיל" וענינו כח תוקף ועוז, ובא על ההון והרכוש ועם רב, וגם על מעלות המדות, ערמב"ן שמות י"ח כ"א. ע"ש חלל ה'.

שם, "חין" והוא כמו חן עי' איוב מ"א ד'. לר' יונה בן גינאח הוא לשון חוזק.

שם, "חיץ" והוא כותל ומחיצה גרועה, עי' יחזקאל י"ג י'.

שם, "חיק" והוא מקום הגוף מן הבטן עד החזה ששם מחבק ומרגיש יותר, והושאל לתוך וקרוב, הסתר ומחבא. תוחלת תקוה והמתנה.

שם, "חיק" והוא מקום העליון בפה ובא גם על הדבור כמו שם, "לשון" ועמו, "חכה" שם לכלי כמין מחט כפוף ונכנס בפי הדג בחכו ומושכין אותו בו, ועמש"כ ישעיה י"ט ח'.

שם, "חכלילי" אדמות עינים קרוי כן. בראשית מ"ט י"ב משלי כ"ג כ"ט.

598	חסם	סגירת פה, ועמש"כ יחזקאל ל"ט י"א.
599	חסן	תוקף ועוז, ועי' ירמיה כ' ה'.
600	חספס	לרש"י ענינו מגולה או חפיסה (עי' גיטין כ"ח.) ועמש"כ בפ' בשלח ט"ז ו' ואונקלס תרגמו מקלף והרד"ק כתב מגולגל ועגול.
601	חסר	כל לשון חסרון.
602	חפא	ענינו כמו בדא ועמש"כ מ"ב י"ז ט'.
603	חפה	כסוי ועטיה.
604	חפז	בהלה ומהירות, תנועה עם הפחד (ועי' איוב מ' י"ז). עי' מלבי"ם תהלים ק"ד ז'.
605	חפן	שם רבים, "חפנים" והוא תוך כף היד.
606	חפף	א- שם, "חוף" והוא שפת הים, ותרגומו ספר וערוו"ה בראשית מ"ט י"ג. ב- סכוך והגנה. ג- טהור ומשופשף עי' איוב ל"ג ט'.
607	חפץ	תשוקה ורצון וע"ש חשק ועי' מלבי"ם ויקרא א' ג' (עי' איוב מ' י"ז).
608	חפר	א- כריה בקרקע, ועמו מה שענינו תור וחפוש כי החופר יחפש ויתור מה שיש בסתר, וע"ש באר (עי' העמק דבר שמות ז' כ"ד). ב- בושה וכלימה, מרוב הבושה חופר פנים בטמון, עי' מלבי"ם ישעיה א' כ"ט ושם כ"ד כ"ג. (עי' ישעיה ב' כ').
609	חפש	ענינו חירות.
610	חפש	תור אחר דברים נסתרים טבעי או מוסרי ובכנין התפעל ענינו השתנות עד שצריך לחפש ולתור אחר הדבר להכירו. ע"ש בקש.
611	חצב	ענינו באבנים כמו חטב בעצים.
612	חצה	חלוק דבר בשוה, והושאל גם לחלוק סתם אף אם איננו שוה.
613	חצן	שם, "חצן" והוא זרוע וי"א כנף הבגד ועמש"כ ישעיה מ"ט כ"ב. עי' תרגום תהלים קכ"ט ז'.
614	חצץ	חתוך וכריתה, ועמו, "חצץ" שם אבנים דקים המחוצצים עי' משלי כ' י"ז ותהלים ע"ז י"ח.
615	חצר	א- שם, "חצוצרה" והוא כלי לתקוע בו, והנגזר ממנו. ב- שם, "חצר" והוא מקום סביב הבית, ובלשון רבים זכרים הושאל לעיירות פתוחות מאין חומה. ג-, "שם חציר" והוא כרישין או הוא שם כלל למיני עשב ערש"י וראב"ע במדבר י"א ה' ועי' מלבי"ם ישעיה ט"ו ו'.
616	חקה	כמו חקק.
617	חקק	ענינו חריתה. ובא על הרוב לחק מצוה ומשפט קצוב בתורה, כי יחקו על ספר ועל לוח הלב. שם, "חק" יבא כשהטעם בלתי נודע, והשם "משפט" יבא כשהשכל והמוסר מחייבו. ערש"י תהלים ס' ט'.
618	חקר	דרישה ועיון.
619	חרב	א- יבושת המים, ובא על המים ועל הארץ עי' בראשית ח' י"ג, ובענינו היובש והניגוב והחמימות. ב- ענינו שממה. ג- שם, "חרב" והוא כלי זיין כורת ומשחית, והנגזר ממנו.
620	חרג	חיל ורעדה, עי' תהלים י"ח מ"ו.
621	חרגל	שם, "חרגל" והוא מין ארבה ועראב"ע ויקרא י"א כ"ב.
622	חרד	רתת ובהלה. עי' מלבי"ם ישעיה י"ט ט"ו.
623	חרה	כעס וחמה. ע"ש חרבה. עי' מלבי"ם תהלים ה' ה'.

624	חרז	שם רבים, "חרוזים" שה"ש א' י' והם קישורים מאבנים יקרות (ועמש"כ יחזקאל כ"ז כ"ד).
625	חרט	שם, "חרט" והוא עט סופרים וי"א דפוס, דמות וציור, וערש"י שמות ל"ב ד' ועמש"כ מ"ב ה' כ"ג וישעיה ג' כ"ב, והקונ' כתב ש, "חרטים" שם בגד ציורים בו.
626	חרטם	שם רבים, "חרטמים" והם מכשפים. ערש"י וראב"ע בראשית מ"א ח'.
627	חרך	א- ענינו צלייה ושריפה, וכן הוא בלשון ארמית עי' דניאל ג' כ"ז. ב- שם, "חרכים" והם חלונות, חורים ונקבים. משלי י"ב כ"ז שה"ש ב' ט'.
628	חרל	שם, "חרול" והוא מין חוח וקרן.
629	חרם	ענינו השמדה, והושאל לקודש בעבור שהוא מחרם מבני אדם מלהנות בו, ועמו, "חרם" והוא תואר למי שחוטמו שקוע בין עיניו כי משחת מאיש מראהו עי' רמב"ן פ' אמר כ"א י"ח, והושאל לרשת שמחרים ומשמיד, עי' מ"א ב' מ"ב ויחזקאל ל"ב ג'.
630	חרמש	שם, "חרמש" והוא מגל. דברים ט"ז ט' ושם כ"ג כ"ו.
631	חרס	שם, "חרס" והוא שמש והנגזר ממנו וערש"י וראב"ע פ' כי תבא כ"ח כ"ז וערש"י ורד"ק ירמיה י"ט ב' וע"ש חרש.
632	חרף	א- גידוף ובזיון. ב- שם, "חרף" והוא תקופה מד' תקופות השנה היפך קיץ, והנגזר ממנו עי' ישעיה י"ח ו'. ג- לשון קדם או לשון גדולה עי' איוב כ"ט ד'. ד- לשון מיועד ומיוחד, עי' ויקרא י"ט כ' והקונ' כתב על תיבת, "נחרפת" וז"ל מיוחדת ומסורה לאיש דרך בזיון ולא בדרך אישות, ועראב"ע עכ"ל ולפי"ז הוא מענין א'. עמש"כ ש"ב כ"ג ט', ובספה"ש לרד"ק מש"כ שי"מ בחרפם לשון חרוד על דרך וכליתי אשתונן תהלים ע"ג כ"א כלומר בהתחמם לבם והתחרדם אליהם והוא כלשון רד"ל סכינא חריפא מנחות ע"ד.
633	חרץ	א- נרדף לשרש גזר אם בטבעי חתוך או סדק או במוסרי פסק דין וחתוך משפט, ועמו, "חרוץ" והוא כלי דישוה עי' ישעיה מ"א ט"ו. ב- הרד"ק כתב שענינו תנועה, ערש"י שמות י"א ז' והושע י' כ"א. ג- שם, "חררץ" והוא מין זהב. ד- ישרות וזריזות. ערש"י ויקרא כ"ב כ"ב. עי' משלי כ"א ה'.
634	חרצב	שם, "חרצבות" והוא לשון קישור ואיסור. ישעיה נ"ח ו' תהלים ע"ג ד'.
635	חרצן	שם רבים, "חרצנים" והם גרעיני ענבים, ועי' נזיר ל"ד: ועמש"כ במדבר ו' ד'.
636	חרק	שחיקת וטחינת השנים אלו באלו לכעס ולקצף.
637	חרר	יובש מחום האש והחורב.
638	חרש	א- שתיקה ודומיה. ב- חפירה בקרקע קודם הזריעה. ג- שם, "חרש" וחרש" והוא תואר לאומן. ד- ענינו מחשבה עמש"כ ישעיה ג' ג' ובראב"ע שם. ה- שם, "חרש" והוא מין אילן או סעיף. ו- שם, "חרש" והוא יער. עי' רלב"ג שופטים ד' ב'. (עמש"כ יהושע ב' א').
639	חרש	שם, "חרש" (ובלדו"ל חרס וע"ש חרס) והוא חמר טיט יוצרים שנשרף באש עד שנחקשה. כלי חרש הוא כלי אדמה.
640	חרת	ענינו חקיקה, ועי' רש"י וראב"ע שמות ל"ב ט"ז ועי' ירמיה י"ז א'.
641	חשב	מחשבה וחשבון.
642	חשה	שחיקה ודומיה. ע"ש שתק.
643	חשך	היפך אור, טבעי או מוסרי.

ל	השרשים ועניניהם	ל	השרשים ועניניהם
645	חשל. כמו חלש. דברים כ"ה י"ח.	טחן	שחיקה ברחים.
646	חשמל. שם, "חשמל" והוא מלאך ששמו כך ועמש"כ יחזקאל א' ד'.	טחר	שם, "טחרים" והוא בליטות ואבעבועות בפי הטבעת, כתיב עפלים וקרי טחרים ועי' מסורה ש"א ו' י"א ושם י"ז.
647	חשמן. שם רבים, "חשמנים" והוא סגנים, אנשים גדולים ונגידים, וערש"י תהלים ס"ח ל"ב.	טטף	שם, "טוטפות" והוא מין תכשיט על הראש ועמש"כ דברים ו' ח'.
648	חשן. שם, "חשן" והוא תכשיט על לב כהן גדול.	טיט	שם, "טיט" נרדף לחומר. עי' מלבי"ם ישעיה י' ו'.
649	חשף. גלוי, הסרה וקלוף, ובדרך השאלה בא לשאיבת מים מגבא עי' ישעיה ל' י"ד לפי כשלוקח מים מן הגבא נשאר הגבא חשוף ומגולה, או לפי שהמים בסתר כגבא וכשלוקח אותם הוא מגלה אותם. עי' מלבי"ם ירמיה מ"ט י'.	טיר	שם, "טירה" והוא ארמון ובירה, והרד"ק כתב שיש בענינו כותל. עי' תרגום בראשית כ"ה ט"ז. עמש"כ במדבר ל"א י'.
650	חשק. דבוק וחבור טבעי [בהיקף] או מוסרי, ועי' ריו"ה בראשית ל"ד ח'.	טלא	א- נימור בכתמים וחכורות. ב- שם, "טלה" והוא כבש ועמש"כ ש"א ד' ט'.
651	חשר.. ענינו קישור עי' מ"א ד' ל"ג ועמש"כ ש"ב כ"ב י"ב.	טלל	א- שם, "טל". ב- קירוי הבית.
652	חשש.. שם, "חשש" נרדף לקש. ישעיה ה' כ"ד ושם ל"ג י"א.	טמא	היפך טהור במוסרי.
653	חתה. גריפת גחלים או אש.	טמה.	סתירת הלב ואין דעת וערש"י איוב י"ח ג'. (ועמש"כ ויקרא י"א מ"ג).
654	חתך. ענינו גזירה במוסרי (ובלרז"ל חתיכה של בשר). דניאל ט' כ"ד.	טמן	גניזה וצפינה ואף שלא לאוצר. עי' מלבי"ם ישעיה מ"ה ג'.
655	חתל. חבישה וכריכה בבגד.	טנא	שם, "טנא" והוא סל לפירות.
656	חתם. סגירה וסתירה והושאל לחתימת יד אדם בכתב או בטבעת בעבור שהוא סוגר המכתב.	טנף.	ענינו לכלוך. שה"ש ה' ג'. עראב"ע שם וע"ש חרץ.
657	חתן. התקשרות נשואין, ועמו חתן תואר לאבי אשתו וחתנתו תואר לאם אשתו וחתן תואר לבעל הבת. עמש"כ שמות ד' כ"ו.	טעה.	ענינו כמו תעה, בחלוף ת' לט'. יחזקאל י"ג י'.
658	חתף.. ענינו חטיפה, עי' משלי כ"ג כ"ח ואיוב ט' י"ב, והקונ' כתב כמו טרף.	טעם	טעימת פה ומענינו עריבות ונעימות, טבעי או מוסרי, במוסרי הוא החכמה הבינה והעצה, הראייה בעיון הלב ותוכן הדבר.
659	חתר. חפירה בקיר ובבתים, והושאל לשאר דברים עי' יונה א' י"ג.	טען..	להרד"ק ענינו עמיסה ולהקונ' ענינו כריעה ונפילה (ובאמת קרובים הם בענין כי בהמה טעונה ועמוסה כורעת ונופלת והבן) ועמש"כ בראשית מ"ה י"ז. וערש"י ורד"ק ישעיה י"ד י"ט שפי' שם שענינו דקירה.
660	חתת. ענינו שבר, טבעי או מוסרי. ערש"י תהלים ל"ח ג'. עמש"כ חבקוק ב' י"ז. עי' מלבי"ם ירמיה כ"ג ד'.	טפח	א- שם, "טפח" והוא כף יד סגורה, והנגזר ממנו. ב- שם, "מטפחת" והוא בגד מה, עמש"כ ישעיה ג' כ"ב, הרד"ק בספה"ש כתב שיי"מ המטפחות מהענין הראשון והם בתי הידים.
661	טאטא.. כבוד ונקוי ועמש"כ ישעיה י"ד כ"ג.	טפל	הסמיכה והדבוק, הוספה וחבור דבר שלא היה, ובדרז"ל עיקר וטפל.
662	טבח. ענינו זביחה. ותמצא זה הלשון על הרג ועל בישול עראב"ע בראשית ל"ז ל"ו ורד"ק ש"א ח' י"ג.	טפסר..	שם, "טפסר" והוא שר החיל ועמש"כ ירמיה נ"א כ"ז.
663	טבל. הכנסת דבר בלח לקלוט מה ממנו, ועמש"כ יחזקאל כ"ג ט"ו ולשון חכמים לאחר טבל ר"ל טב לא פיה"מ להרים והרע"כ רפ"ו דברכות או ר"ל כטבלא של עץ שאין אדם יכול לאכול ממנה ערוך ערך טבלא ועי' בספר דרך אמונה בהקדמה לפ"ו מהל' מעשר מה שהביא שטבילה הוא לשון תערוכות וכן טבל הוא תערוכות התרומה והמעשות בתוכו.	טפף	שם, "טף" והוא ילדים קטנים, והנגזר ממנו ועמש"כ ישעיה ג' ט"ז.
664	טבע. א- ענינו שקיעה. ב- שם, "טבעת" האותיות שקועות בה.	טפש.	ענינו שומן עי' תהלים קי"ט ע'.
665	טבר.. שם, "טבור" וענינו גובה. ערש"י ורד"ק שופטים ט' ל"ז יחזקאל ל"ח י"ב.	טרה..	ענינו מטריח ומגרש או ענינו התמדה בנזילה ונטיפה, משלי י"ט י"ג ושם כ"ז ט"ו.
666	טבת.. שם, "טבת" והוא חדש העשירי. אסתר ב' ט"ז. הרד"ק לא הביא שרש זה כיון שהוא שם פרטי והקונ' הביאו.	טרה..	שם, "טירה" וענינו לחות ורטובות במכה ופצע, שופטים ט"ו ט"ו ועמש"כ ישעיה א' ו'.
667	טהר. זכות ונקיות, טבעי או מוסרי. ובא גם על הפסק הכללון ודבר הטמא עי' מלבי"ם ויקרא ט"ו י"ג.	טרח	עמל ולאות.
668	טוב. היפך רע. כמו שרש יטב.	טרם	מלת, "טרם" לרש"י ענינו, "עדיין לא" ולהרד"ק ענינו, "קודם" ועי' שמות ט' ל' והקונ' כתב מלת, "טרם" כמו קודם, לפני, וענינה להקדים לפני פעל שלאחריה פעל אחר הבא קודם לו או מאוחר אליו. ר"ל שלפעמים כתיב פעולה הראשונה לפני פעולה השניה כמו וישא העם את בצקו טרם יחמץ שמות י"ב ל"ד ולפעמים כתיב פעולה הראשונה לאחר פעולה השניה כמו טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסכו על הבית בראשית י"ט ד'.
669	טוה. ענינו שוירה.	טרף	א- דריסת חיה, ועמו כל מכה והשחתה ובעבור שעל הרוב דריסת החיה הוא לאכילה הושאל למחיה וכלכלה. ב- שם רבים, "טרפי" יחזקאל י"ז ט' והם עלים (הצומח).
670	טוח. מירוח טבעי או מוסרי. עמש"כ תהלים נ"א ח'.		
671	טול. השלכה, ועמו, "טלטול" ידוע מדחז"ל, ועמש"כ ש"א י"ח י"א.		
672	טור. שם, "טור" והוא שורה.		
673	טוש. ענינו כמו שרש דאה עי' איוב ט' כ"ו.		

700	יאב.
	יאה.
701	יאל
702	יאר
703	יאש
704	יאת
705	יכב.
706	יכל
707	יכס
	יכר.
708	יכש
709	יגב
710	יגה
711	יגע
712	יגר
713	ידד
714	ידה
715	ידע
716	יהב..
717	יהד
718	יהר..

ענינו כמו שרש תאב א'. תהלים קי"ט קל"א.
נאה וראוי, הרד"ק לא הביא שרש יאה רק שרש יאת עמש"כ ירמיה י'
ד', ועמש"כ שרש נאה.
א- רצון וחפץ. ב- סכלות וטפשות. ג- לשון שבועה עמש"כ ש"א י"ד
כ"ד. עמש"כ בראשית י"ח כ"ז.
שם, "יאר" והוא נהר ועי' רש"י ורמב"ן בראשית מ"א א', ומלבי"ם ישעיה י"ט ה'.
עזיבת דבר מאין פנות אליו.
התרצות בדבר והכנון, רצוי והסכמה עמש"כ ירמיה י' ד'.
הבטה והשקפה ועמש"כ שופטים ה' כ"ח.
א- ענינו הבאה. ב- שם, "יכול" והוא תבואה ופרי וכל מוצא הארץ,
ועי' ש"ש בול א'. ג- שם, "יכל" והוא שופר של איל, והמושאל ממנו שנת
החמשים שתוקעין בשופר ועי' ר"ה דף כ"ו. ד- שם, "יובל" [אובל
דיאל ח' ב'] והוא נהר. ה- שם, "יבלת" והוא מום מה. הרד"ק כתב
שי"מ יגל יבול ביתו איוב כ' כ"ח קורות ביתו.
נשואי אשת האח שמת בלא בנים.
ענין בחירה ע"ש ברה ב'.
א- חורב מליחות ורטיבות עי' מלבי"ם ישעיה י"ט ה'. ב- ענינו בושח
עמש"כ ש"ב י"ט ו'. עמש"כ בראשית ל"ד ט"ו על תיבת נאות.
שם רבים, "יגבים" והם שדות, והנגזר ממנו וערש"י מ"ב כ"ה י"ב
וירמיה ל"ט י'.
א- עצב ואבל. ב- ענינו הסרה, עמש"כ ש"ב כ' י"ג, וע"ש הגה ב'.
ענינו עייפות ועל הרוב הוא טורח להשיג דבר מה. עי' מלבי"ם
ישעיה מ' כ"ח.
מורא ופחד (ע"ש גור ב').
שם, ידיד וידידות" וענינם אהבה וסגולה.
א- שם, "יד" והוא אבר אדם ידוע, והמושאל ממנו, ערש"י בראשית מ"א
ל"ה ושמות ב' ה' ושם י"ד ל"א ושם כ"ח מ"א ודברים כ"ג י"ג וישעיה א' כ"ה
ושם נ"ו ה' ויחזקאל א' ג' וראב"ע בראשית מ"ג ל"ד ותהלים פ' י"ח. ב- ירייה
והשלכה (עמש"כ יואל ד' ג'). ג- ענינו בכלל הכרה, אם הכרת חסד
ה' [על הרוב] וטובו להללו ולשבחו על ככה, או הכרת עון. עי' מלבי"ם
ויקרא אות שי"ט.
א- כל לשון ידיעה ובענינו חבה ואהבה שהמחבב את האדם מקרבו
אצלו ויודעו ומכירו (רש"י בראשית י"ח י"ט), ועמו, ידיעותי"ן מין
קוסם שמבקש לדעת העתידות עראב"ע ויקרא י"ט ל"א, ויש בענינו
לשון חשק, עי' תרגום יוב"ע דברים כ"א י"א דכתיב וחשקת בה
ותרגמו ותחידעון בה, ובא לשון ידיעה על ביאה הראשונה עי' מלבי"ם בראשית ד'
כ"ה. ב- ענין שכירה ואיבוד ועמש"כ שופטים ח' ט"ז ויחזקאל י"ט ד'.
ענינו משא. תהלים נ"ה כ"ג. וע"ש הבה. עמש"כ במדבר כ"א י"ד.
שם, "יהודי" תואר לבא משבט יהודה ואחר גלות עשרת השבטים
הושם שם יהודי לכל ישראל בעבור שרובם משבט יהודה, והנגזר
ממנו ועמש"כ מ"ב ט"ז ו'.
שם, "יהיר" והוא תואר לגאה וגבה רוח. חבקוק ב' ה' משלי כ"א כ"ד.

719	יום
720	יון..
721	יון
722	יום.
723	יון.
724	יוע..
725	יחד
726	יחל
727	יחס
728	יחף
729	יחש
730	יטב
731	יין
732	יכח
733	יכל
734	ילד
735	ילך
736	ילל
737	ילף..
738	ילק
739	ים
740	ימם
741	ימן
742	ימר

שם, "יום" אם לזמן היות השמש על הארץ היפך לילה, או לכ"ד
שעות מעל"ע עם הלילה ו, "יוםם" רק על עת היות השמש על הארץ
ראב"ע שמות י"ג כ"ב (וערש"י בראשית כ"ד נ"ה, ובמש"כ יחזקאל כ"ד כ"ו).
שם, "יון" והוא רפש וטיט. תהלים מ' ג' ושם ס"ט ג'.
שם, "יונה" והוא עוף ידוע ועמש"כ בראשית ח' ח'. עמש"כ שרש אלה.
ענינו כמו שרש זמם א'. בראשית י"א ו'.
ענינו זיון ועמש"כ ירמיה ה' ח' ודברים כ"ג י"ד.
שם, "יוע וְיָעָה" ענינם ידוע מדברי רז"ל (טיפות יוצאות מהנקבים
שבעור הגוף, ורטיבות המופיעה על דפנות כלי וכו' או פרי, והבל
הבא ממשקה חם). בזעת אפין בראשית ג' י"ט ענינו טרחה, עמל
גדול. כי ביגיעה תצא זיעה. יחזקאל מ"ד י"ח.
חבור להיות אחד, ועמו תואר יחיד.
נרדף לתקוה וצפייה, וע"ש קוה.
חמום הגוף מבלעדי השמש והאש, ועמו, "חמה" שם לחום הכעס
והקצף, והושאל לארס נחש, "חמת" נחש, לפי שכרוב כעס האדם
ידמה כי יטיל ארס מפיו ומפניו כמו הנחשים שיטילו ארס בהתרגזם.
שם, "יחף" והוא תואר לאיש שאין לו מנעלים ברגליו.
ידיעת המשפחה מאבות, סדר התולדות איש מאיש, ובלדז"ל יחס.
ע"ש ארש.
ענינו כמו שרש טוב.
שם, "יין" והוא משקה ענבים.
ענינו בירור, אם בדברי צדק וטענות אמת שיודה בהם הנוכח או
גזירה מוחלטת אחר הצדק בה, ומזה יסורין ועונש בשבט והכאה
(וערש"י בראשית כ"ד מ"ד ולהרד"ק ענינו שם זמן).
א- כל לשון יכולת. ב- שם, "מיכל" המים, והוא פלג המים, ועמש"כ
ש"ב י"ז כ'.
כל לשון לידה, טבעי או מוסרי ועמו שם, "ילד" שם גער וקטן,
ועראב"ע ריש פרשת נח.
ענינו כמו הלך. לא נמצא ממנו פעל עבר (כלי וי"ו ההפוך) או הוה בינוני, בבנין קל.
השמעת הקול בכאב הלב, ענינו נהי.
שם, "ילפת" והוא חזוית המצרית ועמש"כ ויקרא כ"א כ'.
שם, "ילק" והוא מין ארבה.
שם, "ימם" והם פרדים ועמש"כ בראשית ל"ו כ"ד.
שם, "ים" והוא מקוה מים רבים, והושאל לצד מערב כי למערב א"י
הוא הים הגדול הספרדי עי' ראב"ע בראשית י"ב ח' (ועי' בספר בית
הלוי עה"ת ריש פרשת בראשית ובמש"כ בחבורי אמיר דכרמי
בגליונות עה"פ והרשעים כים נגרש ישעיה נ"ז כ' דף פ"ח).
שם, "ימן", היפך שמאל והנגזר ממנו. ועמו, "תימן" שם פאת דרום
שהוא לימן האדם בעת שפניו למזרח.
לשון גדלות ורוממות, ענינו כמו שרש נשא, ועמש"כ ישעיה ס"א ו'
ותהלים צ"ד ד' ושם קל"ט כ'.

744	ינח	והוא המקילו בדברים להקניטו. עי' מלבי"ם שמות כ"ב כ'.	771	יקד	ענינו שריפה, קיום האש במדורה גדולה במקום מכונס.
745	ינק	שימת דבר במקום בידים, או השארתו על מקום ואופן שהי' בו, ויש עזיבת דבר, ועי' מלבי"ם ירמיה י"ד ט' ובמש"כ שם.	772	יקה..	שם, יקהת" לרש"י ענינו אסיפה ולהרד"ק ענינו משמעת וקיבול המצות והקונ' כתב שענינו תורה, ועמש"כ בראשית מ"ט י'.
746	יסר	מציצת הילד חלב השדים. השם, יונק" הוא תואר לילד, והושאל לענפים רכים עי' ישעיה נ"ג ב', יחזקאל י"ז ד', והושע י"ד ו'. ועמש"כ שמות ב' ט'.	773	יקע	ענינו תלייה ערש"י במדבר כ"ה ד' וכ"כ הרד"ק שענינו תליאה על העץ והקונ' כתב שענינו הריגה (ואולי ענינו שניהם יחד) (וע"ש קעצ ורש"י יחזקאל כ"ג י"ז).
747	יסך.	עשייה וכוונן דבר עומד קים או בסיס שעליו עומד הכל, ובמוסרי שימת חוק קבוע לדבר.	774	יקף	ענינו סיבוב. עי' מלבי"ם ויקרא א' ה' (ועמש"כ ויקרא י"ט כ"ז).
748	יסף	ענינו כמו נסך א'. שמות ל' ל"ב.	775	יקץ	נעור משינה, ובנין הפעיל מזה הענין בשרש קץ א'. עי' מלבי"ם חבקוק ב' י"ט.
749	יסר	כל לשון תוספת. וערש"י בראשית ל"ח כ"ו.	776	יקר	כיבוד גדולה וחשיבות, יקר הוא מצד מיעוט מציאות הדבר. ערש"י תהלים ל"ז כ' ומ"ט ט', ועמש"כ זכריה י"ד ו'.
750	יעד	א- תוכחת דברים בלמוד, או עונש והכאה. ב- לשון קשר, עמש"כ הושע ד' י"ב.	777	יקש	פריסת רשת ופת, ועי' מלבי"ם ישעיה ח' י"ד והושע ה' א'.
751	יעה	ענינו הזמנה ועמו, עדה" שם לאנשים הנועדים לדבר אחד ועמו,, מועד" עמש"כ שרש ענת בשם המלבי"ם. ועמש"כ ישעיה י"ד ל"א.	778	ירא	נודף לאימה ופחד וערש"י שמות ט"ו ט"ז ובסוף פרשת עקב ובראב"ע שמות כ"ג כ"ז.
752	יעז.	כיבוד וטיאוט.	779	ירד	שפלה מלמעלה למטה, טבעי או מוסרי.
753	יעט.	ענינו כמו שרש עטה א'. ישעיה ס"א י'.	780	ירה	א- זריקה והשלכה ועל הרוב הוא יריית החץ, ובא גם לשימת דבר והנחתו על הסדר (ועמש"כ הושע ו' ג'). ב- הראות דבר מה או דרך, טבעי או מוסרי.
754	יעל	א- תועלת שענינו הטבה. ב- שם, יעלים ויעלה" והוא מין ממיני הצבאים.	781	ירח	שם, ירח" והוא לבנה, ועמו, ירח" שם זמן הקפת הירח כמו חרש. אולי הוא מענין שרש ירה ב' (בחלוף ה' וחי') כי עי' הקפת הירח יש הוראה לקביעת העתים. אולי השם, ירח" הוא על שם פעולתו, הקפתו והתחדשותו בכל חרש ואורו, (והוראה שבאה עי' זה כנ"ל) והשם, לבנה" הוא על שם הלוכך והשם, סהר" הוא על שם צורתו העגולה מענין שרש סחר (בחלוף ה' וחי'). שור" בספר יריעות שלמה שכתב שהשם ירח נגזר מלשון רוח כי תנועת הירח פועל על הימים ועי' כן יתהוה שנוי בהאור השוקט ויתהוו הרוחות והגשם והשלג, או נקרא ירח מלשון ריח ע"פ מה שיחשבו קצת מן הטבעים שהשמש נותנת בצמחים הטעם והירח נותנת בהם הריח, או הוא לשון מרוח ורחים כענין שחק שאמרו חז"ל י"ב: שחק שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים ור"ל שחיקת האדים והקטורים העולים למעלה ששם יתמרחו ויחזרו לשוב לשבת בארץ.
755	יען	א- מלת, יען" כמו בעבור, ובא לתשלום גמול אם לטוב אם לרע. ב- שם, יענה" והוא עוף הבר.	782	ירט.	עוות וקלקול ועמש"כ במדבר כ"ב ל"ב.
756	יעף	א- ענינו עייפות כמו שרש עיף. ב- שם, תועפות" וענינו תוקף וחוסן. ענין א' וכ' הם דבר והפוכו וערש"י במדבר כ"ג כ"ב ובמזרחי שם.	783	ירך	שם, ירך" והוא אבר בעח"י ידוע, והושאל ללשון רגל ערש"י שמות כ"ה ל"א והושאל ללשון סוף ופאה עי' בראשית מ"ט י"ג.
757	יעץ	תחבולת מחשבה לתתה למי והעיר אותו אליה. עי' מלבי"ם ישעיה א' כ"ז.	784	ירע	א- תרועה וזעקת שבר עי' ישעיה ט"ו ד'. ב- שם, ירעה" והוא וילון.
758	יער	א- שם, יער" והוא מקום קבוץ אילנות. ב- לשון יערת דבש והיא חלת הדבש קודם שיצא ממנה הדבש, ש"א י"ד כ"ז ושה"ש ה' א'.	785	ירק	א- ענינו כמו שרש רפד, ועמו שם, יציע" עי' מ"א ו' ה' ומס" ב"ב ס"א.
759	יפה	גוי והידור.	786	ירש	שפיכה במשקה ולא לאיבוד, והתכה במתכת. עמש"כ תהלים מ"א ט'.
760	יפת.	יללה וצעקה, או ענינו פשוט ושטוח עמש"כ ירמיה ד' ל"א.	787	ישב	בריאה ועשיה ועי' ראב"ע בראשית ח' כ"א. ונקראת תאות לב האדם ורעיוניו יצר לפי שהוא יוצר ופועל הענינים בלב שהלב מתאוה אליהם, ור"ק. עמש"כ בראשית ב' י"ט. עי' מלבי"ם תהלים צ"ה ה'.
761	יפע	הוד וזוהר, והגלוי בו.	788	ישה	א- שריפה ובערה, עי' מלבי"ם ישעיה ט' י"ז. ב- ענין שממה. עמש"כ ירמיה ט' ט'.
762	יפת	שם, מופת" והוא אות ועל הרוב יוצא מחוק הטבע.			שם, יקב" והוא הבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו. ערש"י זכריה י"ד ו'.
763	יצא	כל לשון הוצאה, טבעי או מוסרי.			
764	יצב	עכבה והשאר עומד קים במקום או אצל דבר למשמר.			
765	יצג	העמדת דבר או השאירו במקום או באופן מה, וערש"י בראשית ל' ל"ח. (ואפשר שהשרש נצג).			
766	יצע	ענינו כמו שרש רפד, ועמו שם, יציע" עי' מ"א ו' ה' ומס" ב"ב ס"א.			
767	יצק	שפיכה במשקה ולא לאיבוד, והתכה במתכת. עמש"כ תהלים מ"א ט'.			
768	יצר	בריאה ועשיה ועי' ראב"ע בראשית ח' כ"א. ונקראת תאות לב האדם ורעיוניו יצר לפי שהוא יוצר ופועל הענינים בלב שהלב מתאוה אליהם, ור"ק. עמש"כ בראשית ב' י"ט. עי' מלבי"ם תהלים צ"ה ה'.			
769	יצת	א- שריפה ובערה, עי' מלבי"ם ישעיה ט' י"ז. ב- ענין שממה. עמש"כ ירמיה ט' ט'.			
770	יקב	שם, יקב" והוא הבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו. ערש"י זכריה י"ד ו'.			

771	יקד	ענינו שריפה, קיום האש במדורה גדולה במקום מכונס.
772	יקה..	שם, יקהת" לרש"י ענינו אסיפה ולהרד"ק ענינו משמעת וקיבול המצות והקונ' כתב שענינו תורה, ועמש"כ בראשית מ"ט י'.
773	יקע	ענינו תלייה ערש"י במדבר כ"ה ד' וכ"כ הרד"ק שענינו תליאה על העץ והקונ' כתב שענינו הריגה (ואולי ענינו שניהם יחד) (וע"ש קעצ ורש"י יחזקאל כ"ג י"ז).
774	יקף	ענינו סיבוב. עי' מלבי"ם ויקרא א' ה' (ועמש"כ ויקרא י"ט כ"ז).
775	יקץ	נעור משינה, ובנין הפעיל מזה הענין בשרש קץ א'. עי' מלבי"ם חבקוק ב' י"ט.
776	יקר	כיבוד גדולה וחשיבות, יקר הוא מצד מיעוט מציאות הדבר. ערש"י תהלים ל"ז כ' ומ"ט ט', ועמש"כ זכריה י"ד ו'.
777	יקש	פריסת רשת ופת, ועי' מלבי"ם ישעיה ח' י"ד והושע ה' א'.
778	ירא	נודף לאימה ופחד וערש"י שמות ט"ו ט"ז ובסוף פרשת עקב ובראב"ע שמות כ"ג כ"ז.
779	ירד	שפלה מלמעלה למטה, טבעי או מוסרי.
780	ירה	א- זריקה והשלכה ועל הרוב הוא יריית החץ, ובא גם לשימת דבר והנחתו על הסדר (ועמש"כ הושע ו' ג'). ב- הראות דבר מה או דרך, טבעי או מוסרי.
781	ירח	שם, ירח" והוא לבנה, ועמו, ירח" שם זמן הקפת הירח כמו חרש. אולי הוא מענין שרש ירה ב' (בחלוף ה' וחי') כי עי' הקפת הירח יש הוראה לקביעת העתים. אולי השם, ירח" הוא על שם פעולתו, הקפתו והתחדשותו בכל חרש ואורו, (והוראה שבאה עי' זה כנ"ל) והשם, לבנה" הוא על שם הלוכך והשם, סהר" הוא על שם צורתו העגולה מענין שרש סחר (בחלוף ה' וחי'). שור" בספר יריעות שלמה שכתב שהשם ירח נגזר מלשון רוח כי תנועת הירח פועל על הימים ועי' כן יתהוה שנוי בהאור השוקט ויתהוו הרוחות והגשם והשלג, או נקרא ירח מלשון ריח ע"פ מה שיחשבו קצת מן הטבעים שהשמש נותנת בצמחים הטעם והירח נותנת בהם הריח, או הוא לשון מרוח ורחים כענין שחק שאמרו חז"ל י"ב: שחק שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים ור"ל שחיקת האדים והקטורים העולים למעלה ששם יתמרחו ויחזרו לשוב לשבת בארץ.
782	ירט.	עוות וקלקול ועמש"כ במדבר כ"ב ל"ב.
783	ירך	שם, ירך" והוא אבר בעח"י ידוע, והושאל ללשון רגל ערש"י שמות כ"ה ל"א והושאל ללשון סוף ופאה עי' בראשית מ"ט י"ג.
784	ירע	א- תרועה וזעקת שבר עי' ישעיה ט"ו ד'. ב- שם, ירעה" והוא וילון.
785	ירק	א- ענינו כמו ריק ב', פליטת ריח הפה. ב- שם, ירק" והוא עשב, והנגזר ממנו וערש"י וראב"ע ויקרא י"ג מ"ט, וערש"י דברים כ"ח כ"ב. עי' מלבי"ם ישעיה ט"ו ו'.
786	ירש	א- כיבוש או חזוק בנחלה אחרי מות בעליה מצד קורבה, ובבנין הפעיל ענינו גרוש מנחלה והון, ויש בבנין הפעיל מענין בנין קל ובא בבנין הפעיל מפני שהוא פעל יוצא לשלישי. ויש שהוא לשון עוני (גירוש מנחלה והון והשאר עני) עי' בראשית מ"ה י"א וברו"ה שמות ט"ו ט' ובמש"כ דברים כ"ח מ"ב. ב- שם, תירוש" ותרגומו חמר, תירוש שכל המתגרה בו נעשה רש, יומא ע"ו:.
787	ישב	היפך עמידה וקימה, ועמו מה שענינו עכבה כי המחנכך דרכו לשבת.
788	ישה	א- מלת, ייש" וענינו היפך אין. ב- שם, תושיה" וענינו התורה והחכמה ומעשה הטוב והישר, והוא מענין א' כי כל הַיְשִׁים יחסרו

סנהדרין כ"ו: (ועמש"כ ישעיה כ"ח כ"ט).

הגעת דבר למי.

ענינו כמו שמם.

א- ענין שינה ידוע. ב- היפך חדש (ע"י השינה יתחדש הכוח).

עזר והצלח. עמש"כ שופטים ט"ו י"ח. ע"י מלכ"ם תהלים ק"ז ו' וישעיה י"ב ב'.

היפך עוות, טבעי והוא שוה, או מוסרי והוא טוב וכשרון. ע"י מלכ"ם משלי י"א ג'.

שם, "ישיש" והוא זקן ואיש שיבה (ועמד הישות בו ימים רבים).

שם, "יתד" והוא מסמר.

שם, "יתום" והוא בן הצריך לאביו ומת או בן הצריך לאמו ומתה (ע"י

ר"מ הלכות דעות פ"ו ה"י).

א- ענינו לשון עודף נותר ורבויו וכמו שרש שאר א' וערש"י תהלים

י"ז י"ד. ב- שם, "יתר ומיתר" והמה חבלים. ג- שם, "יתרת" והוא חצר

הכבד (ערש"י שמות כ"ט י"ג ומס' חולין ל"ח:).

מדוה ודאבון.

שבר לב ורוח.

א- מה שענינו משא, טבעי או מוסרי, ב- יקר וחשיבות. ג- שם, "כבד"

והוא אבר ידוע. ד- לשון מכבדין את הבית עמש"כ נחום ב' י'.

כליון הבערה.

שם, "כבל" והוא שלשלאות של ברזל, ועמו, "כבול" עמש"כ מ"א ט' י"ג.

ענין כיבוס בבגד כמו רחיצה בגוף.

שם, "כובע" כלי מגן על הראש.

א- מלת, "כבר" תואר הפעל לעבר ולהאכ"ע קהלת ג' ט"ו ענינו כמו הן

(ע"ש חוץ). ב- גודל ועוצם בכמות או באיכות. ג- שם, "כברה" והוא

נפה. ד- שם, "כביר" והוא כר ועמש"כ מ"ב ח' ט"ו. ה- שם, "כברת"

(בסמיכות ארץ) והוא שיעור ומרחק מה ועמש"כ בראשית ל"ה ט"ז.

א- אחיזה ותפישה בדבר להיות תחת ידו ולמשול בו. ב- שם, "כבשן"

והוא תנור למשרפות סיד. ג- שם, "כבש" והוא מעלה אחת לבד והוא

משופע והולך מהקרקע עד המקום שעולין בו אליו ע"י דה"ב ט' י"ח.

שם, "כבש" כמו כשב והוא בעל חי ידוע בן שנה והגדול משנה יקרא

איל וע"י מלכ"ם ויקרא ג' ז'.

א- שם, "כד" והוא כלי לשאוב מים ולשאר דברים, והושאל לכרס ע"י

קהלת י"ב ו'. ב- שם, "כידודי" (בסמיכות) וענינו ניצוצי אש, ע"י איוב

מ"א י"א, וברש"י שם.

שם, "כדכד" והוא מין אבן טובה, ויקרה. ישעיה נ"ד י"ב יחזקאל כ"ז ט"ז.

שם, "כדור" והוא דבר עגול שזורקין מיד ליד ועמש"כ ישעיה כ"ב

י"ח, וע"י איוב ט"ו כ"ד.

מלת, "פה" ענינה באופן הזה, ויש כמו פה, שם. עתה ע"י שמות ז'

ט"ז. ע"י מלכ"ם במדבר ו' כ"ג.

רפיון בעין [מראות] וברוח ובכל דבר. עמש"כ ויקרא י"ג ו'.

ענינו שירות, ועל הרוב בעבודת ה'.

בערת אש בבשר בעח"י.

ישט 789

ישם 790

ישן 791

ישע 792

ישר 793

ישש 794

יתד 795

יתם 796

יתר 797

כאב 798

כאה 799

כבד 800

כבה 801

כבל 802

כבס 803

כבע 804

כבר 805

כבש 806

כבש 807

כדד 808

כדכד 809

כדר 810

כה 811

כהה 812

כהן 813

כזה 814

הפנימי השרשי שעצור בתוך החי טרם התגלותו לחוץ. עמש"כ תהלים כ"ב ט"ז.

א- מה שענינו מדידה. ב- החזקת בית קיבול, ובמוסרי ענינו סבל.

עמש"כ שמות ל"ג ג'.

א- הכשר ותקון טבעי או מוסרי ועמו מלת, "נָן" נרדפת למלת פה,

נכון, גם לאמת דבר. ועמו, "מָכוֹן" והוא בסיס ומושב וע"ש כנן. ב-

שם, "כיון וכונים" שם ע"ז וע"י רד"ק ירמיה ז' י"ח (ולפי"ז מציון שע"יין

הפעל נראה במבטא גם בענין הכנה ולכן לא מנוהו לב' שרשים עמש"כ שרש אלה.

א- שם, "כוס" והוא גביע. ב- שם, "כוס" והוא מין עוף טמא ועראב"ע

ויקרא י"א י"ז.

א- שם, "כור" והוא כלי לזקק ולצרף כסף וזהב. ב- שם, "כור" כמו

חומר, והוא מרה בת ל' סאין. ג- שם, "מכורה" כמו מגורים (בחלוןף

גימ"ל לכ"ף) שענינו חנייה. עמש"כ בראשית מ"ט ה' ויחזקאל ט"ז ג'.

שם, "כוש" לבא ממדינת כוש שאנשים שחורים. (וכנראה שהוא שם פרטי

ויש לע"י למה הביא הרד"ק שם פרטי ע"ש פרת, צרפת וספרד).

היות דבר שוא והיפך המכוון ממנו, ונרדף לשקר. (שקר הוא היפך

המציאות ויוכל שקרו להתברר תיכף, וכזב הוא ממש, אך ממש פוסק

מהר, ולכן אי אפשר לבררו תיכף בצאתו לאור ובהשמעו משומעיו).

שם, "אכזר" וענינו היפך רחמנות. ולהקנו' שם, "אכזר" הוא מין נחש

ופתן נעדר כל רחמים וחמלה, ועמו, "אכזרי" תואר לאביר לב כאכזר

שאינו מרחם. ועמש"כ דברים ל"ב ל"ג. (להקנו' הא דכתיב שם וראש

פתנים אכזר הוא כמו וראש פתנים וראש אכזר).

ענינו הסרה, אם הסרה וכריתה, או הסרת ידיעה והעלם דבר. ע"י

מלכ"ם ויקרא ה' כ"א.

צביעת עינים. יחזקאל כ"ג מ'.

א- ענינו כפירה הידוע בדברי רז"ל, ע"י מלכ"ם ויקרא י"ט י"א. ב-

ענינו כמו שרש רזה (כמו כהמה בחושה). עמש"כ דברים ל"ג כ"ט.

מלת, "כי" משמשת בארבע לשונות (ר"ה דף ג').

א- שם, "כידון" והוא חנית ורומח, ועמש"כ יהושע ח' י"ח, וע"י ש"א

י"ז ו'. ב- איד ושבר ע"י איוב כ"א כ'.

שם, "כָּלִי וְכִלִּי" והוא היפך שוע ונדיב ועמש"כ ישעיה ל"ב ה'.

שם, "כימה" והוא כוכב מה ועראב"ע איוב ל"ח ל"א וברכות נ"ח:

שם, "כיס" ידוע.

שם, "כָּפִים" והוא נקיני הסלעים, כ"כ הקנו' וע"י רש"י ירמיה ד' כ"ט.

שם, "כיר" והוא כלי גדול כמו דוד וקלחת משמש לרחיצה ולבישול

ושאר דברים, ועמו, "כירים" ע"י ויקרא י"א ל"ה.

מלת, "ככה" נרדפת למלת כה שענינה באופן הזה.

שם, "כוכב" ידוע.

א- שם, "ככר" והוא מישור. ב- שם, "ככר" והוא משקל מה ערש"י

שמות כ"ה ל"ט. ג- שם, "ככר" לחם.

מניעה ועצירה, ועמו, "כלאים" שהוא הרכבת שני דברים מתנגדים

כאילו האחד כלוא ומעוכב בחבירו.

כול 816

כון 817

כוס 818

כור 819

כוש 820

כזב 821

כזר 822

כחד 823

כחל 824

כחש 825

כי 826

כיד 827

כיל 828

כים 829

כיס 830

כיף 831

כיר 832

כך 833

ככב 834

ככר 835

כלא 836

כולו לב ונאמן לאדוניו. ב- שם „כלוב” והוא סל, ועי' ירמיה ה' כ"ז. עמש"כ ש"א כ"ה ג'.

א- ענינו נדרף לפעל תמם א', אם להפסק והעדר דבר או לגמר ותשלום, וערש"י בראשית מ"ג ב'. ועמו ענין כליון והשחתה. ועמו ענין תאוה, עד שכמעט כלתה הנפש מרוב התאוה עראב"ע תהלים פ"ד ג'. (ולפי"ז כשענין תאוה באה בשרש כלה מוכן הוא שקאי על הנפש ואתי שפיר למה אין צורך לכתוב אצלה מלת נפש ערש"י ש"ב י"ג ל"ט שזה מקרא קצר ותכל נפש דוד) ועמו „מכלות” זהב שמוזקק ומצורף לתכליתו ושלימותו עי' דבה"ב ד' כ"א. עי' מלבי"ם ישעיה ט"ז ד'. ב- שם „כליות” והוא אבר פנימי כבע"ח, וי"א שנקראו כן בעבור שיש להן כח בתאות המשגל. ועי' דברים ל"ב י"ד. ג- שם „כלי” (והוא מענין א' כי כלי הוא שנגמרה מלאכתו).

שם „כלח” רש"י איוב ה' כ"ו כתב שענינו גמר בישול התבואה (נדרף לשרש כלה א' בחלוקה ה' לח) ועי"ש ל' ב', והרד"ק כתב שהוא עת זקנה והקנו' כתב שענינו חזק ובריאות הגוף, ועי' מועד קטן כ"ח. השלמת חפץ הפעול והספקה לו די צרכו במאכל ובכמשתה ובשאר דברים, להחזיק ולסבול, ועמש"כ בראשית מ"ה י"א.

א- ענינו שלימות, ועמו מלת „כל”. ב- שם „פלה” והיא אשה בימי חופתה ונקראת אפילו אחר החופה כלה לחמיה ולחמותה וכמו שנקרא חתן כל ימיו לחמיו ולחמותו.

בושה וחרפה. והוא יותר מן הבושה והוא מדרך גנאי, ובושה פעמים מדרך השבח מצד הענוה. עי' מלבי"ם ישעיה ל' ג'.

שם „כילפות” והוא כלי ברזל להשחית, כלי שמשברין ומסתתין בו האבנים. תהלים ע"ד ו'.

תשוקה וכוסף. תהלים ס"ג ב'.

שם „כומז” שמוט ל"ה כ"ב והוא תכשיט עשוי בדפוס של בית הרחם, עי' שבת ס"ד.

א- שם „כפמן” והוא מין זרע. ב- שם „מכמני” והוא גנזים ואוצרות.

גניזה ושמירה. דברים ל"ב ל"ד. (דומה קצת לשרש כנס בחלוקה נ' למ').

א- בערה ויקידה טבעי או מוסרי (וקרוב לענינו שחרות דבר הנשרף, עורינו כתנור נכמרו איכה ה' י' פי' הרד"ק נשחרו). ב- שם „כמרים” והוא כהני אלילים (והוא קרוב לענין א' כי הם לובשים שחורים, ועי' מלבי"ם הושע י' ה'). ג- שם „מכמר” והוא פח ורשת, ועי' מלבי"ם ישעיה י"ט ח'.

להרד"ק ענינו כסות והעלם השם דרך כבוד ולהאב"ע ישעיה מ"ד ה' ענינו קריאה.

א- שם „כנ” וכן פנ” והוא בסיס ומושב ועמש"כ בראשית מ' י"ג. ב- שם „כנים” והוא מין רמש ידוע ועמש"כ שמות ח' י"ב.

א- ענינו אסיפה, ועי' מלבי"ם ישעיה י"א י"ב. ב- שם „מכנסים” ידוע (על משקל זוגי לפי שיש לו שתי כנפות).

שפלות לפני מי, טבעי והוא להיות תחת ידו למשול בו, או מוסרי והוא שפלות רוח.

שם „כנען וכנעני” והוא תואר לסוחר עמש"כ בראשית ל"ח ב'. עי' מלבי"ם ישעיה כ"ג ח'.

שם „כנף” והוא אבר העוף לעוף בו, והנגזר ממנו. ולהרד"ק יש ענינו אומה ונעדרה (והענין ל' ה') הנגזר מלשון חלף והוא

838. כלה

839. כלח..

840. כלכל

841. כלל

842. כלם

843. כלף.

844. כמה.

845. כמז..

846. כמן

847. כמס.

848. כמר

849. כנה

850. כנן

851. כנס

852. כנע

853. כנען

854. כנף

בכנופיא (יומא נ"א.) וערש"י וראב"ע שם. והושאל לקצה הבגד או קצה הארץ. ערש"י חולין נ"ז: וויקרא א' י"ז ובמלבי"ם שם.

שם „כנור” והוא כלי שיר.

שם „כסא” והוא כלי מושב נכבד. ע"ש כסה ב'.

א- לשון כסוי היפך גלוי טבעי או מוסרי, ועמו שם „כסות” והוא בגד שיתכסה בו האדם (אף שאינו תפור למדתו ו, לבוש” תפור למדת המחלבש, עי' מלבי"ם ישעיה נ' ג'), ועי' מש"כ יחזקאל י"ג י"ח. ב- שם „כסא וכסה” (ואולי השרש כסא) וענינו זמן קבוע או מועד ידוע עי' רש"י וראב"ע תהלים פ"א ד' ומשלי ד' כ' ועי' ר"ה ח'. עמש"כ תהלים קמ"ג ט'.

כריתת זמורה ויבשותה, ישעיה ל"ג י"ב תהלים פ' י"ז ועמש"כ ישעיה ה' כ"ה. א- ענינו כמו שרש סכל, ועי' מלבי"ם תהלים צ"ב ד'. ב- שם „כסל” וענינו בטחון ותקוה. ג- שם „כסיל” והוא מזל השמים או כוכב מה ועי' ראב"ע ישעיה י"ג י' וברכות נ"ח: ד- שם „כסל” והוא שם אבר בעח"י, ועי' מלבי"ם ויקרא ג' ד' ותהלים ל"ח ח'.

שם „כסלו” והוא חדש החשיעי ועמש"כ זכריה ד' א'. נחמיה א' א'.

א- תספורת לא גלוח מכל וכל עי' נדרים נ"א. ב- שם „כסמת” והוא מין דגן.

ערך במספר ועמו „מכס” לפי שדרך לוקחי המכס לקחת במנין מן העובר עליהם חמישית או ששית או עשירית לפי החוק והמנהג, ועמש"כ שמות י"ב ד'. (עי' תהלים ט"ז ה').

א- תאוה וחמדה, ועמו שם „כסף” והוא מתכות ידוע שהכל נכספים לו, ובהרחבה כולל כל מטבע היוצא בהוצאה. ב- ענינו בושה וכלרז"ל עי' רד"ק צפניה ב' א'.

חרון וקצף, ועי' מלבי"ם יחזקאל ט"ז מ"ב.

ענינו שכוך האף, ועי' משלי כ"א י"ד.

כל לשון כפל, שענינו פי שנים. (ערש"י איוב מ"א ה').

ענינו אסיפה או רעב ועמש"כ יחזקאל י"ז ז'.

שם „כפיס” והוא קרש או קורה, חתיכה מהקורה, עי' חבקוק ב' י"א. עי' ריש מס' ב"ב מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסין לבינין.

שחייה בגוף, ועמו שם „כף” והוא פסת יד ורגל הנכפפין והושאל לעצם הירך הכפוף, ועמו כלי בית קבול עשוי ככף, והענגים יקראו כפים איוב ל"ו ל"ב ע"ש עב קטנה ככף איש מ"א י"ח מ"ד. עמש"כ שמות ל"ג כ"ב. עי' ישעיה ט' י"ג ואיוב ט"ו ל"ב.

א- שם „כופר” והוא מין זפת, והנגזר ממנו כסוי וטוח טבעי בכפר וזפת, ובא לכסוי אף שאינו מזפת כמו „כפרת”. ב- כל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים כולן לשון קנוה והעברה הן ערש"י בראשית ל"ב כ"א, ולהקנו' הוא מענין א' דבבנין פֿעַל ענינו כיסוי מוסרי ורובו לכיסוי חטא עון (ו, אכפרה פניו” דשם בבראשית פ"י אכסה פניו במנחה ולא יראה לחובתי כי השחד יעור), ועמו „כפֿר” שם לדבר המכסה ומגין על הנפש מעון, ועמו „כפֿור” שם מזרק לקבל דם הקרבנות לכפרה, וערש"י עזרא א' י' ודבה"א כ"ח י"ז ודבחים כ"ה.. ג- שם „כפור” והוא הקרח הדק המפורז, שנופל בשחר בימי הקור

855. כנר

856. כסא

857. כסה

858. כסח..

859. כסל

860. כסלו..

861. כסם

862. כסס

863. כסף

864. כעס

865. כפה.

866. כפל

867. כפן

868. כפס.

869. כפף

870. כפר

השרשים ועניניהם

(ואולי נקרא כן מפני שהוא מכסה הארץ והוא מענין א'). ד- שם
 ,,כפיר" והוא מין אריה, ועי' רד"ק שופטים י"ד ה'. ה- שם ,,כפר"
 והוא מושב בתי החצרים (אולי הוא היפך ענין כסוי ענין א' לפי שהוא מגולה). ו-
 שם ,,כופר" והוא מין בושם.

לרש"י ענינו הפיכה עי' איכה ג' ט"ז ולהרד"ק ענינו גיאול או עטיה.

שם ,,כפתר" והוא כמין תפוח עגול לנוי, ועי' עמוס ט' א'.

שם ,,כרוב" והוא לשון כרביא ר"ל כתינוק עי' סוכה ה: ועי' ראב"ע
 בראשית ג' כ"ג.

עטוף וכסוי, עי' דבה"א ט"ו כ"ז.

א- ענינו חפירה. ב- תיקון סעודה. ג- ענינו קנין עמש"כ בראשית נ'
 ה' ועי' רד"ק הושע ג' ב'.

שם ,,כתריך" והוא טלית או אדרת, עי' אסתר ח' ט"ו (ובדרז"ל ענינו
 כריכה).

שם ,,כַּרְכַּב" והוא היקף סביב בעגול ערש"י שמות כ"ז ה'.

שם ,,כרכום" והוא מין בושם ידוע. שה"ש ד' י"ד.

ענינו רקוד או ענינו שיר ושבח, ועמש"כ ישעיה ס"ו כ'.

שם ,,כרם" והוא שדה גפנים, והנגזר ממנו.

א- שם ,,כרמל" ענינו דישון ושבח במלילות זורעים ובשדה תבואה.

ב- שם ,,כרמיל" והוא תולעת שני עי' דבה"ב ב' ו'.

כליון וכריתתו, ויש מפרשים ,,יכרסמנה" יְכַרְס מְנָה כלומר ימלא כרסו
 ממנה עי' תהלים פ' י"ד.

הברכת ברכים ועמו ענין הכנעה, ועמו ,,כרעים" שם ברכים כורעות.

שם ,,כרפס" והוא מין צבע ירוק. אסתר א' ו', ועי' מגילה י"ב..

א- שם ,,כר וכרים" והם כבשים שמנים, והרד"ק כתב שעל דרך
 השאלה נקראו הנגידים והאצילים כרים. ב- שם ,,כר" והוא מרדעת.

ג- שם ,,כרי" והוא גבורים ואדירים, מ"ב י"א ד' ושם ט'. עראב"ע
 ישעיה ט"ז א' שכתב מין ממני הגמל. עמש"כ ישעיה ל' כ"ג ותהלים ס"ה י"ד.

שם ,,כרס" והוא בטן. ירמיה נ"א ל"ד.

כל לשון כריתה (ועי' ברכות ד').

שם ,,כשב" ידוע, כמו כבש וע"ש כבש.

ענינו כמו שרש כסה, ועמש"כ דברים ל"ב ט"ו.

נפילת התגברות וריפוי הכח, כל לשון כושל ומכשול, ועי' תהלים
 ע"ד ו'.

כל לשון כישוף ועראב"ע שמות ז' י"א.

א- ענינו טוב ראוי ונכון. ועי' רש"י וראב"ע תהלים ס"ח ז'.

רשימת מלים ואותיות בעט ובדיו.

שם ,,כותל" והוא קיר. שה"ש ב' ט'.

א- שם ,,כתם" והוא זהב טוב ומוזהר. ב- ענינו רשימה עי' ירמיה ב'
 כ"ב, ובלרז"ל קראו לרושם הדבר כתם. עי' תהלים ט"ז א'.

שם ,,כתנת" והוא חלוק שעל הבשר או מעיל, עי' רד"ק ש"ב י"ג י"ח.

שם ,,כתף" והוא האבר אשר ממעל לזרוע, והושאל לצד ופאה עי'
 שמואל ב' י"ז.

השרשים ועניניהם

מא

שם ,,כתר" והוא נזר ועטרה, והנגזר ממנו, ועי' שופטים כ' מ"ג.

כתיתה ושחיקה, ועי' שופטים ט"ו י"ט וצפניה א' י"א.

כתישה וטחינה, רציצה ושבר. (עי' דה"ב ב' ט').

שם ,,תלאכות" וענינו יובש וצמאון ועמש"כ הושע י"ג ה'.

עייפות ועמל.

ענינו כריכה וכסוי, או ענינו נחת ונעימות ועמש"כ ש"ב י"ט ה' ועי'
 איוב ט"ו י"א וע"ש אט.

א- שם ,,מלאך" וענינו שליחות ועי' חגי א' י"ג ובמש"כ נחום ב' י"ד.

ב- שם ,,מלאכה" והוא מעשה ועבודה.

שם ,,לאם" נדרף לגוי, עם ואום (ע"ש אמם ג'). שם לאם הוראתו על
 אומה המתאחדת מצד שיש לה דת מיוחדת ואמונה אחת תצרפם.

ערש"י בראשית כ"ה כ"ג שפי' לשון מלכות.

שם ,,לביא" והוא מין אריה, ועי' רד"ק שופטים י"ד ה'.

א- תקן מין מאכל מבצק עי' ש"ב י"ג ו'. ב- שם ,,לבב ולב" אבר
 ידוע, ולפי שהלב משכן השכל והיצר ישתמש לחפץ ודעת ומחשבה

וכו', והנגזר ממנו, ועי' שמות ג' ב'.

לשון יגיעה או לשון כושל ולכד, עי' משלי י' ח' והושע ד' י"ד.

א- שם ,,לִבְנָה" לבנין, והנגזר ממנו, ועמש"כ ש"ב י"ב ל"א. ב- שם
 ,,לִבְנָה" והוא מין עץ. שם ,,לִבְנָה" והוא מין שרף. ,,לִבְנָה" שם יצר

ידוע. ג- כל לשון לובן שענינו מראה כשלג, ועמו ,,לִבְנָה" שם ירח
 ע"ש הלובן.

לקיחת כגד על הגוף.

שם ,,אלגומים" או ,,אלמגים" והוא מין עץ, ועמש"כ מ"א י' י"א.

שם ,,להב ושלחבת" והוא להט וברק, ועי' שופטים ג' כ"ב,
 ובמלבי"ם יחזקאל כ"א ג' ובמש"כ שם.

שם ,,להג" הרד"ק כתב שענינו למוד מאין הבנה והקו' כתב שענינו
 מחשבה ועיון בדבר, ועי' קהלת י"ב י"ב ברש"י וספורנו ובשפתי

חכמים. (עי' קינות השניה ליום ט' באב איכה אצת וכו' איכה כונת
 וכו' ובכן להגנו זכור ה' מה היה לנו).

חסר דעת, וערש"י בראשית מ"ז י"ג ובמש"כ שם.

ברק ולהב אש, עמש"כ בראשית ג' כ"ד, ועי' שמות ז' י"א.

ענינו חלקים או שבירה כמו הלם א'. משלי י"ח ח' ושם כ"ו כ"ב.

שם ,,להקת" בסמיכות נביאים, והוא חברה, והוא כמו ,,קהלת"
 בהפוך אותיות, עי' ש"א י"ט כ'.

מלת ,,לו" ענינה כמו אם, ובכללה אולי ופן, ויש שענינו הלוואי.

מלת ,,לא" היא מלת השלילה כמו אַל, וע"ש אין. וכאשר יכנס עליו ה"א
 התימה פ"י הפך לא כלומר הן, הלא אם חטיב בראשית ד' ד', ועי' דברים ג' י"א.

שם ,,לוג" והוא מדת הלח י"ב בהין וכ"ד בסאה, והוא שעור ששה
 ביצים. (ועי' משנה ברורה סימן תנ"ז אות ג' ובפ"י החיים סימן קס"ח אות מ"ו).

א- הלוואה בכסף כמו שאילה בחפצים. ב- חבור ודבוק. ג- שם
 ,,לוייתן" והוא תנין הגדול שבים.

א- עונת וטחינה היפך יושב. ב- שם ,,לוג" והוא עץ שגדלניו רב

.898

.899

.900

.901

.902

.903

.904

.905

.906

.907

.908

.909

.910

.911

.912

.913

.914

.915

.916

.917

.918

.919

.920

.921

.922

מג	השרשים ועניניהם
שהביא מהמדרש רבה עה"פ ומשה עלה אל האלהים שמות ו"ט ג'. עמש"כ תהלים כ"ב ט"ז.	
לקחת דבר מפוזר.	לקט 952
שתיית כלב בלשונו.	לקק 953
שם,,מלקוש" והוא מטר המאוחזר, ושם,,לקש" והוא תבואה או עשב המאוחזר ע"י עמוס ד' א', והנגזר ממנו, ע"י איוב כ"ד ו'.	לקש 954
שם,,לשד" והוא לחלוח ושומן ועמש"כ במדבר י"א ח'.	לשד.. 955
שם,,לשכה" והוא חדר.	לשך 956
שם,,לשם" והוא מין אבן יקרה. שמות כ"ח י"ט, ועיי"ש ברכינו בחיי שכתב שנמצא בו פרצוף אדם מהופך.	לשם.. 957
שם,,לשון" והוא אבר הפה ידוע, והנגזר ממנו, ובא על הדבור וע"ש שפה.	לשן 958
שם,,מלתחה" והוא אוצר הבגדים, וערש"י מ"ב י' כ"ב.	לתח.. 959
שם,,לתך" והוא מדה חצי חומר. הושע ג' ב'.	לתך.. 960
שם,,מלתעות" תהלים נ"ח ד' והם שינים הגסות ר"ל הפנימיות כמו,,מחלעות" ע"ש תלע. ע"י ראב"ע איוב ד' י'.	לתע.. 961
מלת,,מאד" וענינו הפלגה ועוצם ועראב"ע ורמב"ן דברים ו' ה'.	מאד 962
שם מספר,,מאה ומאתים".	מאה 963
שם,,מאומה" וענינו היפך כל, כמו כלום בלשון הש"ס.	מאם 964
ענינו סירוב (ועמש"כ במדבר כ"ב י"ד).	מאן 965
תיעוב וגיעול, וע"י מלבי"ם ישעיה ה' כ"ד.	מאס 966
להרד"ק ענינו כענין כאב והקונ' כתב הכנסת ארס המתפשט ומכלה, וערש"י יחזקאל כ"ח כ"ד.	מאר 967
שם,,מגד ומגדנת" וענינם מתק ועדנים, והרד"ק כתב כלל המלה הזאת הדבר שמשוכח והמעולה בין בפירות בין בזהב וכסף ואבנים יקרות ובגדים. ועמש"כ בראשית כ"ד נ"ג.	מגד 968
שם,,מגל" והוא חרמש, ועמש"כ ירמיה ג' ט"ז.	מגל.. 969
נתינה ומסירה והסגר.	מגן 970
הורדה והשפלה, תהלים פ"ט מ"ה ועמש"כ יחזקאל כ"א י"ז.	מגר.. 971
שיעור שטח באורך רוחב וגובה, או שיעור כמות במילוי, ועמו,,מדו" שהוא שם מלבוש למדת האיש וע"ש דוה ב' ובמש"כ ש"ב י' ד'.	מדד 972
שם,,מדינה" והיא קבוץ ערים רבים ועמש"כ מ"א כ' י"ד.	מדן 973
מלת,,מדוע" והיא מלת השאלה, מה היא הסבה המסבבת דבר זה, ובמלת,,למה" הוא שואל איזה תכלית בזה, ועמש"כ בראשית כ"ו כ"ז.	מדע 974
מלת,,מה" והוא מלת השאלה לדעת ענין הדבר (מבלעדי אדם) היאך הוא או מה הוא ויש שהוא במקום מתי תהלים ע"ט ה' ויש להפלת הדבר או לגרעון הדבר ולחסרונו, ועמו מלת,,למה וכמה" וע"י רד"ק יחזקאל י"ט ב'.	מה 975
מזיגה ועירוב. ישעיה א' כ"ב.	מהל.. 976
איחור ועכבה, ועמש"כ בראשית י"ט ט"ז, וע"י מלבי"ם חבקוק ב' ג'.	מהמה 977
א- כל לשון מהירות היפך התמהמה, וע"י חבקוק א' ו'. ב- קנין אשה במתנות וסבלונות.	מהר 978
ענינו נמיסה טבעי או מוסרי הפרדת דבר יבש עפרורי שבאו לתוכו מים, ומתרכך ונמג וערש"י יחזקאל כ"א כ'.	מוג 979
שם,,מוח" והוא שומן. תהלים פ"ו ט"ז.	מוח 980

מב	השרשים ועניניהם
אגוזים דקים.	
לוח 923	א- שם,,לוח" והוא טבלא של עץ או אבן. ב- שם,,לח ולחה" וענינו רטיבות היפך יובש, ועמש"כ בראשית ל' ל"ז.
לוט 924	א- שם,,לוט" וענינו סתר וחשאי. ב- כיסוי ועטיפה, וע"י מלבי"ם ישעיה כ"ה ז' ג- שם,,לוט" ע"י תרגום ורש"י בראשית ל"ז כ"ה.
לול 925	א- שם,,בלולים" והוא מדרגות ומעלות וע"י מ"א ו' ח'. ב- שם,,ללאת" תרגומו ענובין, שהקסים נאחזים בהן. ג- מלת,,לולא ולול" ענינה כמו אם לא ועמש"כ בראשית ל"א מ"ב.
לון 926	א- כל לשון לינה ומלון, ובענינו עכבה ושכיבה. ב- תרעומות ורגון.
לוצ 927	בליעה או קלקול והשחתה, ועמש"כ עובדיה א' ט"ז.
לוצ 928	א- נתינת דופי במי, ודפ"ר דבה ולעג. ב- מה שענינו מי שעומד מצד חבירו ובמקומו בדבור (היפך ענין א').
לוש 929	עריכות הבצק וגלגול העיסה.
לו 930	מלת,,לז" כנוי הרומז לדבר שכנגדו ומראהו באצבע עמש"כ בראשית כ"ד ס"ה, מלת,,לז" לזכר ולנקבה ובתוספת ה"א לזכר,,לזה" ובתוספת ו"ו לנקבה,,לזו".
לזה.. 931	מלת,,לזות" (משלי ד' כ"ד) כמו ענין שרש לזז א', והקונ' לא הביא שרש,,לזה" ומלת,,לזות" הביאה בשרש,,לזוז" וכתב שהיא על דרך נל"ה.
לחה 932	שם,,לחי" והוא בשר הפנים שבכעצ".
לחך 933	ענינו לקיקה, והקונ' כתב שענינו קנוח והסרה, ובעפר הרגל להכנעה.
לחם 934	א- שם,,לחם" ואכילתו, והושאל לכל מאכל, וע"י מלבי"ם ויקרא ז' י"ג. ב- לשון מלחמה (לפי שיש במלחמה מאכל החרב זה מזה). והקונ' כתב ענין ג- שם,,לחום" והוא גוף, וע"י תרגום וראב"ע איוב כ' כ"ג.
לחץ 935	ענינו כמו שרש דחק, טבעי או מוסרי. ע"ש נחץ.
לחש 936	דבור בחשאי בלי השמעת קול, ועמש"כ ישעיה ג' כ'.
לטא.. 937	שם,,לטאה" והוא מין שרץ הארץ. ויקרא י"א ל'.
לטש 938	חדוד ומריטה.
ליל 939	שם,,ליל ולילה" היפך יום וע"י מלבי"ם ישעיה כ"א י"א, ועמו,,לילית" שם שירה, או שם חיה מדברית ולפי שצווקת בלילה נקראת כן ע"י ישעיה ל"ד י"ד.
ליש 940	שם,,ליש" והוא האריה הגדול, וע"י רד"ק שופטים י"ד ה'.
לכד 941	תפיסה וכיבוש. ע"י מלבי"ם משלי ו' ב' ובהגר"א שם.
למג 942	ע"י שרש,,לגם".
למד 943	קניית ידיעה או מעשה בהרגל חנוך ועיון. ערש"י שופטים ג' ל"א.
לעב.. 944	ענינו כמו שרש לעג. דה"ב ל"ו ט"ז.
לעג 945	התול ובזיון, וע"י מלבי"ם ישעיה ל"ז כ"ב (ע"ש עלג).
לעז.. 946	דבור בלשון אחר שאינו לשון קודש, וע"י תהלים קי"ד א' ובמש"כ ישעיה ל"ג י"ט.
לעט.. 947	ענינו אכילה, וערש"י בראשית כ"ה ל'.
לעץ 948	שם,,לענה" והוא עשב מר.
לפד 949	שם,,לפיד" והוא עץ בוער, וע"י שופטים ד' ד'.
לפת 950	ענינו כמו שרש אחז, ולהרד"ק ענינו ההפוך והנטיה. ע"ש פתל.

תפישת דבר ביד לדעת מה הוא.
 שם, „מתג“ והוא הברזל הארוך שמשמין בפי הבהמה להנהיגה והוא כמו הרסן אלא שאינו עשוי בתכונתו, ועי' ש"ב ח' א'.
 שם, „מתיים“ והוא אנשים.
 ענינו שטיחה, ועמו, „אמתחת“ שם שק שנמתח כשממלאים אותו.
 מלת, „מתי“ והוא שאלת גבול זמן העתיד.
 שם, „מתנים“ נרדף לחלצים.
 נעימות ועריכות.
 א- שם, „נא“ והוא בשר שאינו צלוי כל צרכו (והוא מענין ב', „כאשר הוא עתה“ עראב"ע שמות י"ב ט'). ב- מלת, „נא“ וענינו עתה (ותרגומו כעץ). ג- מלת, „נא ואנא“ וענינו תחינה ובקשה (ותרגומו בבצור). ועמ"ש"כ בראשית נ' י"ז. ולפעמים קשה לדעת אם ענינו עתה או תחינה ובקשה, וגם מהתרגום קשה לדעת אם כונתו לפרש על פי פשוטו או לא עי' שמות י"א ב', כי התרגום יניח לפעמים הדבר הידוע וסומך על שהוא גלוי ותפס ענין אחר נסתר כדי שיגדיל תורה ויאדיר, עי' רד"ה שמות ט"ז ח'. עראב"ע תהלים קט"ז ט"ז שתיבת אָנָא פעם לשון פיוס ופעם לשון תודה, והרד"ק כתב שפעמים הוא לשון הודעה כמו אנא חטא העם הזה שמות ל"ב ל"א שהתודה על חטאתם (ולהאב"ע בפיה"ק הוא לשון פיוס שם).
 עמ"ש"כ תהלים ל"ג א' בשם הרד"ק ששרש תיבת נָאָה הוא אוה ויתכן שהשרש נאה.
 דבור נבואי או מליצי.
 ענינו זנות, וערש"י וראב"ע שמות כ' י"ג.
 בזיון ומיאוס בדבר גם כעס, ועי' מלבי"ם ישעיה ה' כ"ד.
 ענינו צעקה, ע"ש אנק.
 הרחקה והשלכה מן הלב, ביטול והשבתה תהלים פ"ט מ' איכה ב' ו'. עמ"ש"כ מלאכי ג' ט'.
 דבר חזון, ועמו, „נביאך“ שהוא מליץ וערש"י שמות ז' א'.
 חלול וריק, ועמ"ש"כ שמות כ"ז ח'.
 צעקת כלב. ישעיה נ"ו י'.
 ראייה והשקפה, השגחה, ועי' רמב"ן במדבר כ"ג כ"א שפי' מענין בטחון ותקוה (שאדם מביט שיהיה) ועי' שם במלבי"ם.
 עמ"ש"כ שמות י"ד ג' בשם הב"מ, ובאב"ע שם שכתב שהנו"ן ב, „נבכ"י איוב ל"ט ט"ז שרש, ועמ"ש"כ שרש בכה.
 א- בלוי וכמוש, ועמו, „מבול“ עמ"ש"כ בראשית ו' י"ז. ב- פחיתות וניוול. ג- שם, „נבל“ כמו נאד, נבל מציין כלי מיוחד רק ליון והוא מחוסר. ד- שם, „נבל“ והוא מין כלי זמר. עי' איוב ל"ח ל"ז.
 יציאת דבר בשפע ממקורו, ונקרא הדבור בלשון זה לפי שהוא יוצא מהפה כמים מהמקור, ועמו, „מבוע“ קהלת י"ב ו' והוא הכבר שהוא מקור הדם.
 שם, „נגב“ והוא פאת דרום ולפי שארצה יבשה מתום השמש הושאל לכל מקום חורב ויבש, עי' יהושע ט"ו י"ט ובמ"ש"כ ישעיה כ"א א'.
 א- ספור והודעת חדשות ובשורות (הממשיך לב השומע ולכן בא ענינו בבנין הפעיל כי היא פעולה הגורמת שימשך השומע, תרגום

משש 1052
 מתג 1053
 מתה 1054
 מתח 1055
 מתי 1056
 מתן 1057
 מתק 1058
 נא 1059

נאה

נאם 1060
 נאף 1061
 נאץ 1062
 נאק 1063
 נאר 1064
 נבא 1065
 נבב 1066
 נבה 1067
 נבט 1068

נבך

נבל 1069

נבע 1070

נגב 1071

נגד 1072

שם, „מערה“ והוא חפירה ומחילה בארץ, ולר' יונה בן ג'נאח יש בענינו לשון צד עמ"ש"כ שופטים כ' ל"ג.
 כל לשון מציאה שענינו השגה, טבעי או מוסרי. עי' מלבי"ם עה"פ ותמצא כקן ידי לכל העמים (ישעיה י' י"ד) מ"ש"כ כי מציאה עם יד אינו מציאת הנאבד רק השגה. עמ"ש"כ במדבר י"א כ"ב.
 שם, „מצד ומצודה“ והוא מגדול ומבצר.
 סחיטה ומציצה. עי' מלבי"ם ויקרא א' ט"ו.
 שם, „מצח“ והוא פדחת, ועמו מצחת נחשת עי' ש"א י"ז ו'.
 ענינו מציצה, „ניקת החלב והשוד, ועמ"ש"כ ישעיה ט"ז ד'. ע"ש מיץ.
 מלת, „מצר ומצרים“ כתבנו בשרש צור.
 שם, „מקל“ נרדף לחוטר ומטה עמ"ש"כ בראשית ל' ל"ז. עי' מלבי"ם ירמיה א' י"א.
 נמיחה ונמיסה בשר הנרקב ונמוק על ידי רקבון.
 שם, „מריא“ מין ממני הבקר הגדולים וי"א שהמפוטמים שבבהמות יקראו מריאים עי' שבת קנ"ה: ואין מאמירין את העגלים. עמ"ש"כ ויקרא א' ט"ז.
 שם, „מורג“ והוא כלי דיש, עי' ישעיה מ"א ט"ו.
 א- בגידה במושל עי' מלבי"ם ישעיה א' כ'. ב- דלות ושפלות ע"ש רוד והרד"ק הביא מלת, „מרודים“ דישעיה נ"ח ז' בשרש מרד ושרש רוד.
 א- כל לשון מרי שענינו סירוב. ב- שם, „מורה“ והוא תער. עמ"ש"כ תהלים ט' כ"א.
 מעיכה וכתיתה, והרד"ק כתב שיש בענינו חבישה וחיתול וערש"י ורד"ק ישעיה ל"ח כ"א, ועמ"ש"כ ויקרא כ"א כ'.
 א- תלישת השער. ב- מה שענינו לטוש, מריקה והעברת החלודה, ועמ"ש"כ יחזקאל כ"א י"ד.
 חוזק ותוקף, פירוש ובאור הדבר לבררו היטב עי' רש"י מ"א ב' ח' ומלבי"ם איוב ט"ז ג'.
 הסרה והוצאת דבר בלוע, ומזה ציחצוח, ומזה נקרא לקישוט הנשים „תמרוק“ לפי שהוא ממרק זוהמת הבשר ומנקוה עי' רד"ק שופטים ו' י"ט.
 כל לשון מרידות, טבעי או מוסרי, ועמ"ש"כ ישעיה מ' ט"ו. ב- ענין הגבהה, כ"כ הרד"ק עי' ירמיה ל"א כ'. עי' איוב ט"ז י"ג.
 משיכה והעלאה, ועמו שם „משי“ ארג המשווי מפי התולעת.
 סיכה בשמן לכהונה ומלכות, ובשאר דברי קדושה. והושאל לנביא אף שאינו מושח. ערש"י יחזקאל כ"ח י"ד.
 כל לשון משיכה, טבעי או מוסרי, ועמו, „משך“ חכמה איוב כ"ח י"ח שפי' יקר החכמה כי הדבר היקר ימשך שמו למרחוק ועיי"ש ברלב"ג, וכן „משך“ הזרע תהלים קכ"ו ו' כי הזרע יקר לזורעו ועיי"ש בראב"ע, וערד"ק עמוס ט' י"ג. וי"א שמשך חכמה ומשך הזרע הם לשון קנייה כי רוב מה שהאדם קונה במשיכה הוא קונה.
 א- שררה ושלטון. ב- ענינו דמיון עי' מלבי"ם ישעיה מ"ו ה' ורובו דבור מליצי שממנו יוצא דבר אחר הדומה לו ועיי"ז מתחקה הדבר בלב השומע. ענין א' הוא מענין ב' שכל ממשלה בארץ אינה אלא כבואה של הממשלה דלעילא עי' פחד יצחק, פסח סוף מאמר ס"ט. עוד י"ל כי המשל ממשיך העם אליו ולכן הוא נקרא נגיד (ע"ש נגד) וכן המשל ממשיך השומע להבין הנמשל.
 ענינו גידול, ועמ"ש"כ בראשית ט"ו ב' וצפניה ב' ט'.

מער 1030
 מצא 1031
 מצד 1032
 מצה 1033
 מצח 1034
 מצץ 1035
 מקל 1036
 מקק 1037
 מרא 1038
 מרג 1039
 מרד 1040
 מרה 1041
 מרח 1042
 מרט 1043
 מרץ 1044
 מרק 1045
 מרר 1046
 משה 1047
 משח 1048
 משך 1049
 משל 1050
 משק 1051

השרשים ועניניהם

משכו אתגידו, עי' שבת פ"ז. ויגד משה דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה. ב- שם, נגיד" והוא תואר למושל ושר (שהעם פונים אליו, והוא ממשיך אותם), ועי' משלי ח' ו'. ג- מלת, נגד" נרדפת למלת מול ונוכח כמו לפני עי' מלבי"ם ויקרא ג' ט' (הדבר נמשך למה שכנגדו, ואולי הוא גם היפך ענין משיכה שהדבר מתנגד למה שכנגדו). ע"ש נכד. בהירות והארה זכה מראה לבנה, ועי' מלבי"ם ישעיה ט' א'.

דחיפה והכאה בקרן.

שיר וזמר, נגון הוא ביד בכלי.

א- קריבות ופגיעת דבר בדבר. ב- כאב ומדוה.

הכאה ודחיפה ורובו מכת מות.

נזילה והתכה.

קריבה אל דבר בהליכה, ועי' מלבי"ם ויקרא ט' ה'.

וענינו לחץ ודחק, ועי' מלבי"ם ישעיה ג' ה'.

שם, נד" והוא הדבר המקובץ וגבוה כגדיש, ועמש"כ שמות ט"ו ח'.

נתינת מתנה ברצון טוב.

ענינו ריחוק, ע"ש נדה א'. עמש"כ ויקרא כ' כ"א.

א- מה שענינו הרחקה. ב- שם, נדה ונדן" והוא מוהר ואתנן יחזקאל ט"ז ל"ג.

ענינו כמו שרש דחה.

שם, נדן" והוא נרתיק לחרב. דה"א כ"א כ"ז וכן בארמית דניאל ד' ט"ו.

דחיפת דבר קל.

ביטוי שפתיים לעשות דבר לגבוה. עי' מלבי"ם במדבר ל' ג'.

הולכה והדרכה, טבעי או מוסרי. עי' מלבי"ם שמות י' י"ג וישעיה מ"ט י'.

א- ענינו יללה. ב- געגוע ונטיה אחר מה, ערש"י ש"א ד' ב'.

א- הנהגה בנחת ובלאט, ע"ש נחה. ב- שם, נהללים" מין ממיני

עצים השפלים והפחותים עמש"כ ישעיה ד' י"ט.

ענינו שאגה, המיה. עי' בהגר"א ישעיה ה' כ"ט.

המיה, געית פרא. איוב ו' ה' ושם ל' ד'.

א- שם, נהר" נרדף לנחל וגדול ממנו, והנגזר ממנו, ערש"י ישעיה ב' ב'.

ובמלבי"ם שם, ושם י"ט ה'. ב- ענינו אור עמש"כ תהלים ל"ד ו'. עי' שופטים ו' ב'.

הסרה וביטול דעת ומחשבה. עי' מלבי"ם במדבר ל' ו'.

צמיחה ופריה, והושאל לדבור כי הוא פרי הלשון.

א- ענינו נחמה, ועי' רד"ק ירמיה ט"ו ה'. ב- תנועה ותנועה הנה והנה

עי' מלבי"ם ישעיה כ"ד ב'. ג- שם, נאד" נרדף לשרש נבל ג' והוא של עור.

שם, ננה" והוא משכן, והנגזר ממנו. עמש"כ שמות ט"ו ב', וירמיה ט' ט'.

חניה ושביחה ממעשה ומרגוע, ועמו, נניחוח". עמש"כ ישעיה ל' ט"ו.

ענינו כמו שרש מוט, ערש"י וראב"ע תהלים צ"ט א'.

שינה קלה.

ענינו בריחה. ברח הוא בצנעה או שלא ירגישו שדעתו לברוח, והוא

בורח מפני מי שיש לו שכל. נס הוא בפרהסיא, והוא נס מכל דבר.

ענינו כמו נוד ב', ועמו, מנענעים" שם כלי ניגון עי' ש"ב ו' ה'.

השרשים ועניניהם

י"ז ורמב"ן שמות ל"ה כ"ב. ב- שם, נפת" והוא מחוז או פלך. ג- ההתכה והזלוף בבשמים, עי' משלי ד' י"ז ולהרד"ק השם נפת שה"ש ד' י"א הוא משרש נוף וע"ש נפת. עמש"כ תהלים מ"ח ג'.

א- השלכת הנץ והשכתת פריחתו, ערש"י שיר השירים ד' י"ג. ב- שם, ניצוץ" והוא זיק אש, ועמש"כ ישעיה א' ל"א ויחזקאל א' ד'.

א- שם, נר ומנורה" ועמו, ניר" שענינו מלכות וממשלה, לפי שהיא כמו נר לעם להאיר להם. ב- ענינו חרישה. עי' שרש ניר. ערש"י מ"א י"א ל"ו.

שם, נזיד" והוא תבשיל, ועמו, נזוד" שפי' ויבשל, עמש"כ בראשית כ"ה כ"ט.

נתיזה וזריקה.

ענינו כמו שרש נסח, ועמש"כ שמות כ"ח כ"ח.

ענינו כמו שרש נגר, ועמו, ולמזלות" שם כוכבים הנזולים במרוצתם, ועמש"כ מ"ב כ"ג ה'. עי' מלבי"ם ישעיה מ"ה ח'.

שם, נזם" והוא תכשיט האף והאוזן.

ענינו הפסד. אסתר ד' ד'.

א- פרישות וריחוק מדבר, וערש"י ורמב"ן ויקרא כ"ה ה', וע"ש סוג.

ב- שם, נחר" והוא כתר ועטרה, ועי' נחום ג' י"ז. (ואולי הוא מענין

א' שהנזר מראה שהוא פרוש במעלה וחשיבות).

ענינו כמו נהג, נהל, טבעי או מוסרי. עי' מלבי"ם תהלים ל"א ד'.

א- אחוזה וירושה. ב- שם, נחל" נרדף למעיין ונהר, ויש שענינו

בקעה. ג- שם, נחילות" והוא כלי זמר מה עי' תהלים ה' א' ושם י"ח ה'.

חרטה ושינוי מחשבה, או רצוי מיגון ועצב, תנחומים.

מהירות, איצה ולחיצה (בהפוך ל"ב), עי' ש"א כ"א ט'.

שם, נחירים" והמה נקבי האף, ונקראת העטישה על שם הנחירים, עי' ירמיה ח' ט"ז.

א- ענין נחוש עי' סנהדרין ס"ה: ב- שם, נחשת" והוא מין מתכת. ג-

שם, נחש" והוא מין חיה זוחלת ידוע (אולי קרוב לענין שרש לחש ע"ש לחישתו

או קרוב לשרש רחש שהוא זוחל). עי' גור אריה במדבר כ"א ט'. עי' יחזקאל ט"ז ל"ו.

ענינו ירידה או חניה, וערש"י תהלים ל"ח ג'.

כל לשון נטיה, טבעי או מוסרי, ועמו, נמטה" שנוטים עליו בשכיבה,

ועמו, נמטה" שם מקל למשען עליו, והוא גם שבט (משפחה) שהוא

למשען יותר מאחרים, ע"ש שבט. הרד"ק כתב שיש בשרש זה ענין

פשיטה ומתיחה, עי' במדבר כ"ד ו' ותהלים ק"ד ב'. עי' מלבי"ם ישעיה י' ה'.

ענינו כמו נשא, ועי' מלבי"ם ישעיה ס"ג ט'.

שימת שורש בארץ לצמוח ולגדל, ועי' מלבי"ם ויקרא י"ט כ"ג וע"ש

שתל. עראב"ע תהלים צ"ד ט'.

נזילה בנחת ורובו לדבר מתוק, והושאל לנבואה ודבור ערב, ועמו

ננף" שם צרי הנוטף מעצי הקטף, וערש"י ישעיה ג' י"ט.

ענינו כמו שמר, נטר בא על דברים הגיונים שנוטרם בלבו עי' מלבי"ם

ירמיה ג' ה' ושה"ש א' ו', ועמו, מטרה" שמציבין לירות שם החצים עי'

מצודת איוב ט"ז י"ב (וראיתי שנקראת כן ע"ש שענינו תצורנה אותה).

ענינו עזיבה, גם נפיצה, ועמש"כ ירמיה ה' י'. עי' מלבי"ם ירמיה י"ב ו'.

1105. נץ

1106. נור

1107. נזד

1108. נזה

1109. נזח..

1110. נזל

1111. נזם

1112. נזק..

1113. נזר

1114. נחה

1115. נחל

1116. נחם

1117. נחץ..

1118. נחר

1119. נחש

1120. נחת

1121. נטה

1122. נטל

1123. נטע

1124. נטף

1125. נטר

1126. נטש

נ	השרשים ועניניהם
1127.	נין שם, „נין” והוא בן, והנגזר ממנו, ועמו לשון מלכות ושררה, מושל, שליט, לפי שה, „נין” קם תחת אביו לשלוט בנכסיו, ערש”י תהלים ע”ב י”ז וע”ד ח’ ומשלי כ”ט כ”א.
1128.	ניר ע”י דעת זקנים מבעלי התוס’ במדבר כ”א ל’ שפ”י מענין יורש. ע”ש נור.
1129.	נכד שם, „נכד” והוא בן הבן ע”י מלבי”ם ישעיה י”ד כ”ב (המשך דורות, בחילוף ג’ לכ’, ע”ש נגד).
1130.	נכה כל לשון הכאה, טבעי או מוסרי (כמו נכה רוח), וע”י רוו”ה שמות ט’ ל”א, ובמש”כ במדבר כ”ב ו’. (ע”י דה”ב ב’ ט’).
1131.	נכח יושר ונכון, ועמו מלת, „נוכח” מלה סמוכה לשם, כמו מול ונגד.
1132.	נכל מחשבת רמיה ומראה פנים לטוב.
1133.	נכס שם, „נכסים” והוא קנינים.
1134.	נכר א- כל לשון הכרה שענינו ידוע. ב- כל לשון נכר שענינו זרות (היפך ענין א’) ג- מסירה והסגר, עמש”כ ש”א כ”ג ז’ ורש”י עובדיה א’ י”ב. כנוסי בשמים הרבה, כן כתב רש”י בראשית ל”ז כ”ה ועיי”ש שתרגומו לשון שעוה, ולהרד”ק ענינו דבר נחמד. עמש”כ במדבר י”ד מ”ה. (ע”י דה”ב ב’ ט’).
1135.	נלה.. תכלית ושלימות דבר, ע”י ישעיה ל”ג א’ ואיוב ט”ו כ”ט.
1136.	נמל א- חתוך בשר ערלה וע”ש מול, ולהרד”ק ענינו כריתה (גם לדברים אחרים) ע”י איוב י”ח ט”ז ולהקונ’ תיבת, „ימל” דשם הוא משרש מלל, ע”ש מלל ב’. ב- שם, „נמלה” משלי ו’ והוא מין רמש.
1137.	נמק עמש”כ ויקרא כ”ו ל”ט על תיבת ימקו.
1138.	נמר שם, „נמר” והוא חיה ידוע שעורה כתמים כתמים.
1139.	נסג הדבקה אל הקודם ודחותו ממקומו, ובענינו השגה כמו שרש נשג.
1140.	נסה כל לשון נסיון שענינו מבחן, וע”י מלבי”ם מלאכי ג’ י’.
1141.	נסח עקירה והריסה.
1142.	נסך א- שפיכה וציקה, התכה. ב- סכך וכסוי. ג- גדולה וקצינות ועראב”ע דברים ל”ב ל”ח. ע”י שופטים ט”ז י”ג מִסְכָּת.
1143.	נסן.. שם, „ניסן” והוא חדש הראשון. אסתר ג’ ז’ נחמיה ב’ א’ (אולי נקרא כן ע”ש נס יציאת מצרים, ואולי הוא מלשון סנסניו דשה”ש ז’ ט’ שפ”י ענפים, כי בניסן ניכר צמיחת הענפים, ועמש”כ זכריה א’ ד’).
1144.	נסס הרד”ק כתב שענינו גבהות והתרוממות וכו’ וכן הוילון נקרא „נס” לפי שמרימין אותו על התורן עיי”ש וערש”י ישעיה ל’ י”ז ושם ל”ג כ”ג, והקונ’ כתב שם „נס” והוא כלונס (קורה ארכה) המרום על מקום גבוה, והושאל לאות גם לרוממות, והנגזר ממנו ועה”פ פרשו נס ישעיה ל”ג כ”ג כתב פרשו וילון על הנס.
1145.	נסע העתק ועברה ממקום למקום, וערש”י איוב י”ט י’, ועיי”ש מ”א י”ח.
1146.	נסק.. ענינו עליה. תהלים קל”ט ח’.
1147.	נעל א- סגירה במנעול. ב- שם, „נעל” והוא בית הרגל והנגזר ממנו, וע”י דעת זקנים מבעלי התוס’ שמות ג’ ה’ שיש נעל שהוא על היד והוא נעל שנתן בעז לגואל. עריבות ומתיקות.
1148.	נעם שם, „נעצוץ” והוא קוץ ודרדר. ישעיה ז’ י”ט, ונ”ה י”ג.
1149.	נעץ.. א- שם, „נער” והוא צעיר ורך בשנים אז יתחילו כחותיו להתעורר ולנער

נא	השרשים ועניניהם
1150.	נפח שמות י”ד כ”ז ותהלים פ”ח ט”ז שיש בענינו חבטה וטרף, ועמו השם, „נפח” שם פסולת המנוער מן הפשתן. ג- שאגה והמיה ובלשון רז”ל חמור נוער. עמש”כ ירמיה נ”א ל”ח.
1151.	נפך ענינו נשיכה, וקרוב לענין זה ענין דאבון ודאגה כאילו נפשו נפחה ויצאה ממנו, ועמש”כ מלאכי א’ י”ג. (ע”ש תפח).
1152.	נפל שם, „נפך” והוא מין אבן יקרה.
1153.	נפץ כל לשון נפילה, טבעי או מוסרי. ערש”י וראב”ע בראשית ו’ ד’.
1154.	נפש עמש”כ בראשית כ”ה י”ח. ערד”ק ירמיה ל”ז י”ג. ענינו פיזור ובבנין פיעל גם רציצה ושכירה, וע”ש פרץ.
1155.	נפת שם, „נפש” נדרף לרוח ונשמה, ומשמש לחיות גם לרצון, והושאל לגוף, והנגזר ממנו, והפעל בבנין נפעל (וינפש) ר”ל היות חפשי מעבודה כי רק גוף האדם הוא לעבודה ולא הנפש.
1156.	נצב שם, „נפת” והוא דבר מתוק מה, נדרף לדבש, ולהרד”ק השרש נוף. עמש”כ תהלים י”ט י”א.
1157.	נצה שם, „נציב ונצב” והוא דבר העומד במקום מיוחד, ורובו לפקיד ושר, וע”י שופטים ג’ כ”ב, וע”ש יצב.
1158.	נצח א- שם, „נוצה” והוא נוצה העוף, ועמו „נץ” מין עוף, שיש לו נוצה רבה. ב- ענינו מריכה. ג- סרחון ולכלוך, עמש”כ ירמיה מ”ח ט’ ד- צמיחה ופריחה. ה- חרבה ושמה, עמש”כ מ”ב י”ט כ”ה. ו- שם „מצה” ועמש”כ בראשית י”ט ג’.
1159.	נצל כח ותוקף, ועמו מלת „נצח” שענינו לעולם כי דבר התקיף הוא קים ומתמיד, ובעל השיר והניגון נקרא מנצח כלומר שהוא חזק על המלאכה ושר וקצין עליה. וע”י מלבי”ם ישעיה נ”ז ט”ז.
1160.	נצר א- פליטה והמלטה. ב- ענינו הסרה, וענין א’ קרוב לענין ב’ כי ההצלה היא הסרה מהלוקח אותו.
1161.	נקב ע”ש נוץ ב’.
1162.	נקד א- שמירה ונטירה, וע”י מלבי”ם ירמיה ד’ ט”ז. ב- שם, „נצר” והוא ענף ע”י מלבי”ם יחזקאל י”ז ד’.
1163.	נקה ג- ענינו חרבה, עמש”כ ישעיה א’ ח’.
1164.	נקם א- עשיית חור בדבר, ועמו שם מין „נקבה”. ב- ענינו פרישה, ורובו פרישת שם, ויש לקללה, ועיי”ש קבב ב’.
1165.	נקף כל לשון ניקוד שענינו נמרים קטנים. עמש”כ יהושע ט’ ה’.
1166.	נקק זכות מחטא ופטור מעונש ושבועה, ובטבעי הרקה, ועמו התואר „נקי” וע”י מלבי”ם שמות כ”ג ד’.
1167.	נקר ע”י ישעיה ג’ כ”ו. ערש”י שמות כ”ה כ”ט.
1168.	נקש תשלום פורענות לעושי רע.
1169.	נרד כריתה וקציצה והכאת מכה. (ע”ש יקף).
1170.	נשא שם, „נקיק” והוא בקוע הסלע. ע”י מלבי”ם ירמיה י”ג ד’.
	ענינו חטיטה.
	לרש”י ענינו טירוף וקשקוש עמש”כ דברים י”ב ל’ ורש”י תהלים ק”ט י”א, והרד”ק והקונ’ פ”י כמו ענין שרש יקש.
	שם, „נרד” והוא מין בשם.
	א- פיתוי והסתה וע”י מלבי”ם ישעיה י”ט י”ג ול”ו י”ד. ב- חרבה ושמה. ע”י תהלים ע”ד ג’.

ענינו העלאה הגבהה והרמה, טבעי או מוסרי. ומוזה כל לשון סבל ומשא כי הסובל דבר מעלהו ומגביהו עליו, ובכללו לקוחי אשה, וכן כל טורח ועומס מוסרי. ונאמר לקבלת מספר מפקד העם ומלקוח, בעבור העלותם על ספר. ובא לנשיאת פני זולתו, כי הנושא מעלה ומרומם פניו ומרצהו. ולשבועה, למעלת ורוממות השם. ובא לכפרה וסליחה, כי החטא ינשא וירומם מעל החוטא. ובא גם לדורות ומתנה, כי מורם להראותו לשבח הנותן. ונבואת פורענות נקראת בשם משא שהוא לטורח ועומס השומעים והושאל לכל נבואה. ובא ללשון שריפה ויתכן שנקראת כן בעבור שהאש תולדתה להנשא למעלה ועמש"כ ויקרא י"ג ב' וש"ב ה' כ"א. והענינים להתרוממם יקראו נְשָׂאִים ע"י תהלים קל"ה ד'. ע"י מלבי"ם ישעיה ב' י"ג.

נפיתה והפרחה. ע"י מלבי"ם בראשית ט"ו י"א.

כל לשון השגה שענינו ההדבקה וההגעה, וע"ש נסג.

א- שכחה, זניחה ועזיבה, ועמש"כ בראשית מ"א נ"א, וע"י מלבי"ם איוב ל"ט י"ז. ב- ענינו הלואה, ועמש"כ ישעיה כ"ד ב'.

א- כל לשון נשיכה, אם נשיכת נחש או נשיכת רבית. ב- שם, נשכה נחמיה ג' ל', י"ב מ"ד, י"ג ד' כמו לשכה, והוא חדר (בחלוף ל' לנ').

השלכה והתזה, הסרה והסתירה.

א- שם, נשמה נדרף לנפש ורוח ע"י מלבי"ם ישעיה נ"ז ט"ו. ב- שם, תנשמת"י יש שם עוף טמא, ויש שם שרץ.

א- ענינו כמו שרש נשב. ב- שם, נשף והוא חשך לילה וערב, וע"י ברכות ג' אלא אמר רבא תרי נשפי הוו נשף ליליא ואתי יממא נשף יממא ואתי ליליא, ועמו, נשף"י שם עוף טמא, שצועק בלילה או יעופף בלילה, ערש"י וראב"ע ויקרא י"א י"ז.

א- ענין נשיקה ידוע. ב- שם, נשק והוא כלי זיין, והנגזר ממנו.

הבערת אש.

שם, נשך והוא עוף טמא ידוע. (ע"י רד"ק ישעיה מ' ל"א).

שם, נשר והוא מגרה, ועמש"כ ישעיה י" ט"ו ורד"ק דה"א כ' ג'.

הפסק הדבר ואבדו, חורב ויובש, ועמש"כ ישעיה מ"א י"ז.

שם, נתיב והוא מסלול ודרך, טבעי או מוסרי. וע"י מלבי"ם ישעיה ב' ג'.

חתוך גוף בעח"י לחתיכות ואברים.

המסה ויציקה, הרקה, התכת גופים דומים ומקשיים ככסף וזהב, גם על הזלת מים וערש"י שמות ט' ל"ג.

כל לשון נתינה, טבעי או מוסרי.

הריסה כמו נתן. ערש"י איוב ל' י"ג.

הריסה וכתיתה בבנין הקונ' כתב עה"פ מלחמות כפירים נתון ה', שהוא על צד השאלה. ע"ש נתש.

פיסוק והעתק, ועמו, נָתַק שם נגע בראש או בזקן ע"ש ניתוק השער במקום הנגע. עמש"כ יחזקאל מ"א ט"ו.

העתק וסור דבר ממקום, ועמו, נתר"י שם דבר המסיר כתם ממקומו כמו בורית. ע"י ירמיה ב' כ"ב.

ענינו עמירה. ויש שענינו עזיבה כמו שרש נטש. ערש"י ירמיה י"ח י"ד. ע"י

שם, סאה והוא שליש האיפה, ועמש"כ ישעיה כ"ז ח'.
ענינו רוע, כמו אסן בהפוך אותיות כמו כשב, ועמש"כ ישעיה ט' ד'.
א- שתיה גסה עד שכרות. ב- שם, סבאים לבאים ממלכות סבא, ועמש"כ יחזקאל כ"ג מ"ב.
ענינו הקפה, טבעי או מוסרי, ועמו, סָפָה מ"א י"ב ט"ו. ע"י ש"א כ"ב כ"ב.
ענינו סכסוך, ענפים וחוחים עבותים אלו באלו, וע"ש שבך.
עומס ומשא. עמש"כ שופטים י"ב ו'.
ענינו השתחואה ע"י מלבי"ם ישעיה מ"ד ט"ו.
שם, סגולה וענינו אוצר חביב, דבר נחמד ויקר.
שם, סגנים והוא שרים וחורים, ובלשון המשנה נקרא המשנה לכהן גדול סגן.
נעילה וסתימה, ויש (בבנין פֶּעַל והפעיל) שענינו מסירה לאחר להיות סגור בידו. ועמו, מסגרת ערש"י שמות כ"ה כ"ה. ועמו זהב, סגור ערש"י מ"א ו' כ'. ועמו, מִסְגֵּר ע"י מ"ב כ"ד י"ד תרגומו תרעיא, אומני כלי סגירת השערים ועיי"ש ברש"י והרד"ק כתב שאפשר שפי האנשים הגדולים והחשובים, כמו זהב סגור שהוא חשוב, מטהר ומזוקק. וע"י תהלים ל"ה ג' והרק חנית וסָגַר, להרד"ק בפ"י א' הוא החשוב מכלי המלחמה והקונ' כתב שם כלי זיין עשוי בענין סגירה או מזהב סגור, וזהו טעם הטפחא בו. וע"י משלי כ"ז ט"ו.
שם, סד והוא עץ גדול שנותנין בו רגלי האסורים, איוב י"ג כ"ז, ל"ג י"א והאב"ע פ"י שהוא סיד והביא שרבינו היי ז"ל פ"י שהוא כבל. הרד"ק הביא בשרש סוד ושרש שוד.
שם, סדין והוא יריעות של פשתן שהאדם שוכב בהם בלילה או מתעטף בהם ביום.
לשון סדר וערך, ע"י איוב י' כ"ב, והאכסדרה נקראת, מסדרונה שופטים ג' כ"ג כי האכסדרה מסודרת ונערכת ספסלים וכסאות לשיבת אנשים. וע"ש שדר.
א- שם, סֶהַר והוא הירח, וע"ש שֶהַר. ב- שם, סֶהַר והוא בית האסורים, וע"י רמב"ן בראשית ל"ט כ'.
נזירות וריחוק מדבר, ועמו, סוּגָה ש"ש ז' ג' מלשון סיג ברחו"ל. ונדרף לשרש נזר א'. עם פעל נזר נקשר מושג הפרישות ר"ל שנבדל מאיזה דבר מפני פרישות או קדושה.
שם, סוד והוא עצה ודבר סתר, ועמו ענין חברה וקבוצה הנאספת להמתיק סוד ועצה ע"י ירמיה ו' י"א ותהלים פ"ט ח'. ע"י מלבי"ם ישעיה ג' ג'.
שם, מסוה והוא כסות הפנים. עמש"כ בראשית מ"ט י"א.
משיחה בשמן.
שם, סיון והוא חדש השלישי, ובמגילת אסתר (ח' ט') עם פ"י הרוקח כתוב שם, נעשו סוונים למקום כי בו קבלו התורה (אולי סוונים הוא תואר ופי' מקבלי תורה, ואולי מצינו דמיון לזה בלשון ערבי). (והנה יתכן שנקרא חודש סיון כי בו עמדו על הר סיני ונתחלף יו"ד למ"ד הפעל הנראת לו"ו נראת והוא קודם הנז"ן וע"ש סנה).
א- שם, סוס והוא מין בהמה ידוע. ב- שם, סוס או סיס והוא עוף מה.

א- אחרית הדבר ותכליתו. ב- נרדף לשרש כלה א'. ג- שם, "סופה" והוא רוח עזה. ד- שם, "סוף" והוא קנה הגדל על שפת היאור. (וכולם קרובים בענין, כי ענין אחרית דבר קרוב לענין כלה וכן רוח עזה מענין כליה שהרוחות מניעים דברים ומכלים אותם וקנה הגדל על שפת היאור אפשר שנקרא כן לפי שהוא כלה במהרה).

א- פניה או נטיה מדבר, ויש פניה או נטיה אל דבר, ועמו, "סר" והוא תואר למי שרוחו סרה ממנו ערש"י מ"א כ' מ"ג. ב- ענינו כמו שרש באש, ע"י הושע ד' י"ח.

שם, "סות" כמו כסות, ועמש"כ בראשית מ"ט י"א.

גרירה בקרקע.

ענינו כמו שרש נסח, וערש"י ישעיה ה' כ"ה מש"כ כרוק וקיא הניסח ובמש"כ שם.

שטיפה והחלקה, ועמש"כ ירמיה מ"ו ט"ו.

ענינו סבוב (תרגומו של סביב הוא סחור). ומזה הענין נקרא התגר סחור לפי שהוא סובב את הארצות תמיד הולך ושב, ומזה הענין משא ומתן. ועמו, "סחרת" אסתר א' ו' שם אבן יקרה, ואפשר שתהיה ביד הסוחרים תמיד ולפיכך נקראת סחרת. וערש"י תהלים צ"א ד'.

שם, "סחיש" והוא הצומח מגרועי אילנות, או הוא היוצא מהנופל מהספיח וערש"י מ"ב י"ט כ"ט וישעיה ל"ז ל', וע"ש שחס.

שם, "סיג" והוא פסולת המעורב בתוך הכסף. ערש"י ישעיה א' כ"ה ויחזקאל כ"ב י"ח.

א- שם, "סיר" והוא קדרה, ועמש"כ עמוס ד' ב'. ב- שם, "סירים" והוא קוצים.

הסתה והשלכה מדעת לדעת אחר, השאה ופיתוי.

א- כל לשון סכך וסָכָה. ב- לשון חשבון ומנין ע"י תהלים מ"ב ה', וכלשון רז"ל סך וסכום. עמש"כ עמוס ה' כ"ו ויחזקאל כ"ח י"ד.

ענינו אולת, כמו שרש כסל א', (ע"י ראב"ע קהלת י' ו').

א- ענינו הרגל, ועמש"כ במדבר כ"ב ל'. ב- לשון אוצר. ג- ענינו חמום, ועמש"כ מ"א א' ב'. ד- הנאה ותועלת. ה- נכון וצדק. ו- עוני וקמוץ הידוע מדברי רז"ל. ע"י ראב"ע איוב כ"ב ב', וקהלת י' ט'.

כלבול ומבוכה. ישעיה ט' ו' ושם י"ט ב'.

ענינו הסגר, ועמש"כ ישעיה י"ט ד'.

הקשבה והאזנה. דברים כ"ז ט' (עמש"כ עמוס ה' כ"ו). ערש"י מ"ב י"ז ל' ותהלים ס' ח'.

שיויו וערך, שבח והלול, ערש"י וראב"ע איכה ד' ב'. ערש"י תהלים ס"ה ה'.

ענינו בקשה, וע"י איוב ו' י' ורש"י שבת מ: ד"ה סולדת.

א- דריכה ורמיסה, ולהקונ' ענינו ירידה ושפלות. ב- כמו שרש סלא.

מחילה וכפרה. ע"י מלבי"ם ויקרא ד' כ"ו.

א- הרמה והגבהה. ב- שם, "סל" והוא טנא. ג- מלת, "סלה" ועמש"כ חבקוק ג' ג'. ד- פְּנוֹת דרך להרים ממנו כל מכשול, והשם, "מסלה" לדרך סלולה, וע"י דה"ב ט' י"א. ה- שם, "סוללה" והוא תל עפר שצוברים הצרים על העיר סביב סביב, והנגזר ממנו, וע"י רד"ק ירמיה ו' ו', ובספה"ש כתב, "וגם העץ שמרימין עליו האבנים ומשליכים אותם תוך העיר נקרא סוללה".

שם, "סלם" ידוע, ועראב"ע בראשית כ"ח י"ב.

שם, "סלון" והוא קוץ ועמש"כ יחזקאל ב' ו'.

ענינו חפוש, ערש"י משלי ד' ח', והקונ' כתב שענינו חיבוב וחיבוק. עמש"כ עה"פ כבוצר על סלסלות ירמיה ד' ט' ור' יונה בן ג'נאח הביא אותו פסוק בשרש סלסל וכתב, "כמו זלזלים" ישעיה י"ח ה'.

שם, "סלע" נרדף לצור, וע"י מלבי"ם תהלים ע"ח ט"ו.

שם, "סלעם" והוא מין ארבה. ויקרא י"א כ"ב.

ענינו עוות.

שם, "סלת" והוא קמח דק ונקי.

שם, "סמדר" והוא ענבים דקים כשנופל הפרח. (וכשנגמרו כפול הלבן קודם בישולם יקראו בוסר ולאחר בישולם יקראו ענבים).

השענה, קירוב וסיבוב. ע"י מלבי"ם שופטים ט"ז כ"ט.

שם, "סמל" והוא צורה מה לפסל. (ע"ש סלם).

שם, "סמים" ותרגומו בוסמין.

ציון ואות. ישעיה כ"ח כ"ה.

להרד"ק ענינו הנעירה והרעדה כאדם שעמדו שערוותיו, וענין אחר השם, "מסמרים" והוא יתדות והוא מענין הראשון כי בהסמר הבשר אז שערוות הראש יקומו ויעמדו כמסמרות ולהקונ' ענינו עמידת דבר מבלי נטות הנה והנה, ומענינו השם, "מסמרים" והוא יתדות שמסמר ומעמיד הדבר שלא ימוט.

שם, "סנה" והוא מין עץ הגדל במדבר סיני. הר סיני נקרא על שמו בהראות למ"ד הפעל. (ע"ש סון).

שם, "סנורים" והוא מכת עורון, ועראב"ע בראשית י"ט י"א.

שם, "סנסנים" והם ענפים. שה"ש ד' ט' (ע"ש נסן).

שם, "סנפיר" והוא כנף הדג.

שם, "סס" והוא מין תולעת האוכלת צמר. ישעיה נ"א ח'.

תמיכה ומשען, וערש"י בראשית י"ח ה'.

ערש"י תהלים נ"ה ט', ולפי' א' ברד"ק ענינו התעוררות והקונ' כתב שענינו עזה וחזקה.

א- שם, "סעיף" והוא ענף עץ או שן הסלע, והנגזר ממנו ע"י מלבי"ם יחזקאל י"ז ד'. ב- ענינו מחשבה ועמש"כ מ"א י"ח כ"א וע"ש שעף.

שם, "סער וסערה" והוא רוח עזה וחזקה, והנגזר ממנו. ע"י מלבי"ם תהלים פ"ג ט"ו.

שם, "מספוא" והוא שם כלל למאכל הבהמות, וערש"י בראשית כ"ד כ"ה שכתב כגון תבן ושעורים והרד"ק כתב כשעורים ושכולת שועל ושאר הדברים לבד מתבן.

קינה ונהי.

א- ענינו כליה, כמו שרש סוף ב'. ב- ענינו כמו שרש יסף.

א- חבור ודבוק, לשון טפילה, ועמו, "מספחת" שם נגע ערש"י ויקרא י"ג ב' ושבעות ו: וע"ש שפח ב'. ב- צמח הצומח מאליו.

שם, "ספל" והוא שם כלי מה. שופטים ה' כ"ה ושם ו' ל"ח.

להרד"ק ענינו קירוי הבתים וכסוים, ועמו השם, "ספינה" והקונ' שענינו

השרשים ועניניהם

1263.	ספף	א- שם,, ספף" והוא כלי אגנות ומזרק. ב- שם,, ספף" והוא מזוזת השער והנגזר ממנו ע"י תהלים פ"ד י"א. ויש אומרים כי כמו שנקראו לחיי השערים ספים כן נקראת האסקופה התחתונה כן לפי שהספים סמוכים זו לזו עליה, וע"י מלבי"ם יחזקאל מ"ג ח'.
1264.	ספק	א- הכאת כף אל כף או על ענין אחר ע"י מלבי"ם ירמיה ל"א י"ח. ב- די וספוק. וע"ש שפק.
1265.	ספר	א- ענינו מנין ע"י מלבי"ם במדבר כ"ג י'. ב- שם,, סופר וספר" וענינם כתיבה. ג- ספור והגדה, וענינו קרוב לענין ב' כי כתיבת הספר הוא סיפור דברים (ואולי ענין ב' וג' קרובים לענין א' לפי שה"מספר" מונה והולך פרטי הענין). ד- שם,, ספיר" והוא מין אבן יקרה.
1266.	ספרד.	שם,, ספרד" והוא מדינה ידוע. עובדיה א' כ' (ויש לע"י למה הביא הרד"ק שם פרטי ע"ש כוש).
1267.	סקל	זריקת אבן, ועל הרוב להמית, ובכנין פ'על יש שענינו הסרת אבן.
1268.	סרב.	שם,, סרבים" וענינו מרדות, מיאון, ועמש"כ יחזקאל ב' ו'.
1269.	סרה..	שם,, סריון" והוא לבוש ברזל. ירמיה מ"ו ד' ושם נ"א ג' (וע"ש שרה).
1270.	סרח	א- היתרון וההתפשטות. ב- הפסד והבאשה. ועמש"כ ירמיה מ"ט ז'.
1271.	סרן	א- שם,, סרנים" והוא שרים וחורים. ב- שם,, סרני" נחשת מ"א ד' ל' בסמיכות והם הלוחות כמו נסרים בלשון רז"ל, בהפוך אותיות.
1272.	סרס	שם,, סריס" ידוע, ומשרתי המלך המופקדים על בית הנשים היו סריסים, והושאל לכל משרתיהם.
1273.	סרעף.	שם,, סרעפתי" והוא סעיפים, עמש"כ יחזקאל ל"א ה'.
1274.	סרף.	שם,, מסרף" והוא אחי האם, וי"מ מענין שריפה, עמש"כ עמוס ו' י'.
1275.	סרפד.	שם,, סרפד" והוא מין קרן. ישעיה נ"ה י"ג.
1276.	סרר	עוות וסור מדרך הישר.
1277.	סתו.	שם,, סתיו" והוא תקופת החורף, תרגום חורף סתוא. שה"ש ב' י"א.
1278.	סתם	אטימה וסגירה, טבעי או מוסרי. (ויש שהוא כינוי לחכמה עמש"כ יחזקאל כ"ח ג').
1279.	סתר	א- הטמנה והעלמה ומחבא. ב- לשון הריסה בדרז"ל, והרד"ק בספה"ש כתב שאפשר לפרש וסתר מים ישטפו דישיעה כ"ח י"ז מענין זה (וכתב לפי"ז שסתר סמוך למים, ר"ל הריסת מים עיי"ש).
1280.	עבד	פעולה מעשה ושירות.
1281.	עבה	היפק דק, ועמו,, עב ועבים" שם לקורה שהוא עב עמש"כ יחזקאל מ"א כ"ו.
1282.	עבט	ענינו כמו לוח א' ונשה ב' ענינו על המשכון שהלוח נותן מדעתו ושרש חבל ענינו שממשכנו בע"כ, ע"י מלבי"ם שמות כ"ב כ"ה. עמש"כ יואל ב' ד' וחבקוק ב' ד'.
1283.	עבר	א- מלת,, בעבור" נודפת למלת בגלל ולמען, וע"י רד"ק שמות י"ג ח'. ב- סור והעתק, טבעי או מוסרי, ועמו,, עבר" שם צד שכנגד צד שהעובר פוגע בו, ועמו,, מעבור" והוא תבואה משנה שעברה ע"י רד"ק יהושע ה' י"א. ג- חרון וכעס. ד- לשון הירון (כלשון רז"ל מעוברת) ע"י איוב כ"א י' שמעביר ורעו לנקבה. ה- לשון בריחים ע"י מ"א ו' כ"א.
1284.	עבש.	ענינו עפוש. ידוע בדרז"ל (בחלוף ב"ת לפ"א). יואל א' י"ז.
1285.	עבת	קליעה וגידול, (ע"ש גדל ב') ועמו,, עבות" תואר לעץ מסוכך בעלים כקליעה.

השרשים ועניניהם

עגב	1286.	חשק ותאות זנות, ועמו,, עוגב" שם מין כלי זמר, וערש"י איוב כ"א י"ב.
עגל	1287.	א- כדורית וסבובית, ועמו שם,, עגלה" שאוסניה עגולות, ועראב"ע במדבר ל"א ג'. ב- שם,, עגל" והוא בן בקר, ושם,, עגלה" לנקבה. ג- שם,, מעגל" והוא דרך ונתיב, ורובו מוסרי, וע"י מלבי"ם משלי ב' ט"ו. ענינו כמו שרש דאב. איוב ל' כ"ה.
עגם.	1288.	אחור, עצרה ועכבה, הרד"ק הביאה בשרש עגה וכתב שהנכון והישר שהשרש עגן וכלשון רז"ל ערש"י רות א' י"ג והרד"ק כתב שבא הנח תמורת הדגש. שם,, עגור" והוא מין עוף, ועמש"כ ישעיה ל"ח י"ד.
עגן.	1289.	א- מלת,, עד" וענינו נצח או זמן רב. ב- מלת,, עד" והיא מלה לציון גבול מקום או זמן וע"י יונה ד' ב'. ג- מלת,, בעד" כמו בעבור, בפני, תחת, מן בראשית כ"ו ח', יואל ב' ט' ויש כמו למ"ד השמוש ישעיה ל"ב י"ד ומלת,, עדי" שענינו אלי או דברי עמש"כ במדבר כ"ג י"ח. ערש"י שה"ש ד' ג'.
עגר..	1290.	סור והעברה, עמש"כ במדבר כ"א ל'.
עד	1291.	א- לבישת תכשיט וקישוט. ב- סור ועברה, ועמש"כ ישעיה ס"ד ה'. ג- שם,, עדיו ועדיך" והוא הפה. עמש"כ יחזקאל ט"ו ז'.
עדה	1292.	א- ענינו עונג. ב- ענינו קישור. ועמש"כ ש"א ט"ו ל"ב. ע"ש ענד. ענינו יתרון.
עדן	1293.	א- ענינו חסרון ר"ל נעדר כל העצם. ב- ערך וסדר. ג- חפירה בעבודת האדמה. שם,, עדשים" והוא מין קטניות.
עדף	1294.	שם,, עב" והוא ענן והנגזר ממנו, וע"י איכה ב' א' עמש"כ שופטים ה' ד'.
עדר	1295.	שם,, עוגה" והוא רקיק, והנגזר ממנו. עמש"כ תהלים ל"ה ט"ז.
עדר	1296.	א- אזהרה והתראה, או עדות, ועמש"כ מ"א ב' ג' על תיבת ועדותיו. ב- חזוק ועוז. ג- מלת,, עוד" וענינה השנות פעולת הפעל ולהתמדה, ויש שענינה לעולם ע"י בראשית ט' ט"ו, ויש שענינה לזמן מעט ע"י משלי ל"א ז', ויש שענינה עדיין ע"י בראשית כ"ט ז', ויש שענינה מקודם זמן ע"י במדבר כ"ב ל'. ד- מלת,, עד" ענינה שלל עמש"כ בראשית מ"ט כ"ז. ה- ענינו אחיזה עראב"ע תהלים קי"ט ס"א.
עדש	1297.	עקום וסור מדרך, טבעי או מוסרי, ועמו שם,, עון". עמש"כ יחזקאל כ"א ל"ב.
עוב	1298.	א- מה שענינו נערוות, וע"ש עלל א'. ב- כל לשון עולה מעשה רשע, ועמו,, עלוה" בהפוך אותיות, ועמש"כ הושע י' ט', וע"ש עלל ב'.
עוג	1299.	א- שם,, מעון" וענינו משכן ודירה. ב- ב- ענינו כמו נחוש, ועמש"כ דברים י"ח י'. עמש"כ שמות כ"א י'.
עוד	1300.	א- פריחה ודיאה. ב- ענינו חושך ע"י איוב י"א י"ז. ג- ההבדקה והאורה ע"י משלי כ"ג ה'. ד- ענינו תנועה עמש"כ יחזקאל ל"ב י'. ה- לשון כפל עמש"כ זכריה ה' א'. ע"ש עיף.
עוה	1301.	א- ענינו יקיצה משינה, והושאל לכל דבר מתעורר. ב- שם,, עור" והוא קרום שעל בשר ועצמות הגוף. ג- סימת העין. ד- ענינו אויב ושווא, ועמש"כ מיכה ה' י"ג. ה- ענינו צעקה עמש"כ ישעיה ט"ו ה'.
עול	1302.	ו- ענינו שבר. ע"י מלאכי ב' י"ב. עמש"כ חבקוק ב' ט"ו. עמש"כ הירושה בחומש תורת אלהים בראשית ט"ו ב', הבאנו דבריו בספר הכנת המקרא שהוצאנו לאור.
עון	1303.	קבוץ ואסיפה, או ענינו מהירות (כמו שרש חוש), ועמש"כ יואל ד' י"א, ובמלבי"ם מש"כ שענינו אסיפת דברים חלשים כעש ונמלים.
עון	1304.	
עוף	1305.	
עור	1306.	
עוש.		

1307	עזת	א- עקום והפוך, מוסרי. ב- ענינו למוד, ועמש"כ ישעיה נ' ד' ובראשית ג' כ"ב.
1308	עזאזל	שם,, עזאזל" והוא הר עז וקשה, ועמש"כ ויקרא ט"ז ח'.
1309	עזב	א- ענינו נטישה. ב- עזר וחזוק.
1310	עזו	א- שם,, עזו", ועמש"כ בראשית ט"ו ט'. ב- תוקף כח וגבורה, ועמו,, עזניה" שם עוף טמא שהיא עזה.
1311	עזק-	עשיית גדר סביב, ועמש"כ ישעיה ה' ב'.
1312	עזר	סיוע וחזוק, ועמו,, עזרה" שם לחצר בית המקדש שנאספים להתפלל שם והקדוש ברוך הוא שומעם ועוזרם.
1313	עט	שם,, עט" והוא קולמוס, ועמש"כ ירמיה ח' ח'.
1314	עטה	א- ענינו עטיפה. ב- ענינו הסרה או נטיה, ועמש"כ ש"א י"ד ל"ב. עמש"כ יחזקאל כ"א כ'.
1315	עטלף	שם,, עטלף" והוא מין עוף.
1316	עטן-	שם,, עטינים" והוא שדים ויש מפרשים הכלים שחולבין לתוכן, עי' איוב כ"א כ"ד.
1317	עטף	א- ענינו כמו עלף, אם לחולשה ועייפות, או לעטיה וכסוי, כי החלש והמצטער דרכו להתכסות. ב- לשון איחור, וערש"י בראשית ל' מ"ב.
1318	עטר	שם,, עטרה" והוא נזר וכתר, והנגזר ממנו, והפעל ממנו ענינו סבוב והיקף כעטרה.
1319	עטש-	הלשון הזה ידוע בדברי רז"ל המתעטש בתפלה ברכות כ"ד ג', איוב מ"א י'.
1320	עיה	שם,, עי ומע"י" והוא גל מבנין חרב ושמים.
1321	עין	ענינו אסיפה, ועי' ראב"ע שמות ט' י"ט וישעיה י' ל"א.
1322	עיט	שם,, עיט" והוא מין עוף, והנגזר ממנו, הפעל ממנו לשון הפרחה, עי' ש"א כ"ה י"ד.
1323	עים-	שם,, עים" וענינו תוקף, ועמש"כ ישעיה י"א ט"ו.
1324	עין	א- שם,, עין" והוא אבר הראות, והנגזר ממנו, עי' ש"א י"ח ט'. ב- שם,, עין" בסמיכות, והוא מראה וגוון, ערש"י שמות י' ה' ועי' במדבר י"א ז'. ג- שם,, עין ומעין" והוא מבוע מים.
1325	עין	לשון עייפות כמו שרש יעף א', ועמו מלת,, עיפה" עמוס ד' י"ג, שענינו חושך.
1326	עיק	דחק טבעי וצוקה מוסרי. עי' מלבי"ם עמוס ב' י"ג, ובמש"כ שם ודברים כ"ב ח'.
1327	עיר	שם,, עיר" והוא מקום קבוץ בתים רבים. ב- שם,, עיר" והוא חמור קטן רך בשנים.
1328	עיש-	שם,, עיש ועש" והוא כוכב גדול, וערש"י איוב ל"ח ל"ב, ועראב"ע שם ד' י"ט.
1329	עכבר	שם,, עכבר" והוא שרץ ידוע.
1330	עכבש-	שם,, עכביש" והוא רמש ידוע. ישעיה נ"ט ה' איוב ח' י"ד.
1331	עכס	ענינו ארס של נחש, או ענינו קשקוש וצלצול, ועמש"כ ישעיה ג' ט"ז, ועי' משלי ד' כ"ב.
1332	עכר	קלקול והשחתה.
1333	עכשב-	שם,, עכשוב" והוא מין נחש ארסי, עמש"כ תהלים ק"מ ד'.
1334	עלג-	שם,, עלגים" והוא מי שאינו יודע לכוין דבורו להיות צח, ישעיה ל"ב ד' (ועי' לעז).

1335	עלה	
1336	עלו	
1337	עלט	
1338	עלל	
1339	עלם	
1340	עלס	
1341	עלע-	
1342	עלף	
1343	עלץ	
1344	עלק-	
1345	עמד	
1346	עמל	
1347	עמם	
1348	עמס	
1349	עמק	
1350	עמר	

א- היפך ירידה, טבעי או מוסרי, ומענינו מלת, „על“ שפי' כמו למעלה ולפעמים פי' עם, סמוך, אֵל, ויש כמו ביי"ת השמוש ערש"י בראשית כ"ז מ', ולפעמים פי' על אודות עי' בראשית כ' ג', (עמש"כ תהלים מ"ח ט"ו) ועמו,, „עליל“ תהלים י"ב ד' לשון גלוי, להיותו למעלה לעין כל עי' ר"ה כ"א: „ועי' משלי כ"ז כ"ב ודח"ב כ"ד י"ד. ב- שם, „תעלה“ והוא חפירה לכניסת מים. ג- שם, „תעלה“ והוא רפואה עי' מלבי"ם ירמיה ל' י"ג. ד- שם „עלה“ והוא טרפי עץ. ה- כריתה והפסק, עמש"כ בראשית מ"ט ד'. שמחה וגיל עצום, ועמש"כ ירמיה נ"א ל"ט. שם „עלטה“ וענינו חשך ואפלה.

א- שם „עולל“ וענינו ילד ויונק, ערש"י תהלים ח' ג', ע"ש עול א'. ב- מעשה רע, ואצל השם מעשים נוראים ושפטים, ע"ש עול ב'. ג- שם „עוללות“ והם הענבים הנשארים אחר הבציר, והנגזר ממנו, ועי' פאה ד' ד' וראב"ע ויקרא י"ט י' ובמצודת ישעיה י"ז ו'. ד- שם „עול“ תרגומו נירא, ובא לכל משא כבוד ועומס. ה- רוממות ונשיאות עראב"ע נחמיה ח' ו'. ו- לשון גנאי ובזיון עי' איוב ט"ז ט"ז. ז- שם „עלילת“ והוא גלגול הדברים בעקיפין (כלרז"ל ב"ק קי"ד: כ"ש עילא מצא, ועי' דניאל ו' ה') עראב"ע דברים כ"ב י"ד (קרום לענין ב').

א- כל לשון העלמה שענינו סחר. ב- מה שענינו נערוה עי' מלבי"ם בראשית כ"ד מ"ג. ג- שם „עולם“ וענינו נצח וזמן רב, וממנו לשון עולם שענינו תכל ומלאה, השמים והארץ, עראב"ע קהלת ג' י"א, וכלשון רז"ל על שלשה דברים העולם עומד, וע"ש חוץ. ועי' מלבי"ם ישעיה נ"ז ט"ז. עמש"כ דברים ל"ג כ"ז ותהלים ט' א' ושם פ"ט ג'. כמו שרש עלז, ערש"י איוב כ' י"ח.

מציצה או בליעה, הרד"ק לא הביא שרש עלע ותיבת יעלעו דאיוב ל"ט ל' הביא בשרש לוע. ענינו כמו שרש עטף א' אם לחולשה או לעטיה. כמו שרש עלז, ועי' מלבי"ם תהלים ס"ח ד'.

שם „עלוקה“ איננו מתורגם, עי' משלי ל' ט"ו ובמס' ע"ז דף י"ב: ותוס' שם דף י"ז. והרד"ק בספה"ש הביא מרבינו סעדיה שענינו העדר ולפי מה שנראה להרד"ק הוא מין תולעת עיי"ש.

א- כל לשון עמידה, טבעי או מוסרי, ועי' מלבי"ם ויקרא ט' ה'. ב- מלת „עמדי“ כמו עמי. ג- לשון אומד (בדרז"ל), כך פי' ר' יונה בן גינאח הפסוק יקח מכם עמדתו, מיכה א' י"א ר"ל שעורו ואומדו. יגיעה כבדה להשיג הצורך והחפץ, ועמו מלת „עמל“ לשון עבירה ערש"י וראב"ע במדבר כ"ג כ"א ובמלבי"ם שם.

שם „עם“ נרדף לגוי ולאום, ועי' מלבי"ם ישעיה א' ד'. ב- ענינו כמו כהה. ג- מלת „עם“ ענין חבור ודבוק (מלת „עמו“ מורה שהשני אינו טפל להראשון והשווי והצירוף לשניהם ומלת „אתו“ מורה שהשני החבר לו הוא טפל). ד- ההסתר והכסוי, עמש"כ יחזקאל כ"ח ג'. טעינת משא כבד.

היפך גבה, טבעי או מוסרי. עי' מלבי"ם ויקרא י"ג כ'.

א- שם „עמר ועמיר“ והוא אלומה, והנגזר ממנו. ב- שם „עמר“ והוא

דברים כ"א י"ד וברש"י ורשב"ם שם.

1351 עמת

א- שם,, עמית" והוא חבר ורעי. ב- מלת,, לעמת" נרדפת למלת נגד ונוכח ע"י מלבי"ם ויקרא ג' ט'. בקהלת ה' ט"ו כתיב,, כל עמת" והרד"ק פי' שהוא כמו,, לעמת" בלא למ"ד השירות וקשרו מלת כל עם עמת על דרך הארמית כל קבל דנה הניאל ב' י"ב והביא בשם הגאון אבן גיאות שהוא כמו כל עמת ונפרד לב' חבבות כמו פקח קוח ישעיה ס"א א' והקוני' כתב שתיבת עמת פי' כמו דרך ואופן.

1352 ענב

1353 ענג

שם,, ענב וענבים" והוא גרגרי הגפן. השתעשעות והנעימות בהנאת הנפש, וגם על הנאת הגוף יפול לשון עונג, והקוני' כתב שענינו גאה גבהות וגודל, ובענינו עידון. קישור תכשיט. משלי ו' כ"א איוב ל"א ל"ו. ע"ש עדן.

1354 ענד..

1355 ענה

א- הסכמה והשלמת חפץ [איינשטיממען] וכל עניית תפלה מזה. ומזה כל לשון עדות כי המעיד מסכים לדבר המעשה. ואשר בא לתשובת שאלה בכללו, כי המענה מסכמת לחפץ השואל לדעת מה. והבא בתחלת מאמר, השאלה היא בכח מעשה הנעשה בענין, כאילו ישאל השואל למה זה המעשה ועל מה זה, והושאל מזה לכל דבר מענה אחר הקורא, וכן לעניית השיר כי דרך השיר להיות עונים זה את זה, וע"י בהעמק דבר שמות ט"ו כ"א, ועמו מלת,, למען" נרדפת למלת בעבור, שהפעל המסבב ופעל המסובב עונים ומסכימים זה עם זה (ע"ש עבר א'). והבא סמוך לשם או לכנויים הפעל הוא במובן. ב- לחץ שפלות והכנעה, ובענינו,, עניו" תואר לשפל רוח, ובענינו,, עני" תואר למעונה. ג- שם,, מענה ומענית" והוא תלם המחרישה. ד- ענינו כמו עסק,, ענין" וערש"י קהלת א' י"ג (ע"ש חורן). עמש"כ תהלים קי"ט ס"ז. ע"י מלאכי ב' י"ב.

1356 ענן

1357 ענף

1358 ענק

שם,, ענן" והוא עב, והנגזר ממנו. שם,, ענף" והוא סעיף. ע"י מלבי"ם יחזקאל י"ז ד'. א- שם,, ענק" והוא עדי הצואר, והנגזר ממנו, ערש"י וראב"ע דברים ט"ו י"ד (שרש חנק ושרש ענק בחלוף ח"ת לעי"ן יש בענינים צואר). ב- שם,, ענק" והוא תואר לגבוהי קומה, וע"י יומא י'. וסוטה ל"ד: וברש"י שם, והוא מענין א', ואולי איש גבה קומה נקרא ענק לפי שגבה קומתו ניכר ביותר אצל צוארו (כמו משכמו ומעלה) והנה הקוני' כתב שם פרטי,, ענק" והוא שם אדם שהיה גבה קומה, ונקראו על שמו כל גבוהי קומה ענקים ע"כ וע"י בהעמק דבר עה"פ ושם ראינו את הנפילים בני ענק במדבר י"ג ל"ג ובמש"כ שם בשם המחברת מנחם, והנה הרד"ק לא הביא ענין גבוהי קומה בשרש ענק אשר מזה משמע שהוא שם פרטי וצ"ע.

1359 ענש

1360 ענת

כל לשון עונש, שענינו היפך שחר. שם,, ענת" ותרגומו עידן, והנגזר ממנו, ועמש"כ בראשית ג' כ"ב. עת מציין הנקודה הזמנית המחויבת לאיזה דבר מצד סדר הטבעי, כמו ונתתי גשמיכם בעתם ר"ל בעת הנכון לזה לפי הטבע, מועד מציין נקודה זמנית מוגבלת ע"י הדת או הסכמה ע"י מלבי"ם ויקרא ט"ז אות נ"ז. דריכה ורמיסה, השם,, עסיס" הוא משקה היוצא ע"י דריכה ורמיסה.

1361 עסס

1362 עפא.

שם,, עפאים" תהלים ק"ד י"ב, והוא ענפים ועלים. (ע"י פרי מגדים בהקדמה לשו"ע אר"ח אגרת הראשונה ד"ה ואבן אכתוב, וע"י מלבי"ם יחזקאל י"ז ד').

1363 עפל

1364 עפעף

1365 עפר

1366 עצב

1367 עצד..

1368 עצה

1369 עצל

1370 עצם

1371 עצר

1372 עקב

1373 עקד

1374 עקה.

1375 עקל

1376 עקר

1377 עקרב

1378 עקש

1379 ערב

ענינו גבהות, טבעי או מוסרי עמש"כ במדבר י"ד מ"ד, ומ"ב ה' כ"ד. ע"ש סחר. שם,, עפעפים" נרדף לשם עין א' וב', וערש"י וראב"ע איוב ג' ח' והקוני' כתב על מלת,, בעפעפי" דשם וז"ל עין ב' והוא מראה וגוון עכ"ל, ועמש"כ ירמיה ט' י"ז.

א- שם,, עפר" מן האדמה, ובא גם לאפר, והנגזר ממנו ע"י מלבי"ם ישעיה כ"ו ה'. ב- שם,, עופרת" והוא מין מתכות. ג- שם,, עפר" והוא איל בחרור. א- דאגה ודאבון רב, ויש עמל ויגיעה. ב- שם,, עצב ועצבים" והוא פסל אלילים והוא מענין א' כי הם דאגה ורוגז למתעסק בהם ומרגיז בהם השם יתברך. שם,, מעצד" והוא כלי ברזל לחתוך בו. ישעיה מ"ד י"ב ירמיה י' ג'. א- שם,, עץ" אם אילן, או עץ כרות וחטוב. ב- קריצה ורמיזה עינים, או סתימה ע"י משלי ט"ז ל'. ג- שם עצה" תרגומו שדרתא עמש"כ ויקרא ג' ט'. התרשלות, היפך חריצות.

א- תוקף וחזק בכמות או באיכות, ועמו,, עצם" שם לגרם שהוא חזק ותקיף והושאל לגוף כי העצמות הם מוסדי הגוף, והושאל לגופו של כל דבר (עצם היום) ערש"י שמות כ"ד י'. ב- סגירת עינים, וע"ש עצה ב'. מניעה ועיכוב, ועמו,, עצרת" ע"י ויקרא כ"ג ל"ז ומזה נקרא קבוץ האנשים ואסיפתם במקום אחד,, עצרה עצרת" מ"ב י' כ' יואל א' י"ד ירמיה ט' א' לפי שנועצרים ומתעכבים במקום אסיפתם, וערש"י דברים ל"ב ל"ז וש"א ט' י"ז שיש בענינו ענין ממשלה כי דרך המושל לעצור העם במלחמה שלא יתפזרו. שם,, עקב" והוא אחורי הרגל, והפעל ממנו ענינו אחיזה העקב או ענינו שמירת עקבי חבירו לארבו, ועמו תואנה תרמית וערמה, ועמו ענין עקום ועוות ע"י ישעיה מ' ד', וע"י איוב ל"ז ד' שרש"י פי' שם מענין כריתה והאב"ע פי' מענין אחר, ועמו מלת,, עקב" נרדפת למלת בעבור, שהפעל המסובב הוא סוף ואחרית לפעל המסבב, וע"י ראב"ע בראשית כ"ב י"ח ועמש"כ תהלים י"ט י"ב ושם קי"ט קי"ב.

קשור יד ורגל יחד וע"י בראשית ל' ל"ט ומס' שבת נ"ד. שם,, מעקה" והוא גדר סביב הגג. דברים כ"ב ח'. עוות ועקום, טבעי או מוסרי, וע"י ישעיה כ"ז א'. ע"י מלבי"ם חבקוק א' ד'. הסרת היסוד והשרש כלומר הסרת העיקר (כי השרש הוא עקר בארמית ע"י דניאל ד' י"ב), ועמו,, עקר ועקרה" ואפשר שנקראת כן שנעקר בה דבר שאינה יכולה לקבל הזרע וכן האיש שאינו מוציא זרע כמשפט, וע"י רש"י ורמב"ן ויקרא כ"ה מ"ז.

שם,, עקרב" והוא מין נחש, ועמו,, עקרבים" קוצים שעוקצין כעקרב, וערש"י מ"א י"ב י"א ויחזקאל ב' ו'.

עוות ועקול. א- התחייבות וקבלת חוב על עצמו, חוב כל דבר. ב- כל לשון ערבות שענינו נעימות ומתיקות. ג- כל לשון תערוכות וערוב, ועמו שם,, ערב" והוא חוט האריגה שמתערב עם השתי. ד- שם,, ערב" היפך בוקר, ועמו,, מערב" שם פאת ביאת השמש (וענינו קרוב לענין ג' לפי שבחשכת הלילה נתערבו הצורות, ע"י ראב"ע בראשית א' ה'). ה- שם,, עורב" והוא עוף טמא. ו- שם,, ערבה" נרדף למדבר, ועמו לשון מישור ערש"י ירמיה י"ז ו' (ערבה היא המקום שגדלים שם שיחים פראים קוצים

1380	ערג	א- צעקה והמיה, או כוסף ותשוקה, וערש"י תהלים מ"ב ב'. ב- שם "ערוגה" והוא תלם, גם עוגיות מים ערש"י יחזקאל י"ז ד'.
1381	ערד	שם, "ערוד" והוא חמור הבר, איוב ל"ט ה'. ע"י מדרש רבה עה"פ ויולד לחנוך את עירד בראשית ד' י"ח עורדן אני מן העולם.
1382	ערה	א- שפיכה ויציקה. ב- ענינו גלוי, ערש"י ויקרא כ' י"ח. ג- ענינו דבוק עמש"כ ישעיה כ"ב ו'. ד- שם, "ערות" והוא תואר לירקות ודשאים הלחים, והפעל בבנין התפעל מתערה שענינו מתלחלח. כ"כ הרד"ק. וערש"י תהלים ל"ז ל"ה וישעיה י"ט ז' שפ"י מעורה ונשרש יפה (עמש"כ שם בישעיה). ולהקוני' יש רק ענין אחד והוא הפיכת דבר מלמעלה למטה או אל הצד, ובדבר העומד קים כקיר ואילן הפיכתו היא עקירתו והריסתו, והושאל מזה לכל עקירה והריסה טבעי או מוסרי, ועמו, "ערוה" שם לאיברי הבושת המגולים שאין מדרך המוסר לגלותם, וכן ערות הארץ, בראשית מ"ב ט' ר"ל הריסת הארץ מהיכן נוח להרסה ולכבשה, ועמו, "מער" שענינו דבוק ערש"י מ"א ד' ל"ו (ועמש"כ הרוו"ה בחומש תורת אלהים בראשית ט"ו ב', הבאנו דבריו בספר הבנת המקרא שהוצאנו לאור).
1383	ערך	סדור בסדר שוה ונכון, ויש בענינו סדור דמות שידמה להיות נערך בשוה למה שהוא מדמה אותו, ע"י תהלים פ"ט ד', ובבנין הפעיל ענינו שומא הידוע בדברי רז"ל כי הָשָׁם דבר מסדר עניניו ואופניו.
1384	ערל	כל לשון ערלה שענינו היפך תיקון והכשר, והוא לשון סתימה ואטימה והרחקה ערש"כ ויקרא י"ט כ"ג, ועמש"כ חבקוק ב' ט"ז.
1385	ערם	א- התחכמות בתחבולות ע"י בהגר"א משלי א' ד'. ב- הפשטת לבוש. ג- ענינו צבור כמו שרש חמר ג' (בהפוך אותיות ובחלופ' ח' לע'). ד- שם, "ערמון" והוא מין עץ.
1386	ערס	שם, "עריסה" והוא בצק, וע"י מלבי"ם במדבר ט"ו כ"א.
1387	ערער	שם, "ערער" והוא מין עץ מדברי, ועמש"כ ירמיה י"ז ו'.
1388	ערף	א- שם, "עורף" והוא אחורי הפנים, והנגזר ממנו, והפעל ממנו הוא כריתת העורף, והושאל ממנו ענין הריסה ע"י הושע י' ב'. ב- ענינו נזילה כמו שרש רעף. והושאל ממנו כנוי ל, "שָׁמַיִם" על שם שיערפו טל, וע"י ישעיה ה' ל'.
1389	ערפל	שם, "ערפל" והוא החשך העב, ענן עב.
1390	ערץ	א- השבר והחתת, הכנעה ויראה. ב- תוקף וחוזק (היפך ענין א').
1391	ערק	ענינו ניסה, איוב ל' ג' ועמו, "ועורקי" שם ל' י"ז שם גידים שהדם ירוץ בהם, ועיי"ש ברש"י.
1392	ערר	תואר, "ערייר" וענינו יחידי שאין לו בנים, (ועמש"כ הרוו"ה בחומש תורת אלהים בראשית ט"ו ב', הבאנו דבריו בספר הבנת המקרא שהוצאנו לאור).
1393	ערש	שם, "ערש" נרדף למטה. ע"י מלבי"ם עמוס ג' י"ב.
1394	עשב	שם, "עשב" ידוע, וערש"י בראשית א' י"א.
1395	עשה	א- כל לשון עשייה, טבעי או מוסרי, וע"י מלבי"ם ישעיה ה' י"ב. ב- סחיטה וכתשה ע"י יחזקאל כ"ג ג'.

1396	עשן	שם, "עשן" והוא היוצא מן האש, והושאל לחמימות היוצא מן האף לענין כעס, והנגזר ממנו.
1397	עשק	כבישת ממון חבריו כגון פקדון או הלואה או שכירות, גזל חמס ועול בכח ובזרוע. ע"י מלבי"ם ירמיה כ"א י"ב.
1398	עשק..	טרידה ערעור. בראשית כ"ו כ'.
1399	עשר	רברי הון.
1400	עשר	שם מספר, "עשרה ועשרים" והנגזר ממנו.
1401	עשש	כלוי ורקבון, ועמו, "עש" שם תולעת המבלה ומרקיב. עמש"כ תהלים ו' ח'.
1402	עשת	א- זכות צחות וזהר. ב- ענינו מחשבה. ג- רחמים וחנינות ועמש"כ יונה א' ו'. ד- שם מספר, "עשתי" בסמיכות עשר ועשרה, והוא כמו אחד עשר, אחת עשרה ועמש"כ במדבר ז' ע"ב. עמש"כ יחזקאל כ"ז י"ט.
1403	עשתר	שם, "עשתרות" והוא עדרי צאן, וע"י חולין פ"ד: והרד"ק כתב שאמרו שהם נקבות הצאן.
	עת	ע"ש ענת.
1404	עתד	א- יעוד וזימון עמש"כ ישעיה י' י"ג. ב- שם, "עתודים" זכרים גדולים מן העזים ונקראו ג"כ תישים, והקטנים יקראו שעירים, ע"י ישעיה י"ד ט' ורמב"ן בראשית ל"א י' מש"כ כי כל גדול בצאן יקרא כן וכו'.
1405	עתם	לשון גזרה, או לשון הגעה, או לשון שריפה, או לשון חושך, ועמש"כ ישעיה ט' י"ח.
1406	עתק	א- ענין זקנה וישן. ב- לשון עב וחזק. ג- יציאת דבר ועברו ממקומו, או מגדרו. עמש"כ תהלים ל"א י"ט.
1407	עתר	רבוי והפצרה, והוא בתפלה עד שיפרט לך הכתוב דבר אחר, וערש"י בראשית כ"ה כ"א, וע"י ירמיה ל"ג ו', וע"י רד"ק יחזקאל ל"ה י"ג.
1408	פאה	שם, "פאה" נרדף לקצה וצד, וע"י מלבי"ם ויקרא י"ט ט'.
1409	פאר	הדור נוי, ועמו פֶּאֶרָה שם נרדף לסעיף שהיא יופי העץ ותפארתו. עמש"כ יחזקאל י"ז ו'.
1410	פאת	שם, "פאת" והוא ראש ממש או שרים. עמש"כ במדבר כ"ד י"ז וישעיה ג' י"ז וירמיה מ"ח מ"ה.
1411	פגג	שם, "פגים" והמה תאנים שלא בשלו כל צרכן, שה"ש ב' י"ג.
1412	פגל	שם, "פגול" וענינו תיעוב וגיעול.
1413	פגע	פגישה במקום או בדבר מה, ויבא גם לענין נגיעה ואחיזה במי לעשות רעה, ורובו מכת מות, [ויש גם לטוב]. ובמוסרי ענינו הפצרה במי בתחנה ובקשה. ע"י מלבי"ם ירמיה ד' ט"ז.
1414	פגר	שם, "פגר" והוא גוף מת בדרך בזיון, והפעל ממנו ענינו מניעה מחמת חולשה, עייפות וסור כח, ע"י ש"א ל' י'.
1415	פגש	ביאת דבר לקראת דבר. ע"י מלבי"ם שמות כ"ג ד'.
1416	פדה	הצלה מעבדות וצרה, גם חופש מעונש ודבר מה בכופר. עראב"ע שמות ח' י"ט.
1417	פדן	ענינו שדה, או ענינו שְׁנִיִּם, או ענינו ארמון, עמש"כ בראשית כ"ה כ', וע"י דניאל י"א מ"ה.
1418	פדע	פדות והצלה. איוב ל"ג כ"ד.
1419	פדר	שם, "פדר" והוא חֶלֶב, וע"י רמב"ן ויקרא א' ח'.

חרב והוא חודו של חרב (כדרך שמיחס החרב לאכילה עי' ש"ב י"ח ח'). ב- מלת,, פיי" ענינה שיעור וערך. ג- מלת,, פה" כמו הנה, היפך שם. עראב"ע בראשית מ"ה י"ב ועמש"כ שמות ד' י'.

שביטה והפסק כמו דמם, רפיון וחלישות.

א- נשיבה כמו שרש נפח, והושאל לדבור כי הוא נפחת הפה, וערש"י שמות ט' ח'. ב- שם,, פח" והוא מוקש ורשת, עמש"כ יהושע כ"ג י"ג. ג- שם,, פחים" והוא טסין רדודין, עמש"כ במדבר י"ז ג'.

שם,, פוך" והוא מין אבן יקרה.

שם,, פול" והוא מין קטנית. ש"ב י"ז כ"ח יחזקאל ד' ט'.

דאגה מדבר, ועמו מלת,, פן" שענינה שָׁמָא, ועמש"כ תהלים פ"ח ט"ו.

ענינו פיזור ובבנין פיעל ענינו רציצה ושכירה, וע"ש נפץ.

א- ענינו הוצאה. ב- ענינו מכשול. עמש"כ ירמיה י' ד'.

א- ביטול והשבתה, טבעי או מוסרי, הרצון והשבר, וערש"י ישעיה כ"ד י"ט. ב- שם,, פורה" והוא הגת שדורכים ורוצצים הענבים או הזתים בתוכה, והקונ' כתב שהוא היין בעודו ביקב. ג- שם,, פור" נבל' פרסין והוא גורל. הרד"ק בשרש פור כתב שיי"מ מזה לחפר פרות

ישעיה ב' כ' עמש"כ שם פירוש לחפור בקעים וחפירות. עמש"כ חגי ב' ט"ז.

ענינו רבוי, ועמש"כ ירמיה נ' י"א ונחום ג' י"ח. ע"ש פש.

שם,, פתות" והוא כמין כוסות שצירי הדלת יסובכו בהן, ועמש"כ מ"א ד' נ' רישעיה ג' י"ז.

א- ענינו חזוק. ב- שם,, פז" והוא מין זהב טוב. ג- קלות ומהירות

בתנועות האיברים, (כמו שרש פחו) ועי' ש"ב ו' ט"ז ובמש"כ בראשית

מ"ט כ"ד וירמיה י' ט'.

זרייה ונפיעה.

א- מורך ויראה ומגור, וע"ש ירא. ב- שם,, פחדיו" והם ביצי הזכר,

אויב מ' י"ז.

שם,, פחה" והוא נגיד ושר העם.

מהירות וקלות הדעת.

שם,, פחם" והוא גחלים (עי' מצודת משלי כ"ו כ"א).

שם,, פחת" והוא חפירה עמוקה, וערש"י וראב"ע ויקרא י"ג נ"ה,

ועי' מלבי"ם ישעיה כ"ד י"ז.

שם,, פטדה" והוא מין אבן יקרה.

שילוח ופתיחה היפך עיצור, ועמו פטור היפך חיוב עי' דה"א ט' ל"ג,

ועמש"כ מ"א ו' י"ח.

שם,, פטיש" והוא כלי המכה.

ענינו שבר, כמו איד ב'. משלי כ"ד כ"ב.

שם,, פימה" אויב ט"ו כ"ו להרד"ק פיי" הקמטים שנעשים בבטן האיש

השמן, ועיי"ש ברש"י שפי' מלשון פה, והקונ' לא מנה שרש פים.

שם,, פך" והוא כלי קטן לשמן והנגזר ממנו (עי' יחזקאל מ"ו ב').

העלמה מיריעה, ורובו למופת והפלגה שנעלם מידיעת האדם ע"ש פלה.

ענינו חלוקה, ועמו פֶּלֶג מים ע"ש שנחלקים המים הנגרים לפלגים

1421. פוג

1422. פוח

1423. פוך

1424. פול**

1425. פון

1426. פון

1427. פוק

1428. פור

1429. פוש

1430. פות.

1431. פוז

1432. פור

1433. פחד

1434. פחה

1435. פחו

1436. פחם

1437. פחת

1438. פטר

1439. פטר

1440. פטש

1441. פיד

1442. פים.

1443. פכה

1444. פלא

1445. פלג

עכ"ל וערש"י בראשית י' כ"ה.

שם,, פלגש" והוא אשה מיוחדת לאיש בלא נשואין וקדושין,

ועמש"כ בראשית ל"ה כ"ב.

שם,, פלדת" והוא כמו לפיד בדרך ההפך שענינו עץ בוער ערש"י נחום ב' ד'.

הבדלה והפרשה, וערש"י ויקרא כ"ב כ"א.

בקוע וחתוך, ועי' איוב מ"א ט"ז.

הצלה והמלטה, עי' מיכה ו' י"ד. עמש"כ תהלים נ"ו ח'. ע"ש שרד א'.

א- שם,, פלך" והוא מקל למשענת או לטוויה. ב- שם,, פלך" והוא

מחוז ונפת.

א- כל לשון תפלה, שענינו תחנה ובקשה. ב- דין ומשפט השכל, ועי'

שמות כ"א כ"ב ואיוב ל"א י"א.

ענינו כמו יושר, ועמו,, פֶּלֶס" שם כלי משקל מה על שם יושר

המשקל. עי' מלבי"ם משלי ד' כ"ו.

חיל ורעדה, ועי' רד"ק מ"א ט"ו י"ג. עי' מלבי"ם ישעיה כ"א ד'.

התגלגל בעפר ובאפר.

לשון גלוי או לשון פרישה או לשון שקול, עי' איוב ל"ז ט"ז וברד"ק.

שם,, פנג" והוא מין עץ אפרסמון, ועמש"כ יחזקאל כ"ז י"ז.

א- נטייה אל ענין או מקום שלא היה בו מקדם, ובבנין פיעל ענינו

הסרת דברים שיפנו מהמקום שהיו בו, ועמו שם,, פנים" בבעל חי

שפונים הנה והנה, והושאל לצד ושטח הנראה והחשוב שבכל גוף

היפך צד האחור. ובא גם על זמן הקודם [ורק בלמ"ד בראש,, לפני"]

היפוך זמן האחור. ועמו שם,, פִּנָּה" שענינו א' מבצר גבוה ובנין

מפואר שעין הכל פונה אליו, ב' זית ע"ש שהצד פונה מרוח זה אל

רוח זה, ועמש"כ שמות כ"ז ב'. ועמו,, פנות" העם עי' שופטים כ' ב'

וש"א י"ד ל"ח. ב- שם,, פָּנִים" וענינו תוך וקרב, היפך חוץ וחיצון.

שם,, פנינים" והוא מין אבן יקרה.

ענינו עידון, משלי כ"ט כ"א.

שם,, פסגה" כמו גבעה, והפעל ממנו ענינו הגבהה עי' תהלים מ"ח י"ד.

דלוג וקפיצה, ועמו,, פֶּסֶח" והוא תואר לחיגר שפוסח בהילוכו.

חציבה וחיטוב בעץ ואבן לתת בו צורה מה.

א- שם,, פסים" והוא כלי מילת (צמר נקי עי' שבת י:), ויי"מ ענינו

מלשון פס יד והוא כף היד ור"ל מרוקס וצבוע מצבעים רבים שכל

פס ממנו היה מצבע בפני עצמו (ר"ל כל חלק ממנו היה מצבע בפני עצמו,

כי יש יד לשון חלק עראב"ע בראשית מ"ג ל"ד), ועי' תהלים ע"ב ט"ז (וע"ש

פשה). ב- לשון אפס, גמר וכלייה, עי' תהלים י"ב ב'. עמש"כ יחזקאל מ"ז ג'.

ענינו צעקה, עמש"כ ישעיה מ"ב י"ד ושם מ"א כ"ד.

כל לשון פעולה שענינו עשייה, ועי' מלבי"ם ישעיה ה' י"ב.

א- שם,, פעם" והוא המתואר על הרוב בשם המספר, ועמו,, פעמי"

והוא שם (בסמיכות) לפסיעות הרגלים שְׁמָרִים פעם רגל זאת ופעם רגל

זאת, ועמש"כ שמות כ"ה י"ב ואולי ענין רגל הושאל לענין זית,

ועמו,, פעמון" שם כלי זג המשמיע קול ע"י הכאת הענבל שבתוכו

1446. פלגש

1447. פלד.

1448. פלה

1449. פלח

1450. פלט

1451. פלך

1452. פלל

1453. פלס

1454. פלץ

1455. פלש

1456. פלש.

1457. פנג.

1458. פנה

1459. פנן

1460. פנק.

1461. פסג

1462. פסח

1463. פסל

1464. פסס

1465. פעה.

1466. פעל

1467. פעם

רוח איש ר"ל שרוחו שבור וכתות מוסרי, ויש לפרשו מענין א' וענינו היות רוח האיש איננו נכון בקרבו ואין דעתו מיושבת עליו ויחשוב פעם כה ופעם כה, ועמש"כ שופטים י"ג כ"ה וישעיה מ"א ד'.

לשון גלוי, בראשית מ"א כ"ה. לֹא הָיָה

פתיחת פה ברחבה, ועמו, הפעור שם עבודה זרה מה.

פתיחת פה, ומענינו הצלה שהוא פדיון ופתוח המאסר, תהלים קמ"ד י'. (ע"ש פצח).

הרמת קול, ועי' מיכה ג' ג' שפי' מלשון פתיחה (בחלוף ה' לח') או מלשון שבירה ואולי הכל ענין פתיחה כי הרמת קול באה ע"י פתיחת פה ופתיחת העצם להוציא המוח היא שבירתו.

קילוף והסרת קליפת העץ, לשון כריתה עראב"ע בראשית ל' ל"ח.

שבירה ובקיעה, תהלים ס' ד'.

הכאה ומכה. עי' מלבי"ם ישעיה א' ו'.

העברת דעת ורצון אחרים, ועי' ש"ב י"ג כ"ה.

זכירה והשגחה ושימת עין על דבר וביקורו לענין מה [ועמו מספר ומנין]. וכל לשון שמירה מזה כי הפוקד ישים עיניו לשמרו. ומזה פקודת הצבא השקפה על סדר מערכת העם ומספרו ותקון צאתו ובואו, ועל צד השאלה לפקודי המשכן והם הכלים המסודרים על מכונם כעם לצבא. ובא לענין חסרון כי כל דבר שהיה וחסר פוקדים ושמים עין עליו מדוע יחסר. ועמו מה שהוא מתרגום ארמית צווי, כי המצוה ישים עיניו על המצווה שלא יעבור גזירתו. ועמו גניזה והנחה

עי' בראשית מ"א ל"ו. ועמו מנוי וגזברות. עי' מלבי"ם ישעיה כ"ז ג' וירמיה י"ד י'.

עמש"כ במדבר כ"ז ט"ז.

ע"ש פוק, ובמש"כ ישעיה כ"ח ד'.

פתיחת עין או אוזן, לראות ולשמוע, ובא לגילוי והשתכלות והשגחה. (עי' ישעיה ס"א א').

שם, הפקעים והוא מין פרי שדה.

א- שם, פרא והוא חמור הבר. ב- כמו שרש פרה, עמש"כ הושע י"ג ט"ו. עמש"כ יחזקאל י"ז ו'.

שם, פרבר והוא שם חדר מה, דה"א כ"ו י"ח ועי' ובחים נ"ה:

א- כל לשון פרוד שענינו הבדלה והפרשה. ב- שם, פרד" ידוע, ונקרא כן בעבור שלא יוליד והוא נפרד. עמש"כ יואל א' י"ז.

שם, פרדס והוא גן נחמד.

ענינו תנובה, דבר נולד מדבר. עי' משלי י"ח כ'. ע"ש אפרק. עמש"כ ישעיה ב' כ'.

שם, פרורים והם מגרשי העיר, ועמש"כ מ"ב כ"ג י"א.

שם, פרוי לעם או למקום הפתוח מכל צדדיו ואין לו חומה סביב לשמירה.

ציץ וצמיחה, ועמו, אפרוחים שם צפרים קטנים היוצאים מביציהם כפרחים, ועי' יחזקאל י"ג כ'. עי' מלבי"ם ויקרא י"ג י"ב.

שם, פרט" הנושר בשעת בצירה, ויקרא י"ט י', ועמש"כ עמוס ו' ה'.

א- קישוי העבודה. ב- שם, פרכת" והוא וילון המבדיל.

כרשית רבד למח. ערש"ל חנוכה ז' והרד"ק פ"ג שבת פ"ג ה"א וישעיה כ"ג ח'.

ופרימה במקום התפר.

שם, פרסה" והוא כמו צפורן על כף רגל בעל חי והנגזר ממנו עמש"כ ויקרא י"א ג' וישעיה נ"ח ד'. ב-, פרס" שם עוף טמא מדברי.

א- ביטול וסתירת דבר מהיותו על סדרו ומכונו, טבעי או מוסרי, ב- לשון גלוי לגנאי והוא מענין א' וכן גידול שער באיש הוא ביטול הסדר כי דרכו לגלח עי' מלבי"ם במדבר ה' י"ח. ג- ענין נקמה והוא מענין א' והוא לעשות סתירות והריסות באויב.

שם, פרעש" והוא מין רחש ידוע. ש"א כ"ד י"ד ושם כ"ו כ'.

א- שבירה והריסה, טבעי או מוסרי. ב- לשון חוזק, רבוי והתפשטות, בעם ובעושר וכדומה. עי' ש"ב י"ג כ"ה.

א- הסרה והפרשת דבר מדובק יפה בדבר, ויש שענינו לשון שבירה, ויש שענינו ישועה והצלה, וכולם קרובים בענין כי שבירה היא כמו הפרשת דבר מדובק, וישועה והצלה היא הסרת והפרשה מהסכנה (עמש"כ שמות ג' כ"ב). ב- שם, מפרקת" ש"א ד' י"ח והיא עצם הצואר ולפי שהוא פרקים פרקים נקרא כן. עי' עובדיה א' י"ד.

א- שם, פר ופרה" עמש"כ בראשית ל"ב ט"ז. ב- שם, פרור" והוא יורה שמבשלין בו, נרדף לסיר, ועי' יואל ב' ו'.

א- הודעה ובירור, ובענינו הפרשה והפרדה עי' יחזקאל ל"ד י"ב. ע"ש פשר. ב- ענינו עקיצה, ועמו רוכב בהמה, כי הוא מעקץ הבהמה להריץ אותה עי' מלבי"ם יואל ב' ד'. ג- שם, פרש" והוא זבל שבכרס הבהמה.

פשוט ושטוח בידים או בבגד וכדומה, ועמו מה שענינו פיזור וחילוק, ומענינו שבירה, עי' מיכה ג' ג'. ערש"י תהלים ס"ח ט"ו.

ענינו כמו שרש פתשגן עיי"ש. עזרא ד' י"א.

שם, פרשדון" והוא כרכשתא, או הוא שם מקום ישיבת הפרשים, ועמש"כ שופטים ג' כ"ב.

פרישה ומתיחה. איוב כ"ו ט' והרד"ק כתב שאמרו שהוא כמו פרש בש"י"ן והזי"ן נוסף ויש אומרים שהמלה מורכבת משלש מלות פֶּרֶשׁ שְׂדֵי יָוִי ע"כ עי' סוכה ה'.

שם פרטי, פרת" והוא נהר. (ויש לעי' למה הביא הרד"ק שם פרטי ע"ש כוש, ועי' רש"י בראשית ב' י"ד וברכות נ"ט:).

שם, פרתמים" והוא שרים, והרד"ק הביא מא"א ז"ל שהמ"ם נוסף (כמ"ם פתאם) והם הפחוות (ר"ל השרים) של עבר נהר פרת.

לשון שקול הדעת איוב ל"ה ט"ו מלשון יפשפש במעשיו בדחז"ל. הקונ' הביא שרש זה וענינו והרד"ק לא הביא שרש זה ותיבת, בפ"ש דאיוב שם הביא בשרש פוש מענין רבוי וכתב שענינו לא ידע איוב לרב מאד בדרכי י"י ובמשפטיו לפיכך הוא מתקצף ומכביר מלין. ועיי"ש ברש"י וראב"ע.

התרחבות ותוספת, והקונ' הביא בענינו מלת, פסת" דתהלים ע"ב ט"ז ועיי"ש ברש"י.

בקוע ושיסוף, איכה ג' י"א ולרש"י ענינו פיסוק הרגלים, ועי' תרגום ש"א ט"ו ל"ג.

א- הסרת מכסה בבגד או בעור מבעל חי. ב- התפשטות החיל לשלול שלל.

מרד ופריקת עול, ונרדף לשרש בגד א' שענינו המרמה נגד ברית

1490. פרס

1491. פרע

1492. פרעש..

1493. פרץ

1494. פרק

1495. פרר

1496. פרש

1497. פרש

1498. פרשגן

1499. פרשד.

1500. פרשו.

1501. פרת

1502. פרתם

פש.

1503. פשה

1504. פשה.

1505. פשט

1506. פשע

סח	השרשים ועניניהם	סט
1529	צבת	שם,, צבתים" והוא אגודת עומרים, רות ב' ט"ז, ובלשון חז"ל היא מלקחים לפי שבמלקחים לוקחים דבר ואוגדין אותו.
1530	צדד	שם,, צד" והוא עבר הימין או השמאל, וע"ש פאה. עמש"כ שופטים ב' ג'.
1531	צדה	עשיית דבר רע במזיד וכונה, ועמו מלת,, נצדוד" צפניה ג' ו' שפי' מענין שממה עיי"ש.
1532	צדק	כל לשון צדק וצדקה. עי' מלבי"ם משלי י"א ג'.
1533	צהב	מראה הנוטה לאדמימות הזהב עראב"ע ויקרא י"ג ל'. הצד"י והזי"ן מתחלפין.
1534	צהל	המיית קול עליזות ושמחה, ובענינו הזכות והאורה מן השמחה. (הלמ"ד והרי"ש מתחלפין, עי' ראב"ע איוב ל"ח ל"ב).
1535	צהר	אור ונהרה, ועמו,, צהרים" שם זוגי לחצות היום שאז השמש מאיר בחזק כפלים, בשני צדדין, ועמו,, יצהר" שם שמן זית הטוב שמדליקין בנר שיצהיר ויאיר, ועמו,, צהר" חלון שממנו יכנס האור, או אבן טובה.
1536	צואר	שם,, צואר" ידוע, ועמש"כ בראשית כ"ז ט"ז, ועי' רש"י בראשית מ"ה י"ד. הראש סובב על הצואר כמו שהדלת תסוב על ציפה משלי כ"ו י"ד מענין שרש ציר.
1537	צוד	א- לכידה ותפישה. ב- הכנת ספוק מזון לדרך.
1538	צוה	כל לשון צוואה ומצוה. ערש"י דברים ל"א י"ד ובספר אמת ליעקב שם.
1539	צוח	הרמת קול לשמחה או לצער.
1540	צול	שם,, צולה ומצולה" וענינם רבוי המים ועומקם ותקפם.
1541	צום	לשון צום שענינו תענית, ועמש"כ ירמיה ל"ו ו'.
1542	צוף	עליית דבר למעלה, ועמו,, צוף" והוא חלות הדבש הזך והצלול שזב מהתמרים וצף למעלה.
1543	צוק	א- צרה כמו שרש עיק עי' מלבי"ם ישעיה ח' כ"ב. ב- ענינו העמדה, עמש"כ ש"א י"ד ה'. עמש"כ ישעיה כ"ו ט"ז.
1544	צור	א- חנייה על העיר ללכדה. ב- לחץ דחק וצוקה, ועמש"כ בראשית ל"ה ג'. ג- שם,, צר צור וצר" (עי' ישעיה ה' כ"ח) והוא סלע. ובא לחזק ותוקף, למעוץ ומחסה, ולקיום ומעמד. ועמו צורת הבית. ד- חודד החרב עי' תהלים פ"ט מ"ד.
1545	צחה	ענינו יובש. ועמש"כ יחזקאל כ"ד ז'.
1546	צחח	זכות ובהירות. עי' מלבי"ם ירמיה ד' י"א, ובמש"כ שם.
1547	צחן	ענינו כמו באש. יואל ב' כ' ועיי"ש במלבי"ם.
1548	צחק	ענינו כמו שחק, לשמחה או ללעג, וערש"י בראשית כ"א ט'.
1549	צחר	ענינו לובן. ואולי,, צחר" הוא שם מקום מרעה טוב והצמר משם משובח וכן האתונות. (החית"ת והה"א מתחלפין, ולובן ואור משרש צהר קרובים בענין). שופטים ה' ו' ויחזקאל כ"ז י"ח.
1550	ציה	א- שם,, צי וצים" והוא אניות. ב- שממה ויובש. עמש"כ במדבר כ"ד כ"ד ותהלים ע"ב ט'.
1551	ציץ	שם,, ציץ" והוא בנין עשוי לאות ולזכרון, או כענין מצבה שמשימין אותה על הקבר או לאות על הדרכים.
1552	ציץ	א- פריחה וצמיחה, והרד"ק כתב שענינו גלוי הפרחים והראותם. ב- ציונו הארה. גלוי וראיה. עי' תהלים מל"ב י"ח. ועמו שם,, ציץ" והוא

סח	השרשים ועניניהם	ריעים, אוהבים, או ברית איש ואשתו, ו,,פשע" יציין מרד ופריקת עול העבד נגד אדוניו.
1507	פשע	צעד ופסיעה.
1508	פשק..	הרחבת שפתים לדבר ורגלים למשגל. משלי י"ג ג', יחזקאל ט"ז כ"ה.
1509	פשר	לשון פתרון, קהלת ח' א' וכמו בלשון ארמית בספר דניאל. ע"ש פרש א'.
1510	פשת	שם,, פשתה" ידוע, ועי' מלבי"ם יהושע ב' ו'.
1511	פתגל	שם,, פתיגל" והוא מין בגד לתכשיט, ועמש"כ ישעיה ג' כ"ד.
1512	פתגם..	שם,, פתגם" אסתר א' כ' קהלת ח' י"א והוא דבר ופסק. עי' תרגום בראשית י"ח י"ד.
1513	פתה	א- חסרון דעת ונוח להיות מוסת, ומענינו מלת,, פתאם" שענינו מהירות ופתע ודבר שלא ירגיש אדם בו עד שיהיה, כי הפתי עושה דבריו במהירות, ועמש"כ במדבר י"ב ד'. ב- ענינו הרחבה.
1514	פתח	כל לשון פתיחה, ובבנין פֶּעַל יש שענינו חפירה בקרקע וחקיקה ושריטה באבן. יש בענינו לשון חֶרֶב. ערש"י תהלים נ"ה כ"ב. עי' ישעיה כ"ח כ"ד. ערד"ק יחזק' כ"א ל"ג.
1515	פתל	א- הליכה בדרך מעוקל היפך הצדק והישר. ב- לשון חבור. ג- שם,, פתיל" והוא חוט. ובענינו חתיכת בגד קטנה ובענינו אדרת או צניף שעל הראש, או אזור ואולי נקרא כן בעבור שפתילים תלויים בו, וכולם מענין א', כי החוט כפול ושזור והוא מעוות וכן הבגד נעשה מן החוטים וכן ע"י כפול ושזור נעשה חבור. עי' בראשית ל"ח י"ח וברש"ם שם. ע"ש לפת.
1516	פתן	א- שם,, פתן" והוא נחש ארסי. ב- שם,, מפתן" והוא האסקופה התחתונה אשר ידרכו בו, ועמש"כ ש"א ה' ד'.
1517	פתע	מלת,, פתע" כמו פתאום בלא כוונה, ע"ש פתה. עי' מלבי"ם במדבר ו' ט'.
1518	פתר	ביאור ופשר החלום. עמש"כ במדבר כ"ב ה'.
1519	פתשגן..	ענינו ספור הכתב, נוסח ערש"י וראב"ע אסתר ג' י"ד, וע"ש פרשגן.
1520	פתת	ביצוע ופריסת לחם לחתיכות. עי' מלבי"ם ויקרא ב' ו'.
1521	צאל..	שם,, צאלים" והם אילנות בעלי צל. איוב מ' כ"א.
1522	צאן	שם,, צאן" והוא כלל מין בהמה דקה. עמש"כ בראשית ד' ב'.
1523	צב	היות דבר מכוסה וחלול כמין אוהל ותיבה, ועי' ראב"ע במדבר ד' ג' שפי' שם,, צב" הוא מין ממיני השוורים ועמש"כ שם, ועמו שם,, צב" והוא מין שרץ אשר סביבו עצם כמין תיבה והוא בתוכו.
1524	צבא	א- עמידה על המשמר לענין מה ורובו צבא המלחמה, וצבא השמים הם העומדים על המשמר לעשות רצון קונם, ועראב"ע תהלים מזמור כ"ד פסוק י', ורד"ק שם מזמור פ' פסוק ט"ו ורש"י שם מזמור פ' פסוק כ', ובמס' שבועות ל"ה. ב- קץ וזמן, ועמש"כ ישעיה מ' ב'.
1525	צבה	א- ענינו נפיקה מענין שרש צב, כי דבר נפוח מכוסה וחלול. ב- שם,, צבי" שענינו חפץ ורצון, הוד ותפארת. ג- שם,, צבי" והוא מין חיה ידוע.
1526	צבט	נתינה והושטה. רות ב' י"ד.
1527	צבע	א- מראה וגוון, ועמו,, צבוע" ירמיה י"ב ט' והוא עוף צבוע ועמו,, צבעים" ש"א י"ג י"ח שם חיה או שרץ בעל גוונים הרבה עי' ב"ק ט"ז. ב- שם,, אצבע" ועמש"כ שמות ח' ט"ו.
1528	צבר	קבוץ לנד וגל.

השרשים ועניניהם

1553	ציר	שם, "ציר" והוא שליח, והנגזר ממנו, ועמש"כ יהושע ט' ד'. ב- שם "ציר" והוא היתד שהדלת תסוב עליו, ועמו, "צירים" שענינו חיל וחבלים, ועי' בכורות מ"ה. ורש"י דניאל י' ט"ז.
1554	צית	ענינו כמו שרש יצת. ישעיה כ"ז ד'.
1555	צלה	טויית בשר באש, ועמש"כ שופטים ז' י"ג.
1556	צלח	א- היות דבר כפי חפץ והכנת הנושא. ב- שם, "צלוחית וצלחת" והם מיני כלים. ג- ענין בקוע, (כמו בארמית) עמש"כ ש"ב י"ט י"ח.
1557	צלל	א- שם, "צלל וצל" והוא בבואה, והושאל למחסה מכל דבר כצל מפני השמש, (עי' יחזקאל ל"א ג'). ב- השמעת קול ע"י הכאת דבר בדבר. ג- ענין שקיעה, עמש"כ שמות ט"ו י'. (ערש"י איוב מ' ל"א).
1558	צלם	א- שם, "צלם" נדרף לדמות ותבנית. ב- ענינו חשך, עי' תהלים ל"ט ז'. ועמש"כ ישעיה ט' א'.
1559	צלע	א- שם, "צלע וצלעת" והן העצמות היוצאות מהשדרה, ולפי שהצלעות שני צדדים הימין והשמאל הושאל לצד כל דבר, או ענינו צד, והמושאל ממנו עצמות השדרה לפי שיוצאות משני צדדים, וע"ש פאה. ב- כאב ושר, והפסס נקרא צלע, והוא מענין א' לפי שהולך על צדו האחד. עי' יחזקאל מ"א ו' ומס' ב"ב ס"א.
1560	צלצל	שם, "צלצל" והוא מין ארבה (שדרכו לכסות את עין הארץ ולעשות צל), ועי' רמב"ן דברים כ"ח מ"ב שפי' שהוא שם למחנה האויב בעבור שישמיעו קול מלחמה במחנה, ועמש"כ שם. עי' שרש צלל. תשוה לשתות.
1561	צמא	דבוק חבור וזווג, ועמו, "צמיד" שם חלי (תכשיט) היד מחובר מב' חלקים, ועראב"ע בראשית כ"ד כ"ב. עמש"כ במדבר י"ט ט"ו. ערש"י ישעיה ה' י'.
1563	צמח	ניצה ופריחה.
1564	צמם	שם, "צמים וצמה" וענינם קישור, ועמש"כ ישעיה מ"ז ב'.
1565	צמק	קימוט וכווץ מיובש הליחות.
1566	צמר	א- שם, "צמר" והוא שער הרחלים. ב- שם, "צמרת" והוא סעיף הגבוה, עי' יחזקאל י"ז ג'.
1567	צמת	השמדה וכריתה, וערש"י וראב"ע ויקרא כ"ה כ"ג, ורש"י איכה ג' נ"ג, והרד"ק כתב שיש מפרשים ענינו חבור כמו צמת הגידין בלי רז"ל (ע"ש צום).
1568	צנה	עמש"כ במדבר ל"ב כ"ד.
1569	צנח	ענינו נעיצה, שמיטת דבר ממקומו למטה, יהושע ט"ו י"ח.
1570	צנח	ריקות או יובש מרטיבות, וערש"י וראב"ע בראשית מ"א כ"ג, ולפי' א' ברד"ק פ"י קטן ודק.
1571	צנע	א- שם, "צנים וצנינים" והוא מין קוצים דוקרים. ב- שם, "צנה" והוא מגן, וערש"י ירמיה מ"ג ו' ובמלבי"ם שם. ג- ענינו קרירות עראב"ע משלי כ"ה י"ג.
1572	צנף	ענינו ענוה ושפלות, ובדחז"ל ענינו שימת דבר במקום סתר לשמירה. מיכה ו' ח' משלי י"א ב'.
1573	צנצן	כריכת דבר פאר על הראש.
		שם, "צנצנת" ותרגומו צלוחית. שמות ט"ז ל"ג.

השרשים ועניניהם

1574	צנק	שם, "צנק" והוא כלי העשוי לסגור בו ידי התפוש. ירמיה כ"ט כ"ו.
1575	צנר	שם, "צנור" והוא מרזב. תהלים מ"ב ח' ועמש"כ ש"ב ה' ח'.
1576	צנתר	שם, "צנתרות" והם כלים כמין צנורות, ועמש"כ זכריה ד' י"ב.
1577	צער	א- פסיעה והליכה. ב- שם, צעדה ואצעדה" והוא מין תכשיט, ועמש"כ ישעיה ג' כ'.
1578	צעה	א- לשון דבר העומד להיות נירוק. ב- לשון חוגר. ג- לשון טלטול והליכה ונוע ממקום למקום כגולה, יש בטלטול השבי ויש בטלטול אחר. ד- לשון משכב ומצע. ה- לכולך וגיאול שנפשו של אדם קצה ומתנאץ בו בריחו ובמראיתו. עמש"כ ישעיה נ"א י"ד, וירמיה ב' כ'.
1579	צען	ענינו נסיחה, ועמש"כ ישעיה ל"ג כ'.
1580	צעף	שם, "צעף" והוא שמעטפין בו הנשים פניהן.
1581	צעצע	שם, "צעצעים" כמו צאצאים (עי' ישעיה כ"ב כ"ד) כלומר מעשה נערים, וי"מ מעשה כרכב, ותרגומו שושנין, עי' דברי הימים ב' ג' י'.
1582	צעק	ענינו כמו שרש זעק, ערש"י שופטים י' י"ז ורד"ק ש"א י' י"ז.
1583	צער	ענינו מיעוט, טבעי או מוסרי עי' מלבי"ם ירמיה ל' י"ט (ולשון חכמים לחדר).
1584	צפר	קימוט וחבור. איכה ד' ח'.
1585	צפה	ראיה והבטה אם יבוא איזה דבר ובבנין פֻעַל ענינו צופה ומקוה, עמש"כ ישעיה כ"א ה'. ב- ענינו כסוי, היפך ענין א' עי' דה"ב ג' ט"ו. עי' מלבי"ם הושע ט' ח'.
1586	צפח	א- שם, "צפחת" והוא צלוחית. ב- שם, "צפחת" והוא רקיק המטוגן.
1587	צפן	א- גניזה ושמירה עי' מלבי"ם הושע י"ג י"ב. ב- שם, "צפון" והוא פאת שמאל היפך דרום, ונקראת כן לפי שהישוב בה מעט כאילו הוא מקום צפון או משום שמהלך השמש אינו בפאת צפון כי אם בדרום וכאילו הוא צפון מהשמש.
1588	צפע	א- שם, "צפע וצפעוני" והוא מין נחש. ב- שם, "צפייע" ענינו יציאה, ועי' ישעיה כ"ב כ"ד ויחזקאל ד' ט"ו.
1589	צפצף	א- קול הברת העופות. ב- שם, "צפצפה" יחזקאל י"ז ה' והוא מין אילן ערבה שענפיו מרובים, ועי' סוכה ל"ד.
1590	צפר	א- שם, "צפור" והוא כלל מין עוף טהור, והנגזר ממנו עי' מלבי"ם ויקרא י"ד ד'. ב- ענינו השכמה בבוקר. ג- ענינו כמו שרש סכב, ועמש"כ שופטים ז' ג'. ד- שם, "צפיר" והוא שעיר. ה- שם, "צפירה" וענינו הוד מלכות, עמש"כ יחזקאל ז' ז'. ו- שם, "צפֶרֶן" ולפי שאדם חותר בצפרניו נקרא עט ברזל החותר צפורן, ועמש"כ דברים כ"א י"ב.
1591	צפרדע	שם, "צפרדע" והוא מין שרץ.
1592	צקל	שם, "צקלון" והוא קליפת הכרמל. מ"ב ד' מ"ב.
1593	צרב	רושם קמיטת העור ע"י חום ומכת האש (מלשון שרץ בחלוף שי"ן לצד"י ופ"א לבי"ת).
1594	צרה	שם, "צרי" והוא שרץ הנוסף מעצי הקטף והוא נטף הגמנה עם סמני הקטורת. שאגה והגבהת קול, ועמש"כ שופטים ט' מ"ו.
1595	צרח	שם, "צֶרֶךְ" ענינו הידוע בדברי חז"ל, נחיצה. דה"ב ב' ט"ו.
1596	צרך	א- כל לשון צרעת. ב- שם, "צרעה" והוא מין שרץ העוף המטיל ארס בעינים, והאב"ע שמות כ"ג כ"ח פ"י מענין א' עי"ש.
1597	צרע	המכה וזכרה. עי' מלבי"ם ויחזקאל מ"ג י"ז.
1598	צרה	

1599	צרפת	שם, "צרפת" והוא שם של מדינת פרנצ'א ערש"י עובדיה א' כ', ויש שם עיר בארץ צידון מ"א י"ז ט'. (ויש לעי' למה הביא הרד"ק שם פרטי ע"ש כוש).
1600	צורר	כריכה וקשירה, ורובו מוסרי לחץ ודחק כי הנלחץ הוא כאילו קשור וצורר מלעשות רצונו וחפצו, ועמו מַצֵּר תהלים קי"ח ה' שענינו צר ודחק, ועמו מַצְרִים איכה א' ג' שענינו גְּדָרִים המעכבים את האדם והוא נדחק מלילך בעבורם, ועמו, "צר" תואר לאויב עי' מלבי"ם ישעיה ט' י', ועמו "צָרָר" והוא חלקי עפר המדובקים או אבן שגם הוא מדובק מחלקים, (והרד"ק הביא מַצֵּר ומַצְרִים בשרש מצר וצורר, ומַצֵּר הביא גם בשרש יצר), ועמש"כ מ"א ד' ט"ו, וע"ש צור ב'.
1601	קאה קבב	ע"ש קוא. א- שם, "קב" והוא ששית האיפה. ב- ענינו קללה, וע"ש נקב ב' עי' מלבי"ם במדבר כ"ב ו'. ג- שם, "קָבָה" וענינו אהל, ועמש"כ במדבר כ"ה ח'.
1602	קבה..	שם, "קָבָה" במדבר כ"ה ח' דברים י"ח ג' ענינו פנימיות וקרב, והוראתו לכיס שבמעי הבהמה שבו כנוס חלב היונק, ונזכר באשה על דרך השאלה, או הוא כן במעי האדם ועמש"כ במדבר כ"ה ח' וסנהדרין פ"כ:.
1603	קבל	א- ענינו לקיחה, טבעי או מוסרי. ב- נגד מול ונוכח.
1604	קבע	א- גזל ועושק. ב- שם, "קובע" והוא כלי מלחמה כמו כובע. ג- שם, "קבעת" והוא שמרים שבשולי הכוס, ועמש"כ ישעיה נ"א י"ז.
1605	קבץ	כנוס ואסיפת דבר מפוזר.
1606	קבר	הטמנת גוף מת באדמה.
1607	קדר	א- שם, "קדקד" נרדף לראש והוא צד העליון שבראש בגובה, והפעל ממנו ענינו כפיפת קדקד. ב- שם, "קדה" והוא מין ברשם עמש"כ שמות ל' כ"ד.
1608	קדה	ענינו בערה, ועי' מלבי"ם ישעיה נ' י"א, ועמש"כ ישעיה נ"ד י"ב.
1609	קדם	כל לשון קדימה היפך אחר, והושאל לצד מזרח בעבור צאת השמש שם בתחלה עראב"ע בראשית מ"א ו'. עי' יואל ב' כ'.
1610	קדר	ענינו חשך, ומזה קראו לכלי שמבשלין בו, "קדירה" לפי שהיא שחורה מהתמדת האש תחתיה. ערש"י מלאכי ג' י"ד. עי' מלבי"ם ירמיה י"ד ב'.
1611	קדש	א- היות דבר נבדל ונפרש וערש"י דברים כ"ב ט', ובענינו לשון הזמנה ויש שענינו הזמנה לזנות.
1612	קהה	חולשת הכריתה בשנים או בברזל, הקונ' כתב שבברזל הוא חלודה.
1613	קהל	אסיפת אנשים, וערש"י קהלת א' א'. ע"ש להק. עי' מלבי"ם ויקרא ד' י"ג.
1614	קוא	פליטת דבר בלוע, ועמו, "קאת" שם עוף שמנהגו להקיא מאכלו, עי' ראב"ע ויקרא י"א י"ח, ועמש"כ ויקרא י"ח כ"ח ודברים י"ד י"ז (ולא הבאנו שרש קאה וכשיטת הקונ' אמנם עי' ירמיה כ"ה כ"ז שרשמנו ^ה קִיאוֹת להראות שהשרש קאה והיו"ד תמורת אל"ף וכשיטת הרד"ק, אשר לפי"ז הו"ל להביא שרש קאה, וע"ש קיה).
1615	קוה	א- כל לשון תקוה נרדף לתוחלת, תקוה היא אף שלא הובטח בבירור על הדבר נפשו תקוה אליו ויחול הוא לדבר שהובטח לו ובלתי מסתפק שימלא הבטחתו עי' מלבי"ם תהלים ק"ל ה'. ב- אסיפה וקברן. ג- שם, "קו ותקוה" והוא חבל וחוט. עי' מלבי"ם בראשית א' ט'. עמש"כ מ"א י' כ"ח.
1616	קוט	א- ענינו כריתה. ב- קטטה ומריבה. ג- ענינו אָנְקָה. ד- גיעול ותיעוב עראב"ע תהלים צ"ה י'. עמש"כ יחזקאל ו' ט' ושם ט"ז מ"ו.

1617	קול	שם, "קול" והוא המושג מאוזן שומעת.
1618	קום	עיקר ענינו עמידה משכיבה ישיבה ונפילה וכדומה, ולפי שהקימה היא היפך השכיבה וכו' הושאל לכל שינוי וחידוש והתעוררות אל דבר, ויש בענינו עמידה מוסרי ערש"י בראשית כ"ג י"ז, ויש מה שענינו עמידה והשאר דבר על אופניו ועניניו, ונקראת התבואה קודם שיקצרוה, "קָמָה" לפי שהיא קמה כלה כאחת, ועמו, "קָקוּם".
1619	קון	א- הספד בשרי אבל. ב- שם, "קין" עמש"כ ש"ב כ"א ט"ז, והקונ' כתב שהוא כלי זין מה.
1620	קוף	א- שם, "קוף" והוא חיה שצורת פניה דומה לצורת בני אדם ותופשת בידיה כמו האדם עי' מלבי"ם בראשית א' כ'. ב- שם, "תקופה" ענינו סבוב, תשלום וסוף, ע"ש יקף.
1621	קוז	א- נעור משינה, וע"ש יקץ. ב- גיעול ותיעוב. ג- שם, "קוז" ידוע (צמחים בעלי עקצים הדוקרים). ד- שם, "קָנְצוֹת" קצות השער, שה"ש ה' ב' עראב"ע שם. ה- השם, "קִיצוֹנָה" עמש"כ שמות כ"ו ד'. עמש"כ בראשית כ"ז מ"ו.
1622	קור	א- ענינו כמו שרש נבע עמש"כ מ"ב י"ט כ"ד. ב- שם, "קורים" והם כלי האורג שהשתי מוסך בהן, יריעה עמש"כ ישעיה נ"ט ה'.
1623	קטב	ענינו כריתה, והוא החולי הבא פתאום לאדם וממיתו, והקונ' כתב שהוא רוח רעה, ועי' מלבי"ם הושע י"ג י"ד. ערש"י תהלים צ"א ו'.
1624	קטט	ע"ש קוט.
1625	קטל	ענינו הריגה.
1626	קטן	היפך גדול.
1627	קטף	נתיקה ותלישה בצמחים.
1628	קטר	כל לשון הקטרה, ועמו, "קטור" והוא שם תמור של עשן וענן, עמש"כ יחזקאל מ"ו כ"ב. בדרך כלל הקטרה ע"ג המזבח בא בבנין הפעיל וכבמה או לע"ז בא בבנין פעל, יוצא מן הכלל שבא הקטרה בכמה לע"ז בהפעיל והכונה שמקטיר ע"י אחרים, מלבי"ם יאיר אור.
1629	קיה	ענינו מהומה, ועמש"כ ירמיה כ"ה כ"ז (והנה כיון שהבאנו כאן שרש קיה שהיא שיטת הקונ' לא הבאנו שרש קאה וכשיטת הקונ' וע"ש קוא).
1630	קים קיץ	אישור וחיוזק, ועמש"כ יחזקאל י"ג ו'.
1631	קיק	שם, "קִיץ" זמן לקיטת תאנים, והנגזר ממנו (עי' ישעיה י"ח ו'), והושאל לתאנים יבשים. (ועמש"כ בראשית ח' כ"ב).
1632	קיר	שם, "קִיקוֹן" והוא עשב הגדל למעלה בענפים רבים ומיצל.
1633	קלה	שם, "קִיר" והוא כותל, והנגזר ממנו, ועמש"כ במדבר כ"ד י"ז.
1634	קלח	א- כוז וחרפה. ב- שריפה, חרוך וצליה.
1635	קלט	שם, "קלחת" והוא יורה או קדרה. ש"ב ב' י"ד מיכה ג' ג'.
1636	קלל	אחיזה קבול וקבוץ, ועמו, "קלוט" עי' ויקרא כ"ב כ"ג, ועי' בכורות מ. שענינו שרגלו עגולה כשל חמור, ובספה"ש לר' יונה בן גינאח כתב שתהיה רגלו עגולה מתקבצת (נקורצת) מהארוכה עיי"ש.
1637	קלס	א- היפך שרש כבד א' וב', ויש שענינו קלקול והשחתה ויש שענינו ארור.
1638	קלע	ב- מבהיק ומבריק. ג- ירייה וזריקה עמש"כ במדבר כ"א ה' יחזקאל כ"א כ"ו.
		לשון דבור, יש לטוב ויש לרעה, ועמש"כ יחזקאל ט"ז ל"א.
		א- זריקה והשלכת אבן בכלי מיוחד לזה. ב- ציור ציורים מפותחים.
		ג- שם, "קלעים" והוא יריעות. עמש"כ מ"א ו' ל"ד.

השרשים ועניניהם

עד	קמח	שם	קמח	שם
1640	קמח	שם	קמח	שם
1641	קמט	כריתה והסרה מדבר כלשון ר"ל נקטם ראשו סוכה כ"ט: בהפוך אותיות, או הוא כמו לשון חז"ל רבו הקמטין ב"מ פ"ו. שענינו כוונץ. איוב ט"ז ח' ושמ כ"ב ט"ז.	קמט	כריתה וחיתת יובש. ישעיה י"ט ו' ושמ ל"ג ט'.
1642	קמל	כל לשון קומץ שענינו מלא פסת יד, ועי' מנחות י"א.	קמל	שם
1643	קמץ	שם	קמץ	שם
1644	קמש	צרת עין כוולתו מדוע יעשה או יהי לו כן ויש שענינו כעס וקצף ולפעמים גם עשות רעה ונקמה, ויש שענינו חשש בבגידה, עי' מלבי"ם ישעיה י"א י"ג. עמש"כ יחזקאל ח' ג'.	קמש	שם
1645	קנא	א- לשון מקנה וקנין היפך מכירה. ב- שם, קנה"ג נרדף לסוף, והוא בד עגול (ועראב"ע שמות כ"ה ל"ב ובפי' בחומש מחוקקי יהודה שם), וכן יקראו הברדים הדקים שהם בדמות קנה, וערש"י וראב"ע תהלים ס"ח ל"א, ועי' יחזקאל מ' ג', איוב ל"א כ"ב.	קנא	שם
1646	קנה	שם	קנה	שם
1647	קנס	שם	קנס	שם
1648	קנן	שם	קנן	שם
1649	קנץ	שם	קנץ	שם
1650	קסם	שם	קסם	שם
1651	קסס	שם	קסס	שם
1652	קסת	שם	קסת	שם
1653	קעצ	שם	קעצ	שם
1654	קעקע	שם	קעקע	שם
1655	קער	שם	קער	שם
1656	קפא	שם	קפא	שם
1657	קפד	שם	קפד	שם
1658	קפז	שם	קפז	שם
1659	קפץ	שם	קפץ	שם
1660	קצב	שם	קצב	שם
1661	קצה	שם	קצה	שם
1662	קצח	שם	קצח	שם

השרשים ועניניהם

עד	קצן	שם
1663	קצן	שם
1664	קצע	שם
1665	קצף	שם
1666	קצץ	שם
1667	קצר	שם
1668	קרא	שם
1669	קרב	שם
1670	קרדם	שם
1671	קרה	שם
1672	קרח	שם
1673	קרם	שם
1674	קרן	שם
1675	קרס	שם
1676	קרסל	שם
1677	קרע	שם
1678	קרץ	שם
1679	קרקע	שם
1680	קרר	שם
1681	קרב	שם
1682	קשא	שם
1683	קשב	שם
1684	קשה	שם

1685	קשה	שם, קשות" והוא כלי מה, ערש"י שמות כ"ה כ"ט.
1686	קשה..	קישוי ואומץ, אכזריות וקושי הלב, ע"י איוב ל"ט ט"ז ובמצודת שם וע"י ישעיה ס"ג י"ז והאב"ע שם פ"י מענין הסרה.
1687	קשט..	שם, קשט" ענינו אמת, וערש"י תהלים ס' ו' ומשלי כ"ב כ"א ובמלכ"ם שם.
1688	קשט	שם, קשיטה" והוא מעה, ע"י בראשית ל"ג י"ט, ובראב"ע איוב מ"ב י"א שפי' כבשה קטנה.
1689	קשקש	שם, קשקשת" והוא קליפות דגים, וע"י ש"א י"ז ה'.
1690	קשר	כל לשון קשירה, וערש"י בראשית ל' מ"א, ועמו מה שענינו החליים והענקים שקושרת האשה בראשה או בגרגרותיה ישעיה ג' כ', ועמו מה שענינו קשר מורדים מ"ב י"א י"ד.
1691	קשש	אסיפה ולקוט המפוזרים, ועמו קש שם חשש ותבן הדק או עצים דקים והוא דבר המתפור וצריך לקוששו, וע"י צפניה ב' א', ועמש"כ במדבר ט"ו ל"ב. קש נרדף לתבן ושם קש כולל גם שבילים שלמים.
1692	קשת	שם, קשת" והוא כלי לירות בו חצים, והושאל למה שנראה לפעמים כשמים שדומה בצורתו.
1693	ראה	א- כל לשון ראייה ומראה, ועמו, רָאָה" שם עוף שרואה ביותר. ב- שם, רָאִי ורָאִיָּה" וענינו שעצמיות הדבר מוכשר והגון לאיזה ענין, והרד"ק פ"י הפסוק הראיות לתת לה אסתר ב' ט' שענינו חוב וחוק כלומר נעזרות נכבדות שהיו ראיות לשמשה ע"כ, וידוע בדחז"ל. ג- טינוף ולכלוך. ועמש"כ נחום ג' ו', וברו"ה בחומש תורת האלוהים בראשית ל"ד א', ובאב"ע עה"פ וכל העם ראים את הקולת שמות כ' ט"ו ושם ה' כ"א בפירוש הקצר. (עמש"כ בראשית מ"ב א').
1694	ראם	שם, ראם" והוא חיה בעלת קרנים גדולים, כ"כ הקונ', והרד"ק כתב כי אין לראם אלא קרן אחת ומה דכתיב וקרני ראם קרניו דברים ל"ג י"ז ע"י"ש ברש"י ר"ל ראמים, וכתב עוד וז"ל בהמה מבהמות המדבר חזקה מאד עכ"ל. ור"א בחרו כתב וז"ל כתב רבינו סעדיה ז"ל כי הראם היא הנקבה מן האקו. ויש לתמוה על זה, וכי תעלה על דעת שהזכר יהיה טהור והנקיבה טמא גם יש מפרשים ראם הוא החיה שיש לה קרן אחת במצחה וגם זה איננו נכון מדכתיב וקרני ראם קרניו משמע שיש לה יותר מקרן אחת עכ"ל ויש לעי' מנ"ל שהראם אינו טהור (ועי' תוס' ר"ה דף כ"ו שכתבו הא דלא קתני נמי חוץ משל ראם וכו' ע"כ ובהר"ן שם ד"ה ומיהו אע"ג דמסקינן וכו' מש"כ אפשר דדוקא בטהורים אבל בטמאין לא וכו' ע"כ ואי ס"ל להתוס' שטמאין לא ע"כ ס"ל דראם טהור) ובראב"ע תהלים כ"ב כ"ב, ועי' איוב ל"ט ט'. עמש"כ במדבר כ"ג כ"ב.
1695	ראש	א- שם, ראש" אבר ידוע, ולפי שהוא הנכבד וממעל והתחלת הגוף, משתמש לכל דבר יקר וחשיבות והתחלה, ועמו, מראשתיו" עי' רוו"ה ריש פ' ויצא. ב- שם, ראש" והוא עשב מר נרדף ללענה, או ענינו ארס (שבראש הפתן) ועמש"כ דברים ל"ב ל"ב.
1696	רבב	כל לשון רבוי בכמות או באיכות לגודל המעלה, וכן האדם הנכבד והחשוב יקרא, רב" לפי שרבו מעלותיו, אסתר א' ח', ובענינו, רַבִּי ערש"י שמות ו' כ"ה, ובענינו רַבִּיָּה" שם מכתב לחזקוני הנהל

1697	רבב	שהוא עשרת אלפים, ובענינו, רביבים" והוא המטר החזק. ע"ש רבה ג' ובמש"כ ירמיה נ' כ"ט.
1698	רבה	ענינו קישוט, לצואר או למטה במצעות.
1699	רבך	א- ענינו כמו רבב בכמות, ויש גם באיכות, ועמו השם, ארבה" מין שרץ ידוע עמש"כ שמות י' ד', ועמו השם, תרבית ומרבית" ויקרא כ"ה ל"ו, ל"ז. ב- ענינו גידול. ג- יריית חצים ועמש"כ בראשית כ"א כ' וירמיה נ' כ"ט.
1700	רבע	חליטת עיסה ברותחין, ועמש"כ ויקרא ו' י"ד.
1701	רבץ	שם, רבעו וארבעה" ובענינו רביצת בהמה על ד' רגליה והוא כינוי לזיקתה כשכיבה באדם ע"י ראב"ע ויקרא י"ח כ"ג, ועי' תהלים קל"ט ג' ואולי הוא לשון מושאל אצל אדם, או נימא שיש בשרש רבע ענין שכיבה ואינו מענין ארבעה (ועי' תענית ו', תרגום ותרבץ ורבעת).
1702	רבץ	כל לשון רביצת. (עי' ישעיה נ"ד י"א).
1703	רגב..	שם, מרבק" והוא מקום פטום עגלים.
1704	רגז	שם, רגבים" והוא מקומות אשר בעמקים הסמוכים לנחל ועומדים בהם המים, או ענינו חלקי הנחל, או ענינו צרורות עפר ובראב"ע איוב כ"א ל"ג ושם ל"ח ל"ח. ועמש"כ דברים ג' ד' שפרש"י ענינו פלטין של מלך, ואולי הוא קרוב לענין שרש רגם ב' (בחלוף פ' לב') שהוא לשון שר.
1705	רגל	חרדה ורעדה מפחד או מכעס. עי' מלכ"ם ישעיה י"ד ג'.
1706	רגם	א- שם, רגל" אבר ידוע, והגזור ממנו, ובענינו המלשינות ורכילות לפי שהמלשין והרכיל הולך תמיד ומספר דברים מזה לזה, ובענינו תור הארץ וחקרה ערש"י ש"ב י"ז י"ז. עי' ראב"ע בראשית ל' ל'. ב- שם, רגלים" כמו פעמים. ג- ענין הרגל ומנהג (מרגילים לנער לילך ברגליו, ולכן בא בבנין הפעיל), ערש"י וראב"ע ורד"ק הושע י"א ג'.
1707	רגן	א- זריקת אבנים. ב- לשון שר, או לשון קברץ וקהלה, עמש"כ תהלים ס"ח כ"ח. עי' משלי כ"ו ח'. (ע"ש רגב).
1708	רגע	ריב ותלונה.
1709	רגש	שם, רגע" והוא זמן מועט כהרף עין, והגזור ממנו. ב- השקט ומנוחה. ג- בקיעה ומחץ. ועמש"כ ישעיה נ"א ט"ו ובראב"ע שם שכתב ש"א שהוא הפוך כמו גוער.
1710	רדד	שאון ורעש מקברץ המון רב.
1711	רדה	א- פרישה ורקיעה. ב- שם, רדיד" והוא תכשיט לאשה כמו צעיף (הקונ' הביא רק ענין ב' ועמש"כ מ"א ו' ל"ב).
1712	רדם	א- ממשלה, שליטה ונגישה בחזקה עי' מלכ"ם יחזקאל ל"ד ד'. ב- הבדלת דבוק של כל דבר הנדבק, לקיחה והעתקה. עמש"כ ישעיה מ"ה א'.
1713	רדף	שינה חזקה.
1714	רהב	ריצה אחר דבר להשיגו, טבעי או מוסרי.
1715	רהה	חוזק גאות וגדלות. ולפי שמצרים בעלי חוזק וגאווה יכונה בשם רַהֵב.
1716	רהט	ענינו חתת. ישעיה מ"ד ח'.
		א- שם, רהטים" והוא מקום מרוצת המים בכריכות העשויות בארץ להשקות שם הבהמות (בארמית ענינו ריצה ר"ל מהירות הליכה, רהיטי מוכסא שבת ע"ח:), הקונ' כתב שהם כלי שקתות המים להשקאת הצאן.

ב- לשון קרשים או לשון בריחים ערש"ש א' י"ז, ושם ד' ו' והרד"ק פ"י הפסוקים דשה"ש הנ"ל שהם בנינים שהולכים בהם בבתים הגבוהים מבית לבית (ולא ברירא לי כונתו), ע"י ערוך שגרס בתענית י"א. רהיטי ביתו של אדם הן מעדין בו.

ענינו מדון.

1717. רוב

א- ענינו ממשלה. ב- הקונ' כתב שענינו היות למטה, טבעי או מוסרי. ג- ענינו טלטול. ד- צער, אנחה ואנקה. ע"י ישעיה נ"ח ד' ברש"י וברד"ק ובמש"כ בראשית כ"ז מ' ומ"א ו' ל"ב וע"ש מרד ב'. ענינו במשקה כמו שבע במאכל. (עראכ"ע איוב ל"ז י"א).

1718. רוד

א- היפך צר ומצוק, טבעי או מוסרי. ב- שם, רוח"ו והוא אור הנושב, ובא לכל דבר רוחני שאינו גוף נראה, ונדרף לנפש ונשמה ורצון, והנגזר ממנו, ומהענין הזה נקראת הפאה רוח לפי שהם ארבע רוחות לארבע הפאות, ועמו, ר"ח"ת שם כלי שזורין בו התבואה ונקרא כן לפי שמניפין אותו אל הרוח. עמש"כ ישעיה מ"ג י"ד.

1719. רזה

1720. רוח

א- גבהות ונשיאות, טבעי או מוסרי. ב- שם, ראמות מין אבן יקרה. ע"י תהלים י"ב ט'. (עמש"כ במדבר י"ז י').

1721. רום

א- השמעת קול לשמחה, גם לאכל, ע"י פ' בהעלותך י' במלבי"ם בפ"י תורה אור שהתרוצה בא לעורר פחד ורעדה. ב- חברה וריעות, ע"ש רעה ב'.

1722. רוע

שבר וכתשיה. ע"י ש"ב י"ז י"ט ואיוב כ"ו י"א. עמש"כ יחזקאל מ"ז י"ב.

1723. רוף

מהירות ההליכה, וע"י רד"ק מ"ב כ"ג י"ב. עמש"כ תהלים נ' י"ח.

1724. רץ

ענינו עניות, וע"י רד"ק ירמיה ה' י"ז על מלת ירשש שכתב ענין רש ושבר וענין הרישות נופל ג"כ בהריסת הערים וכו' ע"כ. ע"ש ראש ב'.

1725. רוש

התשת כח וכחישות. עמש"כ ישעיה כ"ד ט"ז שלרש"י מלת רזי היא מענין סוד כמו בארמית.

1726. רזה

ענינו משתה, או אבל עמש"כ ירמיה ט"ז ה'.

1727. רזח..

נתינת סימן אות בתנועת עינים, והוא כמו לשון רמז בלשון חכמים בהיפוך אותיות, שענינו נתינת סימן אות בתנועת עינים או יד או בדברים בלתי מפורשים. איוב ט"ו י"ב.

1728. רזם.

שם, רוזנים והם שרים. ע"י מלבי"ם תהלים ב' ב'.

1729. רזן

היפך צר טבעי או מוסרי, ועמו, רחוב"ו שם שוק העיר שהוא במקום רחב.

1730. רחב

שם, רחל"ו והוא צאן נקבה.

1731. רחל

א- חמלה וחנינות ורחמנות ע"י מלבי"ם ישעיה י"ג י"ח, ועמו, ר"ח"ם שם עוף טמא מרחם על בניו. ב- ענינו אהבה, ערש"י וראב"ע ומלבי"ם תהלים י"ח ב' ג- שם, רחם"ו והוא אבר הולדה באשה.

1732. רחם

נדרוד ותנועה, וערש"י דברים ל"ב י"א וראב"ע בראשית א' ב'.

1733. רחף

שטיפה במים לנקות בשר או גוף, וענינו בבשר וגוף כמו כבס בבגד. בארמית ענינו בטחון.

1734. רחץ

ענינו היפך קרב, במקום או בזמן. ע"י ש"ב ד' י"ט שפ"י לזמן רחוק.

1735. רחק

נענוע ומשמיע קול, ועמו, מרחשת"ו ערש"י וראב"ע ויקרא ב' ד'.

1736. רחש

ענינו לחות. איוב ח' ט"ז ושם כ"ד ח'.

1737. רטב..

1738. רטה.

לשון רצוי ותנחומים, או לשון עקום, איוב ט"ז י"א, ולפי' א' ברש"י שם נראה שהוא מלשון רטיה שעל גבי המכה (בלשון חכמים) שענינו אספלנית משוח בסממני רפואה. הרד"ק הביא תיבת ירש"י בשרש ירט וכתב ש"א כי שרש ירטני רטה.

1739. רטט.

ענינו כמו שרש רתת, ירמיה מ"ט כ"ד ועיי"ש שתרגמו שפלותא. עידון וריכוך, וי"א שענינו רטוב ופש כלומר רטוב ופרה ורבה וי"א שענינו רטוב בא"ת ב"ש הפ"א ו"ו והשי"ן ביי"ת. איוב ל"ג כ"ה. ע"י ר"ן נדרים מ"א.

1740. רטפש.

ביקוע המעיים, או נטישה עם ההפלה, עמש"כ מ"ב ח' י"ב. תרגום ולא יעזבך ולא ירטשנך דברים ל"א ו'.

1741. רטש

א- כל לשון ריח והוא המושג באף. ב- שם, רחים"ו והם אבנים טוחנות קמח וערש"י וראב"ע דברים כ"ד ו'.

1742. ריח

כל לשון הרקה שענינו ניעור דבר מכלי וערש"י שמות ט"ו ט', ועמו, ריקם".

1743. ריק

נטיפה וזיבת ליחה עבה.

1744. ריר

כל לשון רכיבה ומרכב, ועמו, ר"קב"ו אבן העליונה שברחים (שנרמה כאלו רוכבת על התחתונה) וע"י ראב"ע דברים כ"ד ו'. ע"י שה"ש ג' י'. ענינו היפך קשה.

1745. רכב

ענינו נדרף אל סחר, ועמו, רכיל"ו שענינו מלשינות ע"י ויקרא י"ט ט". ע"י מלבי"ם יחזקאל כ"ז י"ב.

1746. רכך

ענינו חבור, משיכת דבר אל דבר, או ענינו לשון גבהות, עמש"כ שמות כ"ח כ"ח.

1747. רכל

א- קניית הון. ב- שם, רכש"ו והוא סוס טוב שלא עבר עליו שנים רבות, או מין סוס קלי המרוץ, ויתכן שהוא מין בהמה אחרת.

1748. רכס

א- ירייה והשלכה. ב- ענינו אונאה. שם, ר"מח"ו והוא כלי זיין לדקירה.

1749. רכש

שם, רמכים"ו אסתר ח' י' האב"ע כתב הן הסוסיות והקונ' כתב שהוא שם היחס למשפחת הרצים, וכתב עוד שטעם הזקף קטן במלת האחשתרנים מורה כי בני הרמכים שב אל הרצים ע"כ וע"י מגילה י"ח.

1750. רמה

שם, רמה"ו והנגזר ממנו. כתב המלבי"ם ישעיה י"ד י"א שטרם שפורש נקרא רמה ואחר שרוחש ממקומו נקרא תולעה וכו' ע"כ ור' אליהו כחור כתב בהגהות לספח"ש להרד"ק שרמה הוא שם כלל לתולעים הקטנים הגדלים בבשר ובגבינה ולא יתרבה ולא יכונה, ותולעים הוא שם כלל לגדולים וקטנים. (עמש"כ במדבר י"ז י').

1751. רמח

שם, רמון"ו והוא מין עץ ופריו. (ע"י שמות כ"ח ל"ד).

1752. רמך.

דריכה בחזק ובחשחתה, ועמש"כ בראשית ט' ב'.

1753. רמם

שריצה נמוכה כגרידה ואין ההליכה ניכרת, והושאל גם לכל בעח"י מרכה רגלים, ועמש"כ בראשית ט' ב'. ע"ש שרץ.

1754. רמן

שמיעת קול קשקוש חצים זו בזו, איוב ל"ט כ"ג.

1755. רמס

שירה וזמרה, ועראב"ע איכה ב' י"ט, ועמו, רננים"ו שם עוף (אולי השם כנף רננים, ע"י איוב ל"ט י"ג) אולי הוא מרנן ויפה קול, או מרנן ומתעלס בכנפיו שהם יפות.

1756. רמש

רנה. 1757. רנה.

1758. רנן

השרשים ועניניהם

1759	רסן	שם, "רסן" והוא מה שמימין בפי הבהמות להנהיגם כרצון הרוכב, וע"ש מתג.
1760	רסס	כתיחה ופירור ובלילה, ובענינו זילוף, עמש"כ יחזקאל מ"ו י"ד.
1761	רעב	הרגשת צער של חסר מזון, היפך שבע.
1762	רעד	חיל וחרדה, תנועת הגוף בסבת הפחד מלבי"ם ישעיה ל"ג י"ד.
1763	רעה	א- שמירה והנהגת צאן ובקר, ואכילתם. ב- חברה וריעות. ע"ש רוע ב'. ג- ענינו שבר ורציצה, ועמש"כ ירמיה ב' ט"ז. ד- רצון ומחשבה, רעיון לב קהלת ב' כ"ב, "רצון" תרגומו רעא (מענין א', שהלב מנהיג אותו), ועמש"כ תהלים קל"ט ב'.
1764	רעל	א- לשון מהומה ושגעון, ורעדה. ב- לשון עטיפה, ועמו, "רעלות" מין צניף. ג- לשון סם המות. עמש"כ ישעיה ג' י"ט ונחום ב' ד'. ע"י ישעיה נ"א י"ז.
1765	רעם	געש ורעש, והושאל גם לכעס וזעם האדם כי הוא מרעישו ומרעימו. ע"י מלבי"ם ישעיה כ"ט ו'.
1766	רען	ענינו לחות, שם, "רענן" תואר לאילן לח ורטוב וענפיו מרובים וארוכים.
1767	רעע	כל לשון רע היפך טוב, ועמש"כ בראשית ב' ט'. ב- שבירה ורציצה, ע"ש רעה ג'.
1768	רעף	נטיפה והזלה, ע"ש ערף ב'.
1769	רעץ..	רציצה ושבירה, שמות ט"ו ו' שופטים י' ח'.
1770	רעש	א- קול שאון ורעדה. ב- לר' יונה בן ג'נאח יש שענינו רבוי, ע"י תהלים ע"ב ט"ז ולפי' א' ירעש כלבנון פרו כמיו יעשר כלבנון.
1771	רפא	א- תעלה וארוכה, הבראה ממחלה, והסרתה. ב- שם, "רפא" והוא תואר לענקים. ג- שם, "רפאים" והוא מתים (שנרפו ונחלשו, מענין שרש רפה).
1772	רפד	הצעת מצע.
1773	רפה	כל לשון רפיון שענינו סור כח, ועמו ענין הנחה.
1774	רפס..	הדרכה ורמיסה תהלים ס"ח ל"א משלי ו' ג' (כמו בארמית), והקונ' כתב שענינו סילוק וריחוק. הרד"ק לא הביא שרש רפש והמלים שבאו בשו"ן הביא בשרש רפס. (ע"י מנחת שי יחזקאל ל"ב ב'). ע"י ב"מ דף קט"ו.
1775	רפסד.	שם, "רפסדות" דה"ב ב' ט"ו והם הקורות שקושרין אותן ביחד ומוליכין אותן בנהרות ובים, כמו דברות מ"א ה' כ"ג, ע"ש דבר ג'.
1776	רפק.	חבור וקשור בעבותות אהבה, לשון געגועים, וע"י ספורנו שה"ש ח' ה'.
1777	רפש.	שם, "רפש" והוא עפר לח כעין טיט. ישעיה נ"ז כ'.
1778	רפש	רליחה ועכירת מים, רמיסה בקרקע שמעלה רפש וטיט ע"ש דלה ושרש רפס.
1779	רפת.	שם, "רפתים" והוא בית הבקר. חבקוק ג' י"ז.
1780	רצד.	לשון מארב (ישיבה בסתר בכדי לקום על האויב פתאום), או ענינו רקוד (בחלוף צד"י עם קו"ף כמו צלחת וקלחת, ערד"ק מ"א ו' ל"ד), או ענינו השפלה, או ענינו עיון ותוחלת. תהלים ס"ח י"ז. (ואם ענינו עיון ותוחלת פ"י הפסוק דתהלים שם הוא כאלו אמר למה אתם מעינים ומיחלים לכבוד).
1781	רצה	כל לשון רצוי שענינו חפץ ויאות, ולהרד"ק יש בענינו ענין שרש רוצ'. עמש"כ תהלים נ' י"ח ויחזקאל א' י"ד.
1782	רצח	מכת מות בזדון.
1783	רצע	נקיבה באוזן.

השרשים ועניניהם

1784	רצף	א- ענינו הצעה. ב- שם, "רצפה" והוא גחלת, וערש"י ישעיה ו' ו'. ע"י יחזקאל מ' י"ז ובמנחת שי שם. עראב"ע שה"ש ג' י'.
1785	רצץ	שבירה ורעיצה. ע"י מלבי"ם עמוס ד' א'.
1786	רק	מלת, "רק" נדרפת למלת אך, ענינו ליחד הדבר.
1787	רקב	בלייה והפסד.
1788	רקד	כל לשון רקוד שענינו קפיצה ודלוג.
1789	רקח	עירוב ותיקון סממנים מעשה אומן, וערש"י שמות ל' כ"ה.
1790	רקם	קליעת צבעים בכגדים באריגה או במחט, וערש"י שמות כ"ו ל"ו.
1791	רקע	כל לשון רקוע שענינו שטוח ופרישה, ועמו שם, "רקיע" נדרף לשמים.
1792	רקק	א- שם, "רקיק" והוא עוגה דקה ובענינו, "רקות" תואר לרוזן ודלות בשר, ובענינו, "רקתו" תרגומו צדעא, ונקראת כך מפני מיעוט הבשר שבה, וערש"י וראב"ע שה"ש ד' ג'. ב- ענינו כמו שרש ידק א'.
1793	רשה.	שם, "רשיון" והוא כמו רשות ברח"ל, וערש"י עזרא ג' ז'.
1794	רשם.	ענינו רושם שהוא כענין אות וסימן. דניאל י' כ"א, כמו בלשון ארמית עיי"ש ה' כ"ה. (בארמית פ"א הפעל בשוא קשים).
1795	רשע	א- כל לשון רשע היפך צדק ע"י מלבי"ם תהלים א' א'. ב- חרדה ובלבול ע"י ש"א י"ד מ"ז.
1796	רשף	א- ענינו גחלים. ב- כח חזק רוחני עושה מעשה ככח השריפה באש וכדומה, והוא כינוי למלאכים שדים ורוחות. ג- שם, "רשף" נדרף לשם, "עוף" עמש"כ דברים ל"ב כ"ד ורש"י תהלים ע"ח מ"ח.
1797	רשש	שם, "תרשיש" והוא מין אבן יקרה, ויש שם מקום ויש שם אומה כ"כ הרד"ק והוסיף שאפשר שנקרא שם המקום הזה על שמה. עמש"כ ישעיה ב' ט"ז. עמש"כ מלאכי א' ד'.
1798	רשת	שם, "רשת" והוא פח עשוי מעשה שכבה. ע"ש יקש.
1799	רתח	בישול חזק. ע"י איוב ל' כ"ז.
1800	רתם	א- שם, "רתם" והוא מין עץ שגחלתו חמה מאד ואף שכבה מבחוץ לא כבה בפנים (ע"י מס' ב"ב דף ע"ד: וברש"י שם ד"ה דריתמא ובמס' ע"ז דף ג': כל הפוסק מד"ת וכו' מאכילין לו גחלי רתמים). ב- אסור וקשירה עמש"כ מיכה א' י"ג.
1801	רתק	עניבה ואסירה, ועמו, "רתוק" והוא שלשלאות, ובנין נפעל מזה בהפך כי הוא התרת הדבר וכריתתו ע"י קהלת י"ב ו' ורש"י ב"מ ל"ח.
1802	רתת.	רעדה וחרדה. הרשע י"ג א'.
1803	עמש"כ בהקדמה בנוגע לאות ש	
1804	שאב	לקיחת מים בכלי מן המעיין, וע"י מלבי"ם ישעיה י"ב ג'.
1805	שאג	צעקה בקול חזק, ורובו באריה.
1806	שאה	א- שממה וחורבן, גם חשך, ויש מענין תמה (ע"י בראשית כ"ד כ"א וע"ש אבל א'). ב- המיה ורעש. עמש"כ יחזקאל ל"ח ט'. עמש"כ ישעיה כ"ב ב'.
1807	שאט	א- בוז וקלון. ב- בזה ושלל וע"ש בזה. ג- לשון שאיפה ותשוקה. עמש"כ יחזקאל כ"ה ו' וכ"ח כ"ד.
1807	שאל	א- כל לשון שאלה שענינו בקשה וחפץ, ולדעת דבר. ב- ענינו הלואה והוא בחפצים השבים בעין. ג- שם, "שאל" וענינו שחת וקבר.
1808	שאז	שקט ושלוח.

1809	שאף	ענינו בליעה, ויש שענינו הבטה אל דבר ותשוקתו אליו להשיגו (ולבלעו).
1810	שאר	א- ענינו לשון נותר וברחז"ל לשון שִׁיר וכמו שרש יתר א'. ב- שם "שאר" והוא בשר, והושאל לקורבה, והושאל למזון שיעמיד בשרו עראב"ע שמות כ"א י' ובמלבי"ם שם ומשלי ה' י"א. ג- שם "משארת" והוא כלי שנותנין בו הבצק, ועמש"כ שמות י"ב ל"ד. עמש"כ ירמיה ט"ו י"א.
1811	שאר	שם, "שאר" והוא המחמצת שמחמיצין בה העיסה.
1812	שבב..	א- שם, "שביב" והוא להב. ב- שבירה וחתירה ועי' הושע ח' ו' במצודת ובמש"כ שם. ג- גרוש ושלוח עמש"כ ירמיה נ' ו'.
1813	שבה	א- לכידת אדם והוליקו בגולה. ב- שם, "שבו" מין אבן יקרה. עי' מלבי"ם ישעיה כ' ד'.
1814	שבח	א- פאר והלול עי' מלבי"ם תהלים קי"ז. ב- ענינו השפלה והשקטה היפך ענין א'.
1815	שבט	נרדף למטה, אם למטה משפחה או למטה וחומר ע"ש נטה, ונקרא הראש והמושל שבט כי דרך המושל להיות שבט בידו, ובא לכינוי עט סופר שופטים ה' י"ד, ועמו חודש שבט, ועמש"כ זכריה א' ז'.
1816	שבך	ענינו כמו שרש סבך, גם סידוג מעשה רשת, ועי' מ"ב א' ב'.
1817	שבל	א- שם, "שביל" והוא דרך ונתיב ועי' ישעיה מ"ז ב'. ב- שם, "שבלת ושבלים" והם קני התבואה, ועי' זכריה ד' י"ב שבא בלשון מושאל שְׁבָלִי הזיתים הבי"ת בח"פ להפריש בין שְׁבָלִי תבואה בח"ק. ג- שם שבלת" והוא זרם מים, ועמו, "שבלול" עי' תהלים נ"ח ט'. ע"ש סבל.
1818	שבס.	שם, "שביסים" והוא מיני שבכה לתכשיט הראש. ישעיה ג' י"ח.
1819	שבע	א- שם המספר, "שבעה" ועמו, "שבוע" שם היקף מספר זמן שבעה, ימים או שנים. ב- כל לשון שבועה עי' מלבי"ם בראשית כ"א כ"ח מש"כ בנוגע יחוסו לענין א'.
1820	שבע	אכילת כל צרכו, היפך רעב.
1821	שבץ	הרד"ק כתב שרבינו סעדיה תרגמו, "עיון" (עראב"ע שמות כ"ח ל"ט) והוא מעשה רקמה עשוי עינים עינים, והקונ' כתב עשיית גומות כעין בתים בבית הכנסת ע"כ ועי' ש"ב א' ט' פי' תיבת, "השִׁבְץ" והקונ' כתב שהוא שם בית הכנסת על שם הגומות שבו, ומחמת חיל ורעדה כאב השבץ אחזהו ולחצו ויפול.
1822	שבר	א- רציצה ורעיצה, טבעי או מוסרי, ועמו, "מְשָׁבֵר" עמש"כ מ"ב י"ט גי' ועל שם שבר וחבלי האשה היולדת נקרא כן, ועמו, "מְשָׁבֵרִי" והם גלי הים שעולים למעלה ומשתברים ונופלים. ב- שבר רעבון והוא קניית ומכירת תבואה, עמש"כ בראשית מ"ב א'. עי' שופטים ז' ט"ו.
1823	שבר	תקוה ותוחלת, ועי' ראב"ע נחמיה ב' י"ג שפי' שם מלשון סברא ברחז"ל. עי' מלבי"ם רות א' י"ג.
1824	שבת	ביטול והפסק. עי' מלבי"ם ויקרא ב' י"ג.
1825	שגא	רבוי וגודל, ועמש"כ ישעיה י"ז י"א.
1826	שגב	חוזק ותוקף ורוממות.
1827	שגג	טעות מעשיית כמו אכילה בטעות. עי' מלבי"ם ויקרא ד' י"ג.
1828	שגה	טעות שבאה ע"י עיונו או ע"י החושים שהטעהו כמו הוראה בטעות או ראייה בטעות. עי' משלי ה' י"ט.

1830	שגח	הבטה בהתבוננות. עי' מלבי"ם ישעיה י"ד ט"ז.
1831	שגל..	שם, "שגל" והוא אשה היושבת חיק, וערש"י תהלים מ"ה י' ור"ה ד. נחמיה ב' ו' (ויש שהכתיב שגל והקרי שכב). טירוף דעת.
1832	שגע	לשון שלוח מן הבטן, והקונ' כתב שם, "שגר" והוא ולד ופרי בהמה.
1833	שגר	א- שלילה חמס והריסה ושבב. ב- שם, "שדי" שענינו תקיף ומנצח ועמש"כ שמות ו' גי' ג- שם, "שְׁדָה וְשְׁדוֹת" עי' קהלת ב' ח' ורש"י פי' שהם מרכבות נוי וכו' (מלשון שדה חיבה ומגדל) והאב"ע פי' שהם נשים השדודות הנלקחות בחזק בשוד ושביה ור' אליהו בחור הביא פי' שהם נשים ונקראות כן על שם השדים (ע"ש שדה) וכ"כ הקונ' והרד"ק הביא שיש מפרשים אותם כלי זמר ועי' גיטין ס"ח. הכא תרגימו שידה ושידתין ובפרש"י שם והרד"ק הביא שפירשו בו הגאונים (שידה ושידתין) שהוא כלי לניגון המוזיק"א היה נמצא בזמן שבית המקדש קיים. ד- הרד"ק כתב שיש בענינו לחות ודשנות, עמש"כ במדבר י"א ח', ועי' ישעיה ס' ט"ז.
1835	שדד	תיקון השדה, עי' ישעיה כ"ח כ"ד.
1836	שדה	שם, "שד" והוא אבר ההנקה בנקבות ועמש"כ בראשית מ"ט כ"ה והושע ט' י"ד. ערש"י נדה מ"ח. ד"ה למען שדי נעורין שכתב שדי לשון השלכה (כלשון רז"ל שדא ביה נרגא ר"ה י"ג). ע"ש דד.
1837	שדה	שם, "שדה" והוא חלקה מקום זרע, והרד"ק כתב שיש שענינו מדבר ויש שענינו ארץ, ועי' ירמיה מ' ז'.
1838	שדם	שם, "שדמה" נרדף לשדה ועי' דברים ל"ב ל"ב שרש"י פי' שדה תבואה ומהאב"ע מבואר שהוא נרדף לגפן, ועי' מ"ב כ"ג ד' ובמש"כ ירמיה ל"א ל"ט. עי' ישעיה ל"ז כ"ז ומ"ב י"ט כ"ז וראב"ע חבקוק ג' י"ז.
1839	שדף	לקות הזרע מרוח קדים טרם בישולו, ועי' ראב"ע דברים כ"ח כ"ב.
1840	שדר	שם, "שְׁדָלַת" ענינו סדור (כמו בסמ"ך והרד"ק הביאו בשרש סדר) ערש"י מ"א ו' ט' ומ"ב י"א ח', והקונ' כתב שענינו היקף ע"כ ועל תיבת, "שדרת" כתב שהוא שם תואר לדבר המקיף, כעין מעקה.
1841	שדה.	שם, "שהד" נרדף לעד וכמוהו בארמית בסמ"ך סהדי. איוב ט"ז י"ט עיי"ש במלבי"ם.
1842	שהם	שם, "שהם" והוא מין אבן יקרה.
1843	שהר	שם, "שְׁהָרִיִּים" והוא חלי (תכשיט) בדמות ירח, ועמש"כ ישעיה ג' י"ח.
1844	שוא	שם, "שוא" וענינו שקר וחנם, הבל ותוהו עי' מלבי"ם שמות כ' ז' ובמש"כ שם. עמש"כ ישעיה כ"ב ב' שהרד"ק הביא תיבת, "תְּשָׁאוֹת" מענין המון (כענין שרש שאה) בשרש שוא (והיא על משקל תבונה תרומה) והקונ' הביאה בשרש שאה, והנה להקונ' לכאורה צ"ל שהיא באה על דרך גזרת נ"ע (ע"מ תבונה תרומה כנ"ל) או י"ל שגזרת נל"ה כוללת משקל כזה (קצת דומה למשקל תְּעֵלָה תְּלָאָה) ועיי"ש באב"ע שכתב מגזרת שאון ע"כ וכנראה מדבריו שס"ל שהשרש שאה. הנה אם נימא שתיבת שְׁנָא ותיבת תְּשָׁאוֹת שרשיהן שוא לכאורה אין זה ב' ענינים לשרש א' אלא הם ב' שרשים שהרי א' מהם הו"ו נראה במבטא וא' מהם הוא מנ"ע על דרך מש"כ אצל שרש אלה עיי"ש.
1845	שוב	א- כל לשון תשובה והשבה טבעי או מוסרי, ורוב ענינו שוב אל מקום הראשון או אל אופן ודרך ראשון שהיה בו, ויש שוב ממקום או

השרשים ועניניהם

ושב הגבול יהושע י"ט ל"ד. ב- פראות והלוך בשרירות לב. ג- השקטה והנחה עמש"כ במדבר י' ל"ו וירמיה ל' י"ח ושם ג' ד'. עמש"כ יחזקאל ל"ח ד'.

כל לשון שיבה שענינו זקנה, השיבה יותר מזקנה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה, אבות ה' כ"א.

נזק בגוף מכח רוחני, ערש"י וראב"ע תהלים צ"א ו', ועמו, "שדים" ועמש"כ דברים ל"ב י"ז.

שם, "שד" והוא טיה אבנים שרופות, וטוחו.

א- כל לשון שיווי שענינו ערך ודמיון או יושר היפך עוות, טבעי או מוסרי, ובבנין פִּעַל ענינו שִׁימָה. ב- ענינו הנאה. ג- לשון חושש נרדף לדואג וירא כן נראה מרש"י אסתר ג' ח', וה' י"ג, וד' ד'. ע"י מלבי"ם ישעיה מ"ו ה' והושע י' א', ובמש"כ שם בהושע.

שם, "שוחה ושיחה" והם בור וקבר ע"י תרגום עה"פ בארץ ערכה ושוחה ירמיה ב' ו' בארע מישור וחרוב. ע"ש שחת. עמש"כ ישעיה ל"ח י"ז.

הקונ' כתב שענינו טיול ע"כ והביא המילים, "לשוח" דבראשית כ"ד ס"ג ו, "תשיחך" דמשלי ו' כ"ב ורש"י לא פי' כן בב' המקומות הנ"ל עיי"ש וע"ש שיח א' (ענין טיול שייך לענין שרש שיח ב' שענינו צמחי השדה כי מדרך הטיול הוא להלוך בין האילנות וצמחי השדה ואולי שייך לענין שרש שיח א' כי בטיול יתיישב דעתו לדבור וספור בעיון והשכלה).

א- שם, "שוט" והוא שבט או מכה, ועמו, "ולשטט" יהושע כ"ג י"ג, ע"י מלבי"ם ישעיה י' כ"ו. ב- טיול וסיבוב לבקש דבר מה. ג- הנהגת הספינה בכלי על מים.

נטיה והסרה מדרך הישר כמו שרש שטה, ולהקונ' ענינו לדבר גדולות ותרגומו ממללי ע"י תהלים מ' ה'.

שם, "שוך ושוכה" והוא ענף ע"י מלבי"ם יחזקאל י"ז ד', ועמו, "שפים" והוא מיני קוצים, והפעל ממנו ענינו עשיית גדר משוך או שכים וערש"י הושע ב' ח'. ע"י ישעיה ה' ה'. עמש"כ במדבר ל"ג ג"ה.

שם, "שולים" והוא שפתי בגד התחתונים, וע"י ישעיה ו' א'.

שם, "שומים" והוא מין זרע. במדבר י"א ה'.

כל לשון שימה, טבעי או מוסרי. עמש"כ מ"ב ט' ל'. עמש"כ תהלים נ' כ"ג.

א- צעקה ותפלה. ב- שם, "שוע" והוא תואר לאיש הנכבד וותרן בממונו הרבה ונותן יותר מן הראוי לו, ועמש"כ ישעיה ל"ב ה' ג- ענינו משיחה עמש"כ יחזקאל ט"ז ד'. ד- "שם תשועה" וענינו ישועה עמש"כ שופטים ט"ז י"ח שהרד"ק הביא חיבת תשועה בשרש ישע ובשרש שוע, והנה לכאורה היא כמשקל נ"ע כמו תבונה תרומה, והקונ' הביאה בשרש שוע.

א- מכה וכתייתה. ב- זכירה ושמירה. ג- חשך וסתור (כמו שרש נשף ב'). ע"י תהלים קל"ט י"א. ערש"י בראשית ג' ט"ו ובמש"כ שם.

א- חמדה וכוסף ע"י מלבי"ם בראשית ג' ט"ז. ב- שם, "שוק" אבר ידוע ע"י חזו"א אר"ח ס' ט"ז אות ח'. ג- שם, "שוק" והוא רחוב ע"י מלבי"ם יואל ב' ט'. ד- ענינו הצפה עמש"כ יואל ב' כ"ד. ע"ש שקק.

א- הבטה ועיון ע"י מלבי"ם במדבר כ"ג ט'. ב- שם, "שור" והוא חומה. ג- שם, "שור" והוא זכר הבקר. ד- לשון שיירא והם הרבה אנשים הולכי אורח ביחד עמש"כ יחזקאל כ"ז כ"ה. ה- לשון שורה הידוע בדחז"ל (מערכת דברים ערוכים זה על יד זה או זה אחר זה) ע"י איוב כ"ד י"א ובמש"כ

1846. שוב

1847. שור

1848. שור

1849. שוה

1850. שוח

1851. שוח..

1852. שוט

1853. שוט.

1854. שוך

1855. שול

1856. שום.

1857. שום

1858. שוע

1859. שוף

1860. שוק

1861. שור

השרשים ועניניהם

ירמיה ה' י'. ו- שם, "תשורה" והוא מנחה ודורון והוא מענין א' כי הוא תקרובת ראית פני חשוב עמש"כ ש"א ט' ז'. עמש"כ ישעיה נ"ז ט' ושמות ט"ו א'.

שם, "משורה" והוא מדה מה בלח צי' מס' ב"מ ס"א: עמש"כ בראשית י"ב ט"ו. שמחה וגיל, וע"י מלבי"ם ישעיה ל"ה א'. וע"י בפי' שיח יצחק הנדפס בסדור הגר"א, בתפלת שלש רגלים ד"ה מועדים לשמחה.

א- ענינו כמו שרש שום ע"י מלבי"ם ישעיה ה' ו'. ב- הוא לשון יסוד עמש"כ במדבר כ"ד י"ז ובאב"ע שם מש"כ בני שת כמו בני אדם כי הוא העיקר וכו'. ג- הוא לשון מדינה. ד- הוא לשון רשת עמש"כ ישעיה י"ט י'. ה- הוא כנוי לערוה עמש"כ ש"ב י' ד'. ו- הוא לשון מלחמה עמש"כ ישעיה כ"ב ו'. ז- הוא לשון דרך עראב"ע תהלים ע"ג ו'. ח- הוא לשון פאה עראב"ע שם. ט- שם, "שית" תהלים שם הקונ' כתב שהוא שם מעטה פאר. ע"י איוב י' כ'. ע"ש שחת.

ראייה והבטה.

שם, "משזר" והוא קליעת שש.

נתינת מתן להטות לב המקבל אל הנותן. ע"י מלבי"ם עמוס ה' י"ב.

הטייה וכפיפת הגוף להכנעה. ע"ש סגר.

שטיה במים, וערש"י תהלים ו' ד'.

הכנעה ושפלות ע"י מלבי"ם ישעיה ב' ט'.

א- לשון שחיטה והוא מיתת בהמה באופן שתהיה כשרה לאכילה. ב- לשון משיכה, וע"י חולין ל': שהוא מענין ראשון כי השחיטה במשיכה ע"י הולכה והבאה, ועמש"כ ירמיה ט' ד'.

לשון שחיטה. בראשית מ' י"א (עמש"כ ישעיה נ"ז ה' ובמנחת שי שם).

א- שם, "שחל" נרדף לאריה. ב- שם, "שחלת" והוא מין בושם.

שם, "שחין" והוא נגע הבא מחמת חמימות זולתי האש ע"י נגעים ט' א'.

כמו סחיש ע"ש סחש, וע"י ישעיה ל"ז ל'.

שם, "שחפת" מין חולי, ערש"י ויקרא כ"ו ט"ז, ועמו, "שחף" שם עוף טמא ואפשר שאותו העוף יקרה לו זה החולי, כ"כ הרד"ק וע"י ראב"ע ויקרא י"א ט"ז.

שם, "שחף" והוא נסר. יחזקאל מ"א ט"ז (ע"י שבת ק"י. וליתי שחפי).

שם, "שחץ" וענינו רהב וגאווה, גם שם ארי. ערש"י איוב כ"ח ח' ושם מ"א כ"ו.

כתישה וטחינה, ועמו, "שחק ושחקים" שם לשמים שכל דק עולה שמה, ע"י ראב"ע איוב ל"ז י"ח, וע"י ישעיה מ' ט"ו. ע"י מלבי"ם ישעיה מ"ה ח'.

ענינו כמו צחק, לשמחה או ללעג והתול. ע"י מלבי"ם שופטים ט"ז כ"ה ותהלים ב' ד'.

א- שם, "שחר" והוא התחלת אור הבוקר. ב- ענינו קדרות היפך ענין א', ערש"י וראב"ע קהלת י"א י'. ג- ענינו דרישה, והוא מענין א' כי בשחר ידרוש אדם ע"ש בקר. עמש"כ תהלים ק"ג ג'. ע"י מלבי"ם משלי י"א כ"ו.

כל לשון השחתה שענינו קלקול וחבלה, וע"ש שוח ועמש"כ ישעיה ל"ח י"ז והנה מלת שחת שפי' הרד"ק שענינו קבר המובא בשרש שוח הביא הקונ' בשרש שחת ולא כתב שהוא קבר (אלא הוא לשון השחתה).

שם, "שטה ושטים" והוא מין עץ ארז, ועמש"כ דברים י' ג'.

1862. שור

1863. שוש

1864. שות

1865. שזף

1866. שזר

1867. שחד

1868. שחה

1869. שחה

1870. שחח

1871. שחט

1872. שחט.

1873. שחל

1874. שחן

1875. שחם.

1876. שחף

1877. שחף.

1878. שחץ..

1879. שחק

1880. שחק

1881. שחר

1882. שחת

1883. שטה

נטיה והסרה מדרך הישר ובא גם מדרך העוות, ע"י משלי ד' ט"ו.
 פיזור ופרישה.
 איבה ושנאה.
 איבה והתנגדות.
 רחיצה וזרום מים בכח וברבוי.
 שם, "שוטר" וענינו מושל וממונה, ומענינו, "משטר" איוב ל"ח ל"ג וי"מ ש, "משטר" פי' קָתְבוּ כלומר גזרתו וחקו מלשון רז"ל שטר חוב.
 ע"ש שיה.
 לפי' א' ברד"ק השם, "שיג" ענינו הטרדה והעסק, ולפי' א' השרש נשג מענין השגה ועמש"כ מ"א י"ח כ"ז.
 שם, "שי" מנחה ודורון, ועמש"כ ישעיה י"ח ד'.
 א- שם, "שה" והוא יחיד משם הקבוץ צאן, ועמש"כ בראשית ל' ל"ב.
 א- דבור וספור בעיון והשכלה. ערש"י בראשית כ"ד ס"ג וברכות כ"ו: ב- שם "שיח" והוא צמחי השדה. ג- שם, "שיח" והוא ענין האדם ומעשיו, והוא קרוב לענין א'. ע"י רד"ק עמוס ד' י"ג ובמלבי"ם שם ואיוב ד' י"א.
 ענינו בן וע"ש שלה ב' ועמש"כ בראשית מ"ט י'.
 א- רנה וזמרה בפה ובכלי, עמש"כ שמות ט"ו א', זמר מיוחד רק מה שמשבח לה' על ענינים השגחיים ונסיים וכדומה, והשיר יבא אף על דברים טבעיים. ב- שם, "שרות" והוא תכשיט מה עמש"כ ישעיה ג' י"ט.
 שם, "שיש ושש" והוא אבן יקרה.
 שם, "שית" והוא מין קוצים, ועמש"כ ישעיה ה' ו'.
 א- כל לשון שכיבה שענינו שיטוח הגוף למנוחה, יש שכיבה לשינה ויש להנאה ולמרגוע ויש לחולי ויש כינוי לתשמיש ויש לשכיבת הקבר. ב- ירידה ושפיכה (והוא קרוב לענין א' כי בדרך כלל השוכב יורד למטה), ע"י ראב"ע איוב ל"ח ל"ז ובמש"כ ש"ב י"ז כ"ח.
 להרד"ק ענינו הבטה, (ע"י תרגום בראשית ל"א מ"ט) ועמו דבר המצוייר כי בדבר המצוייר יביט בו האדם, ועמו מחשבות מה שהלב צופה ומביט ע"י תהלים ע"ג ד', והקונ' כתב שענינו יוקר וסגולת חמדה ע"כ וי"ל שהוא מענין הבטה כי ביוקר וכו' יביט בו האדם, ועמש"כ ויקרא כ"ו א', ועמו, "לשכוי" והוא תרגול או כנוי ללב ע"י איוב ל"ח ל"ו והקונ' כתב וז"ל כינוי ללב שהוא היקר וסגולת הגוף, ולדעת חז"ל הוא שם תרגול, וע"י ברא"ש ברכות ס' עכ"ל.
 העלמה מזכרון, היפך שרש זכר א'. עראב"ע תהלים קל"ז ה'. ע"י מלבי"ם ישעיה י"ז י'.
 השקטה והנחה מועף.
 א- שם, "אשכל" והוא קבוץ ענבים בשריג הגפן, ועמש"כ בראשית מ' י'. ב- אכוד בנים לאבות.
 בינה ודעת, ובא להצלחה כי הדבר הנעשה בהשכל מצליח, ומענינו לשון מראה, עיון והבטה (כמו הסתכל בארמית) ע"י תרגום בראשית ג' ו' ורד"ק ש"א כ"ה ג'.
 א- כל לשון השכמה, שענינו קדימה וזריזות. ב- שם, "שכם" והוא גב הגוף נגד הצואר. ג- ענינו חלק, וערש"י וראב"ע בראשית מ"ח כ"ב.

1884. שטה
 1885. שטח
 1886. שטם
 1887. שטן
 1888. שטף
 1889. שטר
 שי
 שיג.
 1890. שיה
 1891. שיה
 1892. שיח
 1893. שיל
 1894. שיר
 1895. שיש
 1896. שית
 1897. שכב
 1898. שכח
 1899. שכח
 1900. שכך
 1901. שכל
 1902. שכל
 1903. שכם

חנייה ועכבה (והשוכן אצל ביתו נקרא שָׁכֵן).
 שם, "שָׁכֵן" ידוע, וברד"ל סכין. משלי כ"ג ב', והרד"ק בשרש שוך הביא מא"א ז"ל ששָׁכֵן כמו שָׁכֵם משרש שוך (והנו"ן והמ"ם שוים).
 שתיית משקה המבלבלת הדעת.
 א- קנין איש לזמן או לדבר מה בשילום. ב- שם, "שָׁכֵר" ענינו רשת, כ"כ הרד"ק ועמש"כ ישעיה י"ט י'. ג- גדלות ושררות עמש"כ ירמיה מ"ו כ"א.
 שפוי בקצה היתד המכשירה להכנס לתוך חלל או נקב המקבלה. ע"י שמות כ"ו י"ז ומ"א ד' כ"ח.
 שם, "שלג" והוא טפות מים שקפאו במרומי האויר נופלות על הארץ, והפעל הנגזר ממנו ענינו היות לבן כשלג, ע"י תהלים ס"ח ט"ו.
 א- כל לשון שלוח שענינו שקט ושאנן, שלום ע"י מלבי"ם תהלים קכ"ב ח'. ב- שם, "שליה" והוא בנים קטנים, או הכיס שעומד בו הולד במעי אמו וברד"ל נקרא שליא ע"י דברים כ"ח נ"ז ברש"י וראב"ע ורשב"ם. ג- שגגה טעות ושכחה ולשון פתאום, עמש"כ ש"ב ג' כ"ז ומ"ב ד' כ"ח. ע"י דה"ב כ"ט י"א.
 שם, "שָׁלִי" והוא מין עוף שמן מאד.
 א- כל לשון שליחות, ובבנין פֻּעַל ענינו לדבר שלא ישוב, ועראב"ע בראשית ג' כ"ג ורד"ק שמות ח' י"ז. ב- שם, "שלח" והוא נשק וכלי קרב ע"י מלבי"ם יואל ב' ח'. ג- שם, "שלחן" ידוע. ע"י ישעיה ט"ז ח'.
 ממשלה ורדיה, ועמו שם, "שלטים" והוא כמו מגן או אשפה שמשמשים בהם הגבורים והשליטים, ועמש"כ יחזקאל ט"ז ל'.
 ירייה וזריקה, ועמו, "שלך" שם עוף, י"א מנהג תולדתו להשליך ילדיו ראב"ע ויקרא י"א י"ז. ע"י דה"א כ"ו ט"ז ובמלבי"ם שם. ע"י מלבי"ם ויקרא א' ט"ז.
 נרדף לשרש בזו וההבדל ביניהם הוא שהשלל הוא הרכוש שנשאר הפקר אחרי שנפלו בעליהם במלחמה. וערש"י וראב"ע רות ב' ט"ז והרד"ק כתב השמיטו לה שבלים. ע"ש שלה ג'. עמש"כ תהלים ע"ו ו' ושם קי"ט קס"ב.
 א- גמול ופרעון. ב- מה שענינו תמימות, אם לגמול ותכלית או היות בלי חסרון. ועמו ענין שלום, כי לבות בני אדם שלמים זה עם זה בלא לב ולב, ועמו קרבן, "שלמים" וערש"י ורשב"ם ויקרא ג' א'.
 שם, "שְׁלָמָה" כמו שְׁמָלָה והוא בגד ולבוש (ואינו תפור למדת אברי האדם, ועשוי לכבוד וללכת בו ממעל להבגדים ג"כ ע"י בספר יאיר אור).
 חליצה והוצאת דבר מתוך דבר כמו חרב מתערה, או מעל דבר כמו נעל מעל הרגל. ע"י תהלים קכ"ט ו'.
 שם המספר, "שלשה" והנגזר ממנו, ועמו, "שלשום" יום שלישי בעבר, ועמו, "שְׁלִישׁ" תואר לשלישי למלך אחר המושגה ע"י ש"א י"ח ו', ורד"ק ישעיה מ' י"ב שפי' מענין גדולה (ואולי הושאל מהתואר שלישי למלך).
 מלת, "שָׁם וּשְׁמָה" היפך פה והנה.
 שם, "שמאל" היפך ימין, והנגזר ממנו, ועמש"כ בראשית י"ג ט'.
 כליון והשחתה. ע"י מלבי"ם ישעיה י' ד'.
 א- שם, "שָׁם" והוא כינוי הדבר להיות נקרא כן (ושם הדבר מראה

1904. שכן
 1905. שכן.
 1906. שכר
 1907. שכר
 1908. שלב
 1909. שלג
 1910. שלה
 1911. שלו
 1912. שלח
 1913. שלט
 1914. שלך
 1915. שלל
 1916. שלם
 1917. שלם
 1918. שלף
 1919. שלש
 1920. שם
 1921. שמאל
 1922. שמד
 1923. שמה

עצמיות ותכונת הדבר). ב- שם, "שמים" נרדף לרקיע, וערש"י בראשית א' ח'. (עמש"כ בראשית ב' י"א).	
גיל וששון, ועי' מלבי"ם ישעיה ל"ט ב'. עראב"ע משלי י"ג ט' והרד"ק כתב שהושאל לענין תוספת והביא הגמ' סוכה ז'. טפח שוחק שר"ל טפח גדול ועי' אר"ח סי' תר"כ בכאר הגולה אות ט' מש"כ בנוגע ג' ביצים שחקות. עזיבה נטישה ודחייה.	1924. שמח
שם, "שמיכה" והוא בגד עב. שופטים ד' י"ח.	1925. שמש
שם, "שמלה" והוא בגד ולבוש, כמו שלמה.	1926. שמך
שאיה וחורבן, ונופל גם על אדם המתבהל ומתמיה כי איננו על מעמדו, וע"ש אבל א'.	1927. שמל
שם, "שממית" והוא מין חיה או שרץ, עי' משלי ל' כ"ח, והרד"ק הביא מרבי יונה ז"ל שהוא כטא"ף בערבי והוא הדורר שקורין לה בלע"ז ארונדול"א עיי"ש.	1928. שמם
א- דישון היפך כחוש ורזון, ועמו, "שמן" שם משקה היוצא מן הזיתים, והושאל ללשון בריא וחזק עי' שופטים ג' כ"ט. ב- שם המספר, "שמנה ושמונים". (עמש"כ ישעיה נ"ט י'). עי' מדרש רבה ריש פ' כי תצא: ולמה התינוק נימול לשמנה שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כחו וכו' ע"כ ולפי"ז י"ל היחס בין ענין א' לב' ששניהם לשון שמן בריא וחזק, כוח. השמן מיוחד לקדושה ונבדל מן הטבע ובו מקדשין ומושחין הכל והטבע היא במספר ז' ומה שאחר הטבע הוא במספר ח' (מהר"ל בנר מצוה ד"ה ת"ר נר חנוכה) ובזה י"ל היחס בין ענין א' לב', גם י"ל ששומן ועובי הגוף הוא ממעל להגוף ושמונה הוא ממעל להטבע. כל לשון שמיעה, יש שמועה לבד ויש שמועה לקבלה ויש שמועה להבנה, ועי' מלבי"ם ישעיה א' י'.	1929. שמם
א- גנות דופי ודבה. ב- מקצת ומעט ומענינו לשון רמז. הקוני' כתב שענינו גודל ותוקף.	1930. שמן
א- כל לשון שמירה, שענינו נטירה ונצירה וקיום דבר, ומענינו לשון המתנה, ומענינו אשמורת הלילה ערש"י שמות י"ד כ"ד (ובמחברת מנחם הביא שרש אשמר וכתב שענינו נשף וליל). ב- שם, "שמיר" והוא פסולת המשקה השוקעת בתחתית הכלי. ג- שם, "שמיר" נרדף לשית. ד- שם, "שמיר" מין ברזל או אבן חזק מן הצור עמש"כ ירמיה י"ז א'. ה- שם, "שמיר" מין תולעת הוא שמראין אותו על האבן ונבקעת כנגדו ערש"י יחזקאל ג' ט'. עמש"כ תהלים ע"ז ה'. ערד"ק ישעיה ז' ד'.	1931. שמע
שם, "שמש" והוא חמה עמש"כ ישעיה נ"ד י"ב.	1932. שמץ
ענינו היפך אהבה ונרדף לענין איבה, השונא שנאתו נעלמת בלב ונבדל ממנו ומרחיקו וסבת השנאה היא שמואס בו או מפני מדותיו הפחותים או גם בלא טעם ולפעמים תצא שנאתו אח"כ לפעולה שהיא תולדת השנאה, ושנאה היא גם על דברים הגיונים כמו שונא בצע ושונא גזל.	1933. שמר
שם, "שנאן" והוא שם הקבוץ למלאכי השרת עמש"כ תהלים ס"ח י"ח.	1934. שמש
שם, "אשנב" והוא מין חלון, עשוי בחכמת האפטיק לקרב את הרחוק שופטים ה' כ"ח, משלי ז' ו' עיי"ש במלבי"ם. עמש"כ שופטים שם.	1935. שנה
א- התהפכות מדבר אל דבר או היותו מהופך מחבירו. ב- שם המספר, "שנים" והנגזר ממנו. ג- שם, "שנה" והוא היקף ימי זרע וקציר וכו'.	1936. שנאן
	1937. שנב
	1938. שנה

שם, "שנהבים" והוא שן דפיל מ"א י' כ"ב וערש"י דה"ב ט' כ"א.	1939. שנהב
חרוד חרב וחץ, ובא גם לדבור החודד כחרב חדה, ובבנין פֻעַל ענינו למוד ערש"י דברים ו' ד' ובא ללשון דבור תמיד עי' דברים כ"ה ל"ז ומענינו "שן" לפי שהוא מחודד, והושאל לסעיף סלע עי' מצודת איוב ל"ט כ"ח. חגירה במתנים נרדף לשרש חגר ושרש אזור. מ"א י"ח מ"ו.	1940. שגן
ענינו כמו שרש בזז, והשוסה עיקר מגמתו היא להשחית וגם את אשר לא יקח יחרים והבוזז עיקר מגמתו היא השלל והרכוש שיקח.	1941. שנס
ענינו כמו שרש שסה, ובא על ההשחחה ורמיסה במדרך כף רגל.	1942. שסה
בקוע וסדוק. עמש"כ דברים י"ד ח'. עי' ש"א כ"ד ז'.	1943. שסס
פשוט ובקוע. ש"א ט"ו ל"ג.	1944. שסע
א- פנייה אל דבר או מדבר כמו שרש סור. ב- מחשבה ועסק ודבור תמיד (ע"ש שעשע). ג- ענינו בטחון. ד- הבהלה והפחד, עמש"כ ישעיה מ"א י'. ה- לשון הרפיה והנחה. ערש"י ש"ב כ"ב מ"ב. עמש"כ יחזקאל ט"ז ד'.	1945. שסף
לשון בעיטת פרסות הסוס בארץ. ירמיה מ"ז ג'.	1946. שעה
שם, "שעטנז" והוא עירוב צמר ופשתים עמש"כ ויקרא י"ט י"ט.	1947. שעטנ
א- שם, "שעל" והוא אגרוף או כף הרגל וההליכה והדריכה בה, ועמו, "במשעול" שענינו שביל, ועמש"כ ישעיה מ' י"ב ויחזקאל י"ג י"ט.	1948. שעטנז
ב- שם, "שועל" והוא חיה ידוע.	1949. שעל
ענינו סמיכה.	1950. שען
עמש"כ יחזקאל ט"ז ד' על חיבת למשעי.	1951. שעע
שם, "שעפים" ענינו מחשבה וע"ש סעיף ב' ושרש שרעף. איוב ד' י"ג.	1952. שעף
א- שם, "שער" והוא מבוא העיר והחצר, והנגזר ממנו. ב- אימור והשפחה. עמש"כ ירמיה ה' ל'.	1953. שער
א- חיל ורעדה, והוא מענין ב' ערש"י דברים ל"ב י"ז. ב- שם, "שער" ו"שפחה" עי' מלבי"ם ויקרא י"ג ג'. ג- שם, "שעיר" והוא שד עראב"ע ויקרא י"ז ז'. ד- שם, "שעיר ושעירה" והוא עז אולי נקרא כן ע"ש השער שבו, עי' בראשית כ"ז ט"ז. ה- שם, "שעירים" והוא גשם דק עמש"כ דברים ל"ב ב'. ו- שם, "שעורה" והוא מין דגן.	1954. שערר
שם, "שעוררה" וענינו דבר מגונה לכל, לכלוך וטנוף, שינוי והריסת הסדר, ועמש"כ ירמיה ה' ל'.	1955. שעשע
עונג ושמחה. (קרוב לענין שעה ב' כי מחשבת האדם היא במה שיש ממנה עונג ושמחה, ועראב"ע תהלים קי"ט קי"ז).	1956. שפה
א- ענינו גבהות. ב- נתוק העצמות ממקומם או ענינו שבירה וכתיתה עי' איוב ל"ג כ"א וברלב"ג שם, ועמש"כ ש"ב י"ז כ"ט. ג- שם, "שפי" ענינו יחידי עמש"כ במדבר כ"ג ג'. ד- שם, "ישפה" והוא מין אבן טובה עמש"כ שמות כ"ח ב'. עמש"כ ירמיה ג' ב'.	1957. שפה
שם, "שפה" והוא דלתי הפה, והושאל לגבהות בשולי בגד ולגדות הנהר, עי' מלבי"ם ויקרא י"ט ט' ובא על דבור כמו פה ולשון עי' מלבי"ם ישעיה נ"ט ג'.	1958. שפח
שם, "שפחה" והוא אָמָה. ב- שם, "משפחה" והוא שם לבני יחס אחד בקורבה (והוא קרוב לענין א' כי בני המשפחה מבטלין עצמן זה לזה	

השרשים ועניניהם

שפח	עמש"כ ישעיה ג' י"ז.	1959
שפט	ענינו דין, והגמול והעונש לפיהו. ויש משפט שענינו חוק ודת סדר ומנהג. עי' מלבי"ם ישעיה א' י"ז ושם פסוק כ"ו.	1960
שפך	כל לשון שפיכה שענינו יציקה והרקה.	1961
שפל	נמיכות בטבעי, וכניעה מוסרי.	1962
שפם	שם, שפם" והוא שער שפה העליונה, ועי' רוו"ה דברים כ"א י"ב.	1963
שפן	שם, שפן" והוא מין חיה.	1964
שפע	רבוי והמון.	1965
שפף.	שם, שפיפן" והוא מין נחש. בראשית מ"ט י"ז, ועמש"כ שם ג' ט"ו.	1966
שפק	א- די וספוק, ועמש"כ ישעיה ב' ו'.	1967
שפר	א- שם, שופר" לתקוע. ב- יופי ונעימות ועמו שם, אשפר" עמש"כ ש"ב ו' י"ט. עי' ירמיה מ"ג י'. אולי י"ל היחס בין ענין א' לב' ע"פ מה דאיתא במדרש רבה פ' אמור כ"ט ו' אם שפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם כשופר וכו'.	1968
שפת	עריכה וסדור עמש"כ בראשית מ"ט י"ד ויחזקאל מ' מ"ג.	1969
שצף.	ענינו מעט (כמו שרש שמץ ב' בפ"א תמורת מ"ם ובהפוך אותיות) ועמש"כ ישעיה נ"ד ח'.	1970
שקד	שמירה וצפיית דבר, ובענינו מהירות והשתדלות והתמדה כי המצפה ממנה, ועמו, שְקָד" שם אילן הממהר לפרוח משאר אילנות, והנגזר ממנו, ועמש"כ ירמיה ה' ו'. עמש"כ שמות כ"ה ל"ג.	1971
שקד.	לרש"י הוא לשון נקודים מנומרים ומסומנים ולהרד"ק ענינו קשור או חבור ולהקנו' ענינו כבודות, איכה א' י"ד עיי"ש בתרגום ובראב"ע.	1972
שקה	נחיתת שתייה ורויה לבעל חי ולארץ וערש"י משלי ג' ח'.	1973
שקט	בטח ושאנן, מנוחה ושלוח. עי' מלבי"ם ישעיה י"ד ד'.	1974
שקל	כל לשון שקול ומשקל ועמו, שְקָל" שם מטבע עשרים גרה, ועמו, משקלת" עי' מ"ב כ"א י"ג.	1975
שקם	שם, שקמים ושקמות" והוא מין עץ פרי, ויתכן שיהיה שקמים גם שם הפירות עצמם כמו תאנה ותאנים שהוא שם הפרי ושם העץ (עי' עמוס ד' י"ד דכתיב וכולם שקמים, אם הוא שם העץ, פ"י בולס פירות שקמים ואם הוא גם שם הפרי פ"י בולס שקמים, רד"ק בספה"ש).	1976
שקע	כל לשון שקיעה שענינו טביעה, שימת דבר בעומק.	1977
שקער.	שם, שקערורח" וענינו שוקעות במראה עמש"כ ויקרא י"ד ל"ז.	1978
שקף	א- ראייה בעד חלון או ארובה ודרך מחיצה או מלמעלה למטה, המשקיף רואה ואינו נראה. ב- לשון חבטה. עמש"כ שמות י"ב ד' על תיבת, משקוף".	1979
שקץ	תיעוב ומיאוס. עי' מלבי"ם יחזקאל ה' י"א.	1980
שקק	א- השמעת קול. ב- הליכה בהתמדה, מלשון שוק. עמש"כ ישעיה ל"ג ד'. עמש"כ בראשית ט"ו ב' ושם מ"א מ'.	1981
שקק	שם, שקק" והוא בגד פחות ועב.	1982
שקר	ענינו היפך שרש אמן א' ונרדף לכזב וענינו היפך המציאות, ויש שענינו חנם, כמו תיבת שוא שלפעמים ענינה חנם.	1983
שקר.	ענינו הבטה, או ענינו צביעה בכחול ובסקרא עמש"כ ישעיה ג' ט"ו.	1984
שרב..	שם, שרב" והוא חום וחורב. ישעיה ל"ה ו' ושם מ"ט י'.	

השרשים ועניניהם

שרבט	שם, שרביט" כמו שבט.	1985
שרג	שם, שריגם" והם זמורות ארוכות. והנגזר מהם עי' איכה א' י"ד ואיוב מ' י"ז. עי' רוו"ה בראשית מ"ט י"א.	1986
שרד	א- שיור ושארית עי' מלבי"ם עובדיה א' י"ד. ב- לשון עבודה וערש"י וראב"ע ורמב"ן ורשב"ם שמות ל"א י'. ג- שם, שְרָד" והוא חוט הצבע שמסמן בו הנגר עמש"כ ישעיה מ"ד י"ג.	1987
שרה	א- שם, שריון ושריה" והם מיני מגן וכלי זיין. ב- שם, שרון" והוא ארץ מישור ומקום דשן. ג- ענינו שרייה, וכמו ברחז"ל אין שורין דיו וסמנים שבת י"ז: עמש"כ ירמיה ט"ו י"א. עמש"כ ישעיה ל"ג ט'.	1988
שרה	ממשלה ואדנות, נרדף לשרש שרר.	1989
שרט	גרידה וחבלה בכשר האדם. עי' קדושין ל"ה:	1990
שרך	שם, שרון" והוא רצועות הנעל, והפעל ממנו הוא לשון קשירה ובענינו בלבול (כעין קשירה סביב הנעל כמה פעמים), וערש"י ירמיה ב' כ"ג, והקנו' כתב שענינו הטייה ושימת דבר פעם הנה ופעם הנה (וכנראה מדבריו שהשם, שרון" נגזר מהפעל וכנראה מהרד"ק שהפעל נגזר מהשם).	1991
שרע	התפשטות ואריכת איברים. ועי' ישעיה כ"ח כ' וכמש"כ שם.	1992
שרעף..	ענינו מחשבה וע"ש שערף. תהלים צ"ד י"ט ושם קל"ט כ"ג.	1993
שרף	בערה ודליקה, ומענינו, שְרָף" תואר למין נחש ששורף את האדם בארס, ובלשון רבים יש תואר למלאכים. עי' מלבי"ם ויקרא ט"ז כ"ח.	1994
שרץ	רבויו והולדה, גם רחישה ותנועה תמידית, וערש"י וראב"ע בראשית א' כ' ובמלבי"ם שם וויקרא י"א מ"ד.	1995
שרק	הנעת שפתים בקול, אם לרמוז קבוץ עם, או לתמיהה והשתוממות, גם להתולל.	1996
שרק	א- שם, שורק" מין גפן טוב, ועמו מראה שרוקים כדם ענבי שרוקים. עי' רוו"ה בראשית מ"ט י"א. ב- לשון סריקה (לסרוק הפשתן) עמש"כ זכריה א' ח'. וי"מ שהטוב שבפשתן נקרא "שריקות" עי' רד"ק ישעיה י"ט ט'.	1997
שרר	א- הבטת ומחשבת הלב. ב- חוזק וקיום, ועמש"כ ירמיה ג' י"ז, ומזה נקרא הטבור, שרר" כי הוא מוסד הגידים ובו יכנס הדם בבטן האם והטעם תוקף כמו שריר וקיים עראב"ע משלי ג' ח'.	1998
שרר	ממשלה ואדנות, נרדף לשרש שרה. עמש"כ בראשית י"ב ט"ו.	1999
שרש	שם, שרש" והוא עיקר העץ, והנגזר ממנו.	2000
שרשר	שם, שרשרת ושרשות" והוא שלשלת, ועמש"כ שמות כ"ח י"ד.	2001
שרת	שמוש ועבודת כבוד, ככהונה ומלכות.	2002
שרת.	שם, משרת" והוא מחבת. ש"ב י"ג ט'.	2003
שש	שם, שש" והוא פשתן.	2004
ששא.	לשון הסתה ופתוי או לשון חורבן עמש"כ יחזקאל ל"ט ב'.	2005
ששה	שם המספר, ששה" והנגזר ממנו (יחזקאל מ"ה י"ג).	2006
ששן	שם, שושן" והוא ורד, הרד"ק כתב יש אומרים שהוא צמח לבן ויש לו ריח טוב ויאולי בלע"ז והוא לעולם ששה עלים והמלה נגזרה מן המספר שש, וא"כ יהיה פירוש שפתותיו שושנים שש"ה י"ג בריח לא בעין ע"כ עי' תהלים מ"ה א'.	2007
ששר..	שם, ששר" והוא מין צבע וציוור, ועמש"כ יחזקאל כ"ג י"ד.	2008

השרשים ועניניהם

א- כל לשון שתייה שענינו רוות צמאון. ב- שם, שתי" והוא החוט ההולך לאורך הבגד. עמש"כ ש"ב י' ד'.

ענינו נטיעה, ועי' מס' ע"ז י"ט. וברש"י שם ששתול פי' נעקר מכאן וחזר ונשתל במקום אחר, ונטוע פי' נטוע מעיקרו ולא זז משם לעולם, ועי' מלבי"ם ויקרא י"ט כ"ג.

שם, שתי"ם וענינו פתוח ערש"י במדבר כ"ד ג', ובמש"כ שם (היפך ענין שרש סתם בחילוף ס' לש').

הטלת מי רגלים, ועמש"כ ש"א כ"ה כ"ב.

שקטת סער ומדון. עי' מלבי"ם תהלים ק"ז ל'.

עראב"ע תהלים ע"ג ט' שם"ל שיש שרש שתת וכנראה שענינו כמו שרש שות א' וערש"י שם מ"ט ט"ו שכנראה דס"ל שיש שרש שתת וכנראה שענינו כמו שרש שות ב' (ואולי אינו מוכרח מרש"י שם"ל שהשרש שתת אלא ס"ל שדגשת התי"ו מורה לכפילות תי"ו למ"ד הפעל על משקל רוממו) והרד"ק בשרש שות הביא תיבת שתו וכתב שהדגש תמורת הנח ובשרש שתת כתב, כתבנום בשרש שות, והקונ' לא הביא שרש שתת ובשרש שות כתב על תיבת שתו שהיא על דרך הכפולים.

שם, תא" והוא חדר או לשכה ועמש"כ מ"א י"ד כ"ח. עי' ב"ב ס"א.

א- תאוה וחשק, ובבנין פֻעַל ענינו להיפך. ב- לשון כליון ערש"י וראב"ע עמוס ו' ח'. ע"ש כלה א'. עמש"כ תהלים קי"ט כ'.

א- נסיכה ונטיה בגבולי הארץ, ועמש"כ במדבר ל"ד ז' ושם י'. ב- שם, תאו" והוא שור הבר, ועמש"כ דברים י"ד ה'.

שם, תואָמָם" והוא זוג. (וערש"י וראב"ע שה"ש ד' ב').

שם, תאנה ותאנים" והוא מין עץ ופריו.

היות דבר על תבנית וצורה מה. עי' יהושע ט"ו ט'.

שם, תִּפְּקָה" והקונ' כתב שהוא ספינה (והנה בדרז"ל פי' כמו ארגז ויש לעי' אם נוכל לומר במקרא שפי' ארגז) ועמש"כ בראשית ו' י"ד.

א- שם, תבל" והוא מקום המיושב בארץ לא הארץ בכללה. ב- שם, תבל ותבלית" לשון קודש ערוה ונאוף, דבר מגונה שאין ראוי לעשותה, עמש"כ ויקרא י"ח כ"ג וישעיה י' כ"ה.

שם, תכן ומתכן" והוא חתיכות קש, והוא מאכל בהמה וגם נותנים אותו לתוך הטיט שעושים ממנו לבנים לדבקם, מלבי"ם שמות ה' ו'.

שם, תהו" וענינו שממה וריק (העדר היופי התואר וסדר הגשם בשטחו החיצוני תארו החיצוני מהודד משולש או מרובע אין בו ממש, עי' מלבי"ם ריש בראשית) ונדרף לבהו ע"ש בהה. עי' רמב"ן ריש בראשית מש"כ שהמלה נגזרה מלשונם בתוהא על הראשונות מפני שאם בא לגזור בו שם תוהא ונמלך לקוראו בשם אחר כי לא לבש צורה שיתפש בה השם כלל. והצורה הנלבשת לחומר הזה נקראת בלשון הקדש בהו, והמלה מורכבת מן בו הוא וכו' ע"כ ולפי"ז נראה ש, תהו" אינו נדרף ל, בהו".

שם, תִּהְיֶה" להקונ' ענינו כמו שרש התל (בהפוך אותיות) ועי' איוב ד' י"ח ברש"י שכתב לשון הוללות והרד"ק הביא השם, תהלה" כשרש הלל מענין הוללות ולי"מ שם ברד"ק ענינו מענין אור ולפי"ז פי' הפסוק שם הוא הן בעבדיו לא יאמין ולא במלאכיו ישים תהלה

השרשים ועניניהם

(מלת לא עומדת במקום שנים).

שם, תהום" והוא מקור המים בעומק, גם רבויים עמש"כ בראשית א' ב'. עמש"כ דברים י"ד ה'.

עשיית רושם ואות. עמש"כ במדבר ל"ד ז' ושם י'.

שם, תוך" וענינו פנים וקרב, ועמו, תוך" נדרף למדמה, לשון מחשבה רעה הלנה בתוכו תמיד, ואדם המרמה חבירו יצפון בלבו השנאה ומראה לו שהוא אוהבו. עי' מלבי"ם ירמיה ט' ה'.

א- חפוש ורגול. ב- שם, תור" והוא מין עוף. ג- שם, תור" ענינו זמן ערש"י וראב"ע אסתר ב' י"ב. ד- שם, תור" ענינו שורה. ה- שם, תור" ענינו תכונה. ו- שם, תור" הקונ' כתב שענינו גורל. עי' ש"ב ז' י"ט דה"א י"ז י"ז, שה"ש א' י'.

ענינו כרייתה. ישעיה י"ח ה'.

שם, תחרא" והוא שריון (ע"ש שרה), ועמש"כ שמות כ"ח ל"ב.

קנאה ותאוה להדמות ולהיות כמי, הדמות וההתערב, ועראב"ע תהלים ל"ז א' ושם ז' והרד"ק הביא בשרש תחרה ושרש חרה וכתב שם שיתכן ששרשו תחר או תחרה.

שם, תחש" והוא מין חיה, ערש"י שמות כ"ה ה'.

מלת, תחת" ענינו מטה היפך מעלה, ויש שענינו במקום, בעבור. עי' שמות י' כ"ג, ושם ט"ז כ"ט, וש"א י"ד ט', ושם ב' ז' י' והקונ' כתב כשיבוא הכנויים בנושא פועל עומד עמד, ישב, שכן ודומיהם, ענינו השאר בפעולתו במקומו. עי' מלבי"ם ויקרא י"ג כ"ג.

שם, תיש" והוא עז זכר, וע"ש עתד ב'.

א- שם, תִּפְּיִים" והוא מין עוף או חיה. ב- ענינו התחברות, משיכה ודביקה. עמש"כ דברים ל"ג ג' ומ"א י' כ"ב. דה"ב ט' כ"א.

שם, תככים" וענינו שבר, עוני ושפלות, וערש"י משלי כ"ט י"ג.

שם, תכלת" והוא צמר צבוע ירוק בדם חלזון.

קצב ושיעור דבר בערך נכון וראוי, חשבון ומנין, לשון הכנה ותקון, עי' יחזקאל י"ח כ"ה ושם כ"ח י"ב ובמש"כ שם.

כל לשון תלייה, ולשון ספק, ועמו, תליך" עמש"כ בראשית כ"ז ג' ועמש"כ דברים כ"ח ס"ו והושע י"א ז' שהקונ' כתב שיש שרש תלא וענינו כמו שרש תקע א' וערש"י וראב"ע שה"ש ד' ד' פי' תיבת, תלפיות" והרד"ק כתב שהתיבה מורכבת מן, תל" (משרש תלל) ו, פיות" ופי' שהיו אבני המגדל גוזרים (גזרים) פיות פיות, והביא הגמ' דברכות ל'.

שם, תל" והוא גל צבור וגבוה, ועי' יחזקאל י"ז כ"ב ותהלים קל"ז ג', והקונ' כתב ש, תוללינו" תואר למהרסי עיר לתל עולם.

שם, תלם" והוא ערוגת השדה, הרד"ק כתב שבקעי החרישה יקראו גדודים והגבוה יקרא תלם, ע"ש גדר ה', עי' תהלים ס"ה י"א.

א- שם, תולעה ותולעת" והוא רמה, והנגזר ממנה, וערש"ב"ם שמות כ"ה ד', ועי' מלבי"ם ויקרא י"ד ד'. ב- שם, מתלעות" והם שיניים הגסות כמו מלתעות, יואל א' ו'.

מלת, תמיד" וענינה המשכה בלי הפסק. עי' מלבי"ם ויקרא ו' ו'.

כל לשון תמיהה שענינו השתוממות. עי' מלבי"ם ישעיה י"ג ח'.

שם, תמוז" והוא עבודה זרה מה ועמש"כ יחזקאל ח' י"ד.

אחיזה ותפישה, גם מסעד ומשען. עי' מלבי"ם משלי ג' י"ח.

ספר ביאור הקרא על טעמי המקרא

מבואר בו הענין והתפקיד של טעמים למען יטעום
הקורא במקרא ביאור הקרא
כולל כללים לטעמים שענינם ותפקידם אחד ומכל
מקום משונים הם זה מזה

מאת
מאיר מרדכי אידלמן

ברוקלין נוא יארק
תשע"ה לפ"ק

השרשים ועניניהם

שם, תמול ואתמול" יום העבר בקרוב או ברחוק כ"כ הרד"ק וכנראה שכתב
כן משום שס"ל שיש פסוקים שהכוונה ליום העבר ולא דוקא יום העבר בקרוב עיי"ש (ויש
לע"י אם יש מקום לומר שבא כן רק בלשון מושאל, וע"ש מחר) וע"י מלבי"ם שמות כ"א כ"ט.
א- ענינו כמו שרש כלה א', אם להפסק והעדר או לגמר ותשלום. ב-
כל לשון שלימות ותמימות. ע"י מלבי"ם ישעיה ט"ז ד' ומשלי י"א ג'.
שם, תמך ותמך, והוא דקל, ע"י יואל ג' ג'.
א- נתינה דרך בזיון כאתנן זונה ושוחד. ב- לשון תנאי עמש"כ הושע ח'
ט' ובראכ"ע שם. ג- ספור והגדה ערד"ק שופטים ה' י"א ורש"י שם י"א מ'.
שם, תנוך" והוא גדר האמצעי שבתוך האוון, ערש"י וראב"ע שמות
כ"ט כ', ועמש"כ ויקרא י"ד י"ד.
שם, תנין ותנים" הנזכרים ביבשה הם מין ממיני הנחשים והנזכרים במים
הם מין ממיני הדגים הגדולים כדמות הנחשים, וערש"י ישעיה ל"ד י"ג
שפי" שם שהוא מין חיה רעה. ערש"י איכה ד' ג'. עמש"כ יחזקאל כ"ט ג'.
שם, תנור" והוא כלי לאפות בו.
מיאוס ושקון (ע"ש תאב א').
טעות ושגיאה, ורובו בדרך.
א- שם, תער" והוא כלי גילוח. ב- שם, תער" והוא נדך החרב.
שם, תפוח" והוא מין עץ ופריו. (ראיתי שהוא מענין נפח ע"ש תמונתו
הנפוחה).
חסר טעם ותיקון, טבעי או מוסרי ע"ש פתל א' ובמש"כ ש"ב כ"ב כ"ז. ע"י
יחזקאל י"ג י'.
עמש"כ ויקרא ו' י"ד.
שם, תף" והוא כלי שמכין עליו ביד לשיר, והגזור ממנו.
חבור ודבוק במחט.
אחיזה בדבר להיות תחת יד וחפץ האוחז, ועמו ידיעת מלאכה
וחכמה כי קנוים לו ותפוששים בידו, ועמש"כ חבקוק ב' י"ט.
שם, תפת" הרד"ק כתב שהוא אש גיהנם והקוני' כתב שהוא מקום
בוער באש להעביר בניהם בו למולך, ועמש"כ מ"ב כ"ג י' וישעיה ל' ל"ג.
ענינו תקון ידוע בדחז"ל, והוא הפוך העוות. נמצא בספר קהלת לבד
וע"ש חוץ. ועמש"כ דברים ל"ב ו' וירמיה כ"ב כ"ד.
א- הנחת דבר במקום קבוע, ועמו תקיעת כף לקיים דבר ולערכות. ב-
תקיעת שופר וחצוצרות. ג- הכות כף אל כף, ע"י נחום ג' י"ט. ע"י
שופטים ד' כ"א וש"א ל"א י'.
התגברות וחוזק.
שם, תרזה" והוא מין אילן סרק. ישעיה מ"ד י"ד.
שם, תרן" והוא עץ הגבוה בספינה שמשלשלין בו הנס ומעמידין אותו
ע"י ישעיה ל"ג כ"ג, והקוני' כתב שהוא עץ זקוף וגבוה נרדף לגס. ע"ש נסס.
בדה"א ב' נ"ה כתיב תרעתים, והרד"ק בספה"ש כתב שפי" בו
שוערים (ע"י תרגום בראשית י"ט א') ויתכן שהוא שם למשפחה ע"כ
וע"י רש"י סוטה י"א. ד"ה תרעתים.
שם, תרפים" והם צלמים, וערד"ק ש"א י"ט י"ג, ועמש"כ בראשית ל"א י"ט.
שם המספר, תשעה ותשעים".

צד	
תמל	2047.
תמם	2048.
תמר	2049.
תנה	2050.
תנך	2051.
תנן	2052.
תנר	2053.
תעב	2054.
תעה	2055.
תער	2056.
תפח	2057.
תפל	2058.
תפן	
תפף	2059.
תפר	2060.
תפש	2061.
תפת	2062.
תקן	2063.
תקע	2064.
תקף	2065.
תרו	2066.
תרן	2067.
תרע	
תרף	2068.
תשע	2069.
תשע	2070.